

**KRISTILLIS-PSYKOANALYTTINEN EHEYTYSIDEOLOGIA: ANALYYSI
EI-USKONNOLLISISTA ARGUMENTEISTA**

Katrina Lumikallio
Naistutkimuksen pro gradu –tutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Kevät 2007
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

KRISTILLIS-PSYKOANALYYTTINEN EHEYTYSIDEOLOGIA: ANALYYSI EI-USKONNOLLISISTA ARGUMENTEISTA

Katrina Lumikallio
Naistutkimus
Pro gradu –tutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Ohjaaja: Tuija Pulkkinen
Kevät 2007
sivumäärä: 119 sivua

Yhdysvaltain psykiatriyhdistys (APA) poisti homoseksuaalisuuden sairausluokituksesta vuonna 1973. Sen vastareaktion alkoi syntyä uskonnollisia ex-gay-järjestöjä. Homoseksuaalisuutta pidetään niiden piirissä eheyttävissä olevana rikkinäisyytenä ja kehityshäiriönä. Sana ex-gay tarkoittaa ex-gay-järjestöjen kielenkäytössä homoseksuaalisen käyttäytymisen jättänyttä homoseksuaalia, joka voi olla siirtynyt kohti heteroseksuaalisuutta tai muutosta ei ole tapahtunut välttämättä lainkaan. 1990-luvulla syntyi ex-gay-järjestöjen ohelle ei-uskonnollinen *National Association for Research and Therapy of Homosexuality* –järjestö (NARTH). Sen muodosti joukko homoseksuaalisuutta häiriönä pitäviä psykiatreja ja psykologeja. NARTH tekee yhteistyötä ex-gay-järjestöjen kanssa.

Analysoin eheytysideologisissa teksteissä esiintyvien ei-uskonnollisten argumenttien retorisia kuviota. Tarkastelemani tekstimassa sisältää sekä painettuja että internetissä julkaistuja tekstejä 1980–2000-luvuilta. Olen jakanut argumentit kolmeen ryhmään. Yhden ryhmän muodostavat homoseksuaalisuuden syihin ja seurauksiin liittyvät argumentit, joiden avulla perustellaan homoseksuaalisuuden kehityshäiriönä pitämisen oikeellisuutta ja homoseksuaalisen käyttäytymisen lopettamisen hyödyllisyyttä. Toiseen ryhmään kuuluvat suvaitsevuuteen liittyvät argumentit, jotka keskittyvät suurelta osin väitteeseen, että APA:n päätös poistaa homoseksuaalisuus sairausluokituksesta ei ollut demokraattinen, vaan APA antoi periksi homoliikkeen taholta tulevalle painostukselle. Tämän ryhmän argumenttien avulla perustellaan ja oikeutetaan seksuaalisen suuntautumisen muutos- eli konversioterapioita. Kolmas argumenttiryhmä sisältää identiteettiin ja sukupuoleen liittyviä argumentteja.

Esitän, että eheytysideologinen ei-uskonnollinen argumentaatio muodostuu retoriikkakirjallisuuteen pohjautuvan analyysini mukaan pääasiassa näennäisargumenteiksi tulkittavista argumenteista. Eheytysideologisten tekstien näennäisargumenteille on tyypillistä säälintunteen herättäminen (*argumentum ad misericordiam*) ja vasta-argumentoijan omaan homoseksuaalisuuteen tarttuminen (*ad hoc, argumentum ad hominem*) sekä vetoaminen homoseksuaalisen käyttäytymisen pahoihin seurauksiin (*argumentum ad consequentiam*), yleiseen mielipiteeseen (*argumentum ad populum*) ja tiedeyhteisön konsensusukseen (*argumentum ad verecundiam*).

Avainsanat: homoseksuaalisuus, ex-gay, konversioterapia, psykoanalyysi, argumentti, retoriikka.

SISÄLLYS

Johdanto	2
1 Eheytysideologian tausta seksologiassa ja psykoanalyysissa.....	7
1.1 Seksologeista psykoanalyysiin.....	7
1.2 Freud ja sukuvietin kehityshäiriö	9
1.3 Homoseksuaalisuutta patologisoineita psykoanalyttikkoja	13
1.4 Homoseksuaalisuuden sairausluokituksesta poistamisen vastareaktioita	22
1.5 Psykodynaamiset suuntaukset.....	28
2 Argumentaatioanalyysi ja eheytysideologiset tekstit.....	31
2.1 Argumentaatioanalyysi.....	31
2.2 Eheytysideologisten tekstien yleispiirteet.....	40
2.3 Tekstien mieskorostus	43
3 Homoseksuaalisuuden syihin ja seurauksiin liittyvät argumentit.....	45
3.1 Homoseksuaalisuus on kehityshäiriö, ei sairaus.....	45
3.2 Homoseksuaalisuuden syyt tunnetaan.....	53
3.3 Homoseksuaalisuus vaikuttaa yksilön elämään kielteisesti.....	66
4 Suvaitsevuteen liittyvät argumentit.....	72
4.1 Homoliike ei suvaitse ex-gay-ideologiaa	72
4.2 Konversioterapiat ovat turvallisia ja tehokkaita.....	81
4.3 Homoseksuaalisuudesta välitetään virheellistä informaatiota	87
5 Identiteettiin ja sukupuoliin liittyvät argumentit	95
5.1 Vain heteroseksuaaleilla on aito identiteetti	95
5.2 Homoseksuaalisuus on sukupuoli-identiteetin ongelma	100
Päätäntö	107
Lähteet.....	113

JOHDANTO

Homoseksuaalisuus määriteltiin seksologian ja psykoanalyysin alueella epäkypsyydeksi 1800–1900-lukujen vaihteesta lähtien. Yhdysvaltain psykiatriyhdistys (APA) poisti homoseksuaalisuuden mielenterveyshäiriöiden listalta (*Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, DSM*) vuonna 1973. Sairausluokituksen poistamisen vastareaktion alkoi syntyä uskonnollisia organisaatioita, joita on nimitetty ex-gay-järjestöiksi. Homoseksuaalisuudesta ryhdyttiin puhumaan niiden piirissä rikkinäisyytenä, josta voi eheytyä. 1990-luvulla syntyi myös homoseksuaalisuutta hoidettavissa olevana häiriönä pitävien psykiatrien ja psykologien muodostama ei-uskonnollinen järjestö nimeltä *National Association for Research and Therapy of Homosexuality* (NARTH). Puhe epäkypsyydestä, rikkinäisyydestä ja eheytyksen mahdollisuudesta näyttää siirtyneen psykoanalyysin, NARTH:in ja ex-gay-järjestöjen piiristä osaksi populaarimpaa uskonnollista ajattelua ja muuttuneen jonkinlaiseksi yleistiedoksi. Voikin puhua eheytysideologiasta eli aatejärjestelmästä.

Eheytysideologiaa voi kutsua myös *ex-gay*-ideologiaksi, mikä tuo selvemmin esille kielteisen positioitumisen suhteessa homoseksuaaliseen käyttäytymiseen. *Ex-gay* tarkoittaa homoseksuaalisen käyttäytymisen jättänyttä homoseksuaalia, joka voi olla siirtynyt kohti heteroseksuaalisuutta tai muutosta ei ole tapahtunut välttämättä lainkaan. Termien *gay* ja homoseksuaali välinen ero on osalle kirjoittajista olennainen, sillä yksilö voi olla *homoseksuaali* olematta enää *gay*. Sanalla *gay* viitataan eheytysideologisissa teksteissä yksilöön, joka on hyväksynyt sosiaalis-poliittisen identiteetin homoseksuaalina ja joka haluaa samaistua poliittiseen homoliikkeeseen. Esimerkiksi Joseph Nicolosin tekstistä ilmenee, että homoseksuaali-termi viittaa eheytysideologisissa teksteissä enemmän yhteen psykologisen tilan aspektiin kuin identiteetin omaksumiseen.¹ Termillä *ex-gay* taas viitataan tarkastelemissani teksteissä yksilöön, joka ei halua samastua poliittiseen homoliikkeeseen esimerkiksi uskonnollisista syistä. Kirjoittajat esittävät muun muassa, että sana *ex-gay* viittaa (homoseksuaaliseen tai siitä kohti heteroseksuaalisuutta siirtyneeseen) yksilöön, joka pitää homoseksuaalista rakkautta omistushaluna ja homoseksuaalista käyttäytymistä synnillisenä.² Termien *gay* ja homoseksuaali välistä eroa ilmaistaan analysoimissani teksteissä usein jakona poliittiseen homoliikkeeseen ja *ex-gay*'hin, tai homoliike asettuu vastakkain täsmällisemmin määrittelemättömän ”kristillisen näkemyksen” kanssa.

¹ *Ex-gay*n määritelmä Aslan ry / Kiperiä kysymyksiä homoudesta (WWW-dokumentti). Termien *gay* ja *homoseksuaali* välinen ero Dallas 2004, 18–19; Nicolosi 1991, 3–4.

² Worthen 2003 (WWW-dokumentti); Aslan ry / Kiperiä kysymyksiä homoudesta (WWW-dokumentti).

Tarkoitukseni on selvittää, millaisia argumentteja eheytysideologisissa teksteissä esiintyy. Lähestyn aihetta argumentaatioanalyysin ja diskurssianalyysistä vaikutteita saaneen retorisen analyysin avulla. Pelkistän eheytysideologisten tekstien tärkeimmät asiasisällöt argumenttimuotoon (väite ja perustelu) ja nimeän kunkin muodon vakiintuneiden argumenttikategorioiden mukaan. Argumentilla tarkoitan väitteen ja perustelun yhdistelmää. Selvitän myös sitä, millä tavalla kulloinkin käsiteltävänä oleva argumentti pyrkii tekemään jostakin näkökulmasta yleisölle toisia uskottavamman sekä mihin keskusteluun sitä voi pitää puheenvuorona tai vasta-argumenttina.

Tarkastelemani tekstimassa sisältää sekä painettuja että vain internetissä julkaistuja tekstejä. Ex-gay-järjestöt esittäytyvät internetissä. Olen tutustunut keskeisimmiksi arvioimieni nykykirjoittajien teksteihin sekä osaan heidän varhaisten taustapsykoanalyttikkojensa tekstejä. Muut eheytysideologisten tekstien kirjoittajat näyttävät saaneen vaikutteensa samoilta keskeisimmiltä kirjoittajilta. Suuri osa keskeisimmistä kirjoittajista myös viittaa toisiinsa. Tärkeimmät kirjoittajat ovat kansainvälisesti tarkastellen psykologi Elizabeth R. Moberly, Joe Dallas, joka on *Exodus International* –järjestön³ entinen johtaja, seksuaalisen suuntautumisen muutos- eli konversioterapiaa antavat Richard Cohen, Jeffrey Satinover, Gerard van den Aardweg ja NARTH-järjestön perustaja-johtaja-psykologi Joseph Nicolosi. NARTH:in jäsenistö sisältää muun muassa psykoanalyttikkoja, psykiatreja ja maallikoita, jotka pitävät homoseksuaalisuutta hoidettavissa olevana kehityshäiriönä. NARTH ei ole itsessään uskonnollinen organisaatio, mutta se tekee yhteistyötä uskonnollisten ex-gay-järjestöjen kanssa. Siinä mielessä uskonto ja psykoanalyttinen lähestymistapa kietoutuvat koko ajan yhteen. Uskontoa ilman konversioterapioita painottavia keskeisiä kirjoittajia ovat puolestaan Leanne Payne, Andrew Comiskey, Mario Bergner ja Jeanette Howard. Enemmistö kirjoittajista on jonkin ex-gay-järjestön perustajia ja/tai johtajia (Payne, Comiskey, Bergner, Cohen, Dallas, Don Schmierer, Jeff Morrow, Francis MacNutt, Alan Medinger, Anita ja Frank Worthen). Suomen kohdalla painottuvat Aslan ry:n ja sen varapuheenjohtaja Ari Puontin tekstit, jotka kummatkin ovat saaneet vaikutteensa kansainvälisestä materiaalista, sekä Seppo Jokisen tuotanto. Osa kirjoittajista kuuluu myös itse ex-gay-kategoriaan.

Osa argumenteista on lähes kaikissa teksteissä samoja riippumatta siitä, edustaako kirjoittaja pääasiallisesti uskonnollista vai psykoanalyttista näkökulmaa. Käsitelen kummankin näkökulman edustajia sen vuoksi argumentaatioanalyysissä yhtenä ryhmänä. Keskityn kuitenkin vain ehey-

³ *Exodus International*, nykynimeltään *Exodus Global Alliance*, on ex-gay-järjestöjen katto-organisaatio.

tysideologian ei-uskonnollisiin argumentteihin. Ne liittyvät suurelta osin psykoanalyysin ja psykoterapioiden alueelle sekä liittyvät yleisemmin ottaen tieteeseen vetoamiseen.

Tutkimukseni eroaa aiemmasta eheytysideologian tutkimuksesta juuri ei-uskonnollisiin argumentteihin keskittymisen ja laajaan eheytysideologiatekstimassaan tutustumisen osalta. Aiempi tutkimus on keskittynyt eheytysideologian historiaan psykoanalyysissa, eli esimerkiksi psykoanalyttisten homoseksuaalisuusteorioiden syntymiseen. Historiallista tutkimusta on tehnyt erityisesti psykoanalyttikko Kenneth Lewes (1988) ja Suomessa hänen työtään on jatkanut Olli Stålström (1997), joka on keskittynyt väitöskirjassaan myös Suomen eheytysideologiseen kontekstiin. Homoseksuaalisuuden torjumiseen perinteisesti käytettäviä uskonnollisia argumentteja on tutkittu enemmän kuin ei-uskonnollista argumentaatiota (esim. John Boswell, Derrick Sherwin Bailey, John McNeill, Daniel A. Helminiak ja Suomessa Martti Nissinen). Uskonnollisten argumenttien tutkimus on tapahtunut lähinnä eksegetiikan eli raamatunselityksen alueella. Eheytysideologian piirissä esiintyvien argumenttien analysointia esiintyy lisäksi lyhyehkösti ja hajanaisesti tutkimuksissa, jotka käsittelevät pääasiassa jotakin muuta ilmiötä kuin eheytysideologiaa. Kaksi pro gradu –työtä käsittelevät lyhyesti samaa aihepiiriä kuin oma tutkimukseni. Kanssani joiltain osin samaa aluetta, joskin huomattavasti suppeampaa eheytysideologista tekstimassaa lukien, on tutkinut teologisen tiedekunnan pro gradu –työssään Maija Kalliomäki (2005). Kalliomäen varsinainen tutkimusaihe oli kuitenkin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon homoseksuaalisuuskeskustelu vuosina 1992–2004. Lisäksi Juhapekka Tolvanen (2007) on käsitellyt eheytysideologiaa muutaman sivun verran sosiologian alaan kuuluvassa pro gradussaan, joka keskittyi kevään 1996 homoliittokeskusteluun Suomen sanomalehdistössä.

Taustoitan tutkimusta luvussa 1 *Eheytysideologian tausta seksologiassa ja psykoanalyysissa*. Tarkastelen aikaa, josta ei-uskonnollisen eheytysideologisen argumentaation sisältämät käsitykset homoseksuaalisuudesta tyypillisesti alkavat. Käsitelen seksologian piirissä 1800-luvun jälkipuolella tapahtunutta homoseksuaalisuuden patologisointia ja sitä seurannutta psykoanalyttista homoseksuaalisuuden infantilisoitua eli sen pitämistä kehityksen pysähtymänä. Osa psykoanalyttikoista alkoi pitää homoseksuaalisuutta sairautena sekä korostaa anatomiaa, fysiologiaa ja seksuaalisen käyttäytymisen suvunjatkamisfunktiota. Psykoanalyttinen patologisoiva kehitys alkoi viimeistään 1930-luvulla ja jatkui virallisesti vuoteen 1973 saakka. Esittelen lisäksi sairausluokituksen poistamista seuranneita kehityskulkuja 1970-luvulta nykypäivään, eli nykyisen laajamuotoisen ex-gay-toiminnan syntyhistoriaa. Selvitän lopuksi lyhyesti kahden tyypillisimmän konversioterapiatyypin,

psykodynaamisen psykoterapian ja kognitiivisen käyttäytymisterapian, piirteitä sekä erittelen freudilaisesta psykoanalyysistä eriytyneiden psykodynaamisten suuntausten taustaa.

Teen luvun 2 *Argumentaatio- ja retorinen analyysi sekä eheytysideologiset tekstit* aluksi katsauksen argumentaatioanalyysin historiaan erityisesti näennäisargumenttien luokittelamisen osalta. Suuri osa eheytysideologisista argumenteista on luokiteltavissa juuri näennäisargumenteiksi. Ne näyttävät pinnallisesti tarkastellen hyviltä argumenteilta, mutta eivät ole sitä lähemmin analysoituna. Kerron myös niistä eheytysideologisten tekstien tyypillisimmistä kielellisistä piirteistä, jotka toimivat argumentaation vakuuttavuuden tehostajina. Käsitelen ja tulkitSEN lopuksi eheytysideologisten tekstien mieskorostusta, sillä homomiehet näyttävät saavan eheytysideologisissa teksteissä hieman enemmän huomiota kuin lesbot.

Olen jakanut argumentit kolmeen ryhmään, joista ensimmäistä käsitelen luvussa 3 *Homoseksuaalisuuden syihin ja seurauksiin liittyvät argumentit*. Tartun luvussa alaluvussa 3.1 eheytysideologian pääväitteeseen, joka on se, että homoseksuaalisuus on kehityshäiriö ja pääväitteen perusteluun, joka tukeutuu homo- ja heteroseksuaaleja vertaileviin perhetaustatutkimuksiin. Jatkan alaluvussa 3.2 väitteeseen homoseksuaalisuuden syiden tunnettuudesta, joita eheytysideologisten tekstien kirjoittajat perustelevat lähes sadan vuoden tutkimustraditiolla ja vakiintuneilla homoseksuaalisuuden syyteorioilla. Siirryn alaluvussa 3.3 argumenttiin homoseksuaalisen käyttäytymisen vaarallisuudesta, joka toimii oikeutuksena homoseksuaalisuuteen kohdistettaville interventioille kuten esimerkiksi konversioterapioille.

Luvussa 4 *Suvaitsevuuteen liittyvät argumentit* analysoin argumentteja, jotka liittyvät kaikki ajatuksen, että poliittinen homoliike ei suvaitse homoseksuaalisuusmyönteisestä näkemyksestä eriävien näkemysten julkituomista. Argumentaatio keskittyy suurelta osin väitteeseen, että Yhdysvaltain psykiatriyhdistyksen päätös poistaa homoseksuaalisuus sairausluokituksesta vuonna 1973 ei ollut demokraattinen, vaan APA antoi periksi homoliikkeen taholta tulevalle painostukselle. Alaluvut 4.2 ja 4.3 käsittelevät samoin argumenttityyppien etenevää argumentointia konversioterapioiden turvallisuudesta ja tehokkuudesta sekä homoseksuaalisuutta koskevan informaation välittämisestä. Argumentaatio muodostuu yhdistelmästä Yhdysvaltain psykiatriyhdistyksen homoseksuaalisuuden sairausluokituksen poistamis päätökseen kohdistuvaa kritiikkiä, konversioterapioiden onnistumisprosenttien esittelyä ja eheytysideologian edustajien heikkoon asemaan vetoamista. Argumentaatio asettaa vastakkain ylivoimaa hallussaan pitävän enemmistön eli homoliikkeen, ja epäoikeudenmukaisesti hiljennetyn vähemmistön: ex-gay-ideologian edustajat.

Luvussa 5 *Identiteettiin ja sukupuoleen liittyvät argumentit* pohdin tarkastelemieni eheytysideologisten tekstien kirjoittajien tapaa argumentoida, että homoseksuaalinen identiteetti on harhaa ja vain heteroseksuaaleilla on aito identiteetti. Identiteetti-käsitettä voi käyttää monella tavalla, joten erittelen sitä, missä merkityksessä se esiintyy juuri eheytysideologisissa teksteissä. Eheytysideologisten tekstien kirjoittajat esittävät homoseksuaalisuuden olevan enemmän sukupuoli-identiteettiin kuin seksuaalisuuteen liittyvä ilmiö. Tekstien sisältämät ohjeet sukupuoli-identiteetin korjaamiseksi ja siten homoseksuaalisuuden poistamiseksi sisältävät mielestäni yhtä aikaa piirteitä sekä essentialismista että konstruktionismista, sillä mukana näyttää olevan selvä pyrkimys ohjata homoseksuaalisia yksilöitä suorittamaan sukupuolta tietyllä sosiaalisesti hyväksytyllä tavalla.

1 EHEYTYSIDEOLOGIAN TAUSTA SEKSOLOGIASSA JA PSYKOANALYYSISSA

1.1 Seksologeista psykoanalyysiin

Eheytysideologinen ei-uskonnollinen teoretisointi alkaa pääsääntöisesti Sigmund Freudista (1856–1939) eli 1800–1900-lukujen vaihteesta. Psykoanalyysi on tarjonnut eheytysideologian teoreetikoille kehyksen, jossa määritellä homoseksuaalisuus kypsymättömyydeksi.

Psykoanalyysi ei ollut kuitenkaan ainoa homoseksuaalisuuden myöhempään häiriöksi käsittämiseen vaikuttanut tekijä. Jo 1800-luvun lopulla alkanut seksologian ala oli merkityksellinen, joskin seksologeihin on viitattu melko vähän eheytysideologisissa teksteissä. Jeffrey Weeks esittää kuitenkin, että seksologian kontribuutio normaalin ja epänormaalin rajojen vetämiseen sekä varsinkin seksuaalisten ”poikkeavuuksien” määrittelyyn on vaikuttanut laajasti. Sillä on ollut vaikutusta lakiin, lääketieteeseen ja jopa uskonnollisiin organisaatioihin.¹ Seksologian piirissä syntyi niin sanottu degeneraatio- eli rappioteoria, jonka merkittävin edustaja oli Richard von Krafft-Ebing. Hän piti homoseksuaalisuutta perversiona ja rappeutumana. Krafft-Ebingin nimi esiintyy eheytysideologian tärkeimmän teoreetikon, Moberlyn, pääteoksen kirjallisuusluettelossa, vaikkei hän viittaa tähän muualla tekstissään.

Krafft-Ebing on vaikuttanut siihen, kuinka homoseksuaalisuus on käsitetty myöhemmin. Krafft-Ebing jakoi *Psychopathia sexualis* –teoksessaan (1886) homoseksuaalisuuden kahteen osaan: synnynäiseen (*congenital*) ja myöhemmin syntyneeseen (*acquired*), jotka molemmat hän jakoi edelleen useisiin alaluokkiin. Homoseksuaalisuutta nimitettiin paikoin sekä seksologian että psykoanalyysin alueella inversioksi. Jos otetaan esimerkiksi naisilla esiintyvä homoseksuaalisuus, Krafft-Ebing identifioi 4 ei-synnynäistä invertikkotyyppejä:

- 1) *Yksinkertainen seksuaalisten tunteiden kääntyminen* eli naiset jotka olivat maskuliinisten invertikoiden saatavilla, mutta jotka eivät olleet itse maskuliinisia.

¹ Weeks 1986, 90.

- 2) *Defeminisoituminen* eli ristiinpukeutajat, joiden persoonallisuus oli muuttunut ja jotka tunsivat miesten tavoin.
- 3) *Muutostila, yksilö on matkalla kohti sukupuolen harhakuvitelmia*. Fyysisiin tuntemuksiin yhdistyi tunne sukupuolen muuttumisesta. Täysin kehittyneet invertikot, jotka näyttivät maskuliinisilta ja ottivat maskuliinisen roolin.
- 4) *Harhakuvitelmat sukupuolen muuttumisesta* eli invertikot, jotka olivat käytännöllisesti katsoen miehiä. Tila oli seurausta paranoia-mielisairaudesta.²

Neljännän kohdan yhteys paranoiaan on kiinnostava, sillä homoseksuaalisuuden patologisoinnin historiaa psykoanalyysin alueella selvittäneen psykoanalytikko Kenneth Lewesin mukaan myös psykoanalyysissa yleistyi 1900-luvulla homoseksuaalisuuden yhteydessä kirjoitustapa, joka käsitteli tosiasiaa enemmänkin paranoiaa eli vainoharhaisuutta. Kirjoittajina olivat varhaiset freudilaiset ja Freudin jälkeen tulleet psykoanalytikit, jotka hylkäsivät osan Freudin käsityksistä. Kirjoitukset perustuivat yhdelle Freudin tapaustutkimukselle, joka käsitteli paranoiaa ja passiivista homoseksuaalisuutta (ns. Schreber-tapaus). Suuri osa ajan homoseksuaalisuustapaustapausmateriaalista käsittelee enimmäkseen vainoharhaista skitsofreniaa, mikä vääristi Lewesin mukaan kaikkea tulevaa psykoanalyttista homoseksuaalisuusdiskurssia.³

Krafft-Ebingin mukaan inversio oli kehittynyt suurella osalla invertikoista ulkoisten olosuhteiden vaikutuksesta. Homoseksuaalisuuden hoidoksi hän ehdotti masturbaation estämistä ja muiden seksuaalielämälle vahingollisten vaikutteiden poistamista, seksuaalielämän epähygieenisistä olosuhteista aiheutuvan neuroosin hoitoa sekä mentaalista heteroseksuaalisiin tunteisiin rohkaisevaa hoitoa. Hän piti hypnoosia ainoana tehokkaana mentaalisena hoitomuotona. Hypnoosin tavoitteena oli poistaa masturbaation harjoitus ja homoseksuaaliset tunteet sekä rohkaista heteroseksuaalisiin tunteisiin ja käyttäytymiseen.⁴ Myös osassa eheytysideologisia tekstejä näkyy masturbaatiokielteisyys, jota perustellaan sillä, että varhain opittu masturbaatio voi johtaa myöhemmin homoseksuaalisuuteen. Siitä ovat kirjoittaneet tarkastelemistani eheytysideologian edustajista Payne, Comiskey ja Bergner sekä heidän lisäksi psykiatri John White.

Toinen seksologi, Havelock Ellis, nimesi Krafft-Ebingin ensimmäiseksi merkittäväksi seksuaalisen inversion klinikoksi. Hän suhtautui inversioon Krafft-Ebingiä positiivisemmin. Ellis uskoi inver-

² Krafft-Ebing 1998, 190–221. Englanninkielisestä kappaleesta suom. KL.

³ Lewes 1988, 47–48.

⁴ Krafft-Ebing 1998, 299.

tikkojen voivan olla terveitä ja inversiotaan lukuun ottamatta normaaleja.⁵ Myös Freud torjui degeneraatioteorian. Freudin homoseksuaalisuusnäkemystä on pidetty kuitenkin laajasti kiistanalaisina. Eheytysideologisista teksteistäkin löytyy viittauksia siihen, että homoseksuaalisuuden patologisena ilmiönä pitäminen johtaa Freudiin, että Freud määritteli homoseksuaalisuuden nimenomaan patologiseksi ja että mikään uudempi tutkimus ei ole antanut aihetta muuttaa käsitystä homoseksuaalisuudesta patologisena ilmiönä⁶.

1.2 Freud ja sukuvietin kehityshäiriö

Freudin tekstit sisältävät vaikeasti tulkittavia kohtia ja jonkin verran ristiriitaisuuksia. Niistä on sen vuoksi mahdollista hakea tukea erilaisille näkemyksille.⁷ Esimerkiksi eheytysideologiaan sitoutumaton psykoanalyttikko Jack Drescher toteaa, että Freud piti homoseksuaalisuutta joka tapauksessa kehityksen pysähtymänä, fiksaationa tai merkinä psykologisesta kypsymättömyydestä⁸. Freud puhui homoseksuaalisuudesta *Kolme seksuaaliteoreettista esseettä* –teoksensa ensimmäisessä osassa sukuvietin kehityshäiriönä, sisällytti sen sukupuolisten poikkeavuuksien ja harhaviettisyyden kategoriaan sekä asetti poikkeavuuskategorian vastakkain normaalien yksilöiden kategorian kanssa. Drescher muistuttaa kuitenkin, etteivät *Kolme seksuaaliteoreettista esseettä* keskittyneet erityisesti homoseksuaalisuuden ympärille, vaan ne loivat perustan Freudin teorialle seksuaalisuuden kehittymisestä. Freud esitti seksuaalisuuden kehittyvän polymorfisesti perverssistä lapsuuden tilasta asteittain muodostuvaan aikuiseen seksuaalisuuteen.⁹ Normaalin ja poikkeavan välinen erottelu esiintyy myös muualla Freudin tuotannossa, kuten esimerkiksi *Johdatus psykoanalyysiin* –teoksessa.

Freudin tulkitsemista vaikeuttaa se, että hän käsittelee samoissa sukupuolisia poikkeavuuksia käsittelevissä teksteissä homoseksuaaleja, laajaa perverssien kategoriaa kuten esimerkiksi anatomisia perversioita (suun tai peräaukon käyttämistä seksuaalitoimintojen välineenä), fetissejä ja psykoneurootikkojen sukuviettiä. Psykoneuroosien yhteydessä hän mainitsee muun muassa ekshibitionismin ja sadomasokismin. Hän olettaa kaikkien perverssien taipumusten juurten löytyvän lapsuudesta.¹⁰ Freud esittää lisäksi libidon estymistä ja taantumista, että kehitys ei todennäköisesti läpäise aina

⁵ Ellis 1967, 189 ja 191–194.

⁶ Esim. Nicolosi 1991, 7.

⁷ Lewes 1988, 17 ja 21.

⁸ Drescher 1998, 52.

⁹ Ibid., 51.

¹⁰ Freud 1971, 61–85; Freud 1981, 267 ja 270.

kaikkia valmistavia vaiheita yhtä vammattomasti ja toteaa, että ”kaikilla biologisilla ilmiöillä on taipumusta muunteluun”¹¹.

Freud puhui homoseksuaalisuudesta sukuvietin kääntymänä eli inversiona. Joistakin yksilöistä tulee hänen mukaansa invertoituneita jonkin ”normaalikohteesta saadun epämieluisan kokemuksen jälkeen”. Siten esittävät myös useat tarkastelemistani eheytysideologisten tekstien kirjoittajista, joiden mukaan varsinkin naisilla raiskauskokemus ja seksuaaliset hyväksikäytöt voivat aiheuttaa pysyvää miehiin kohdistuvaa pelkoa ja vihaa¹².

Freud suositteli degeneraation käsitteen käyttämisestä luopumista, sillä invertoituneet eivät ole hänen mukaansa täsmällisesti ottaen degeneroituneita, vaan jotkut heistä ovat hänen mukaansa ”suorituskyvyltään keskimääräisiä, [ja] jopa älyllisesti ja eettisesti huomattavan korkeatasoisia yksilöt” ovat invertoituneita. Tosin hänen sanansa voi tulkita myös siten, että hän puhuu jossain mielessä sairaudesta, sillä hän ottaa samassa degeneraatiokohdassa puheeksi ”sellaiset sairauden ilmentymät, joiden syyksi ei löydy vammaa tai tartuntaa”.¹³ Lewesin mukaan patologia-asia olisi selvempi, jos Freud olisi nimittänyt homoseksuaalisuutta yhdeksi perversioista, joita hän piti selvästi patologisina. Hän ei kuitenkaan tehnyt niin, vaan erotti johdonmukaisesti toisistaan persion ja inversion.¹⁴

Freud osallistui myös homoseksuaalisuuden syitä koskevaan keskusteluun. Hän totesi, että synnynäinen–hankittu-vaihtoehtopari on riittämätön ja lisäsi, ettei vietin kääntymä ole myöskään myöhemmistä kokemuksista juontanut kehitystulos. Hänen mukaansa edellä mainitut vaihtoehdot eivät kata kaikkia invertoitumiseen vaikuttavia osatekijöitä. Freud päätteli lisäksi ihmisanatomian perusteella, että kaikilla ihmisillä on potentiaalia biseksuaalisuuteen (perimmäinen tai universaali biseksuaalisuus).¹⁵

Puhuttaessa Freudista homoseksuaalisuuteen neutraalisti suhtautuvana psykoanalyytikkona viitataan usein hänen vuonna 1935 amerikkalaiselle homoseksuaalisen pojan äidille lähettämäänsä ja vuonna 1951 julkaistuun kirjeeseensä¹⁶. Freud torjui siinä käsitykset homoseksuaalisuudesta rappeutumana, kuten hän teki *Kolme seksuaaliteoreettista esseetä* –teoksessaankin. Esseestään poiketen hän oli kirjeessä suorasanaisempi ja kielsi homoseksuaalisuuden olevan luokiteltavissa sairauksiksi:

¹¹ Freud 1981, 295.

¹² Esim. Payne 1994; Worthen & Davies 45, 83 ja 175.

¹³ Freud 1971, 61–85.

¹⁴ Lewes 1988, 17.

¹⁵ Freud 1971, 63, 65–67.

¹⁶ Lewes 1988, 20.

[h]omoseksuaalisuus ei varmastikaan ole etu, mutta se ei ole mitään mitä tarvitsisi hävetä. Se ei ole pahe tai rappeutuma. Sitä ei voida luokitella sairaudeksi. Pidämme sitä seksuaalisen funktion variaationa, jonka on tuottanut tietty pysähtymä seksuaalisessa kehityksessä.¹⁷

Lewes arvioi, että kysymys Freudin ajattelusta patologia-asiassa voidaan ratkaista parhaiten hänen homoseksuaalisuutta koskevien virallisten lausuntojensa avulla. Ensimmäkin Freud vastusti johdonmukaisesti homoseksuaalisuuden pitämistä rikollisena toimintana ja kirjoitti vuonna 1930 julkisen vetoomuksen homoseksuaalisuuden dekriminisoimiseksi Itävallassa ja Saksassa. Henry Abelove ja Lewes viittaavat myös Freudin vuonna 1903 wieniläiselle *Die Zeit* –sanomalehdelle antamaan haastatteluun, jossa Freud oli ilmaissut olevansa vakuuttunut siitä, ”että homoseksuaaleja ei pidä kohdella sairaina ihmisinä”. Abeloven mukaan tämä oli Freudin sitkeästi yli 30 vuoden ajan pitämä näkökanta.¹⁸

Vuonna 1977 uudelleen löydetty dokumentti valottaa jonkin verran Freudin patologisuuskantaa. Psykoanalyytikko Ernest Jones oli kirjoittanut vuonna 1921 Freudille informoidakseen häntä siitä, että erään yksilön hakemus psykoanalytikkoyhteisön jäseneksi oli päätetty hylätä hänen tunnetun homoseksuaalisuutensa perusteella. Jonesin mukaan psykoanalytikkokandidaatille ei voisi uskoa toisten analysointia, ellei häntä itseään voitaisi analysoida ensin. Itse analysoimatta jäänyt homoseksuaalinen psykoanalytikko jäisi patologisen orientaationsa läpäisemäksi. Freud vastasi olevansa eri mieltä Jonesin kanssa ja totesi, että homoseksuaaleja ei voi sulkea psykoanalyttikon viran ulkopuolelle, ellei hakemuksen hylkäämiselle löydy riittävää syytä hakijan muista ominaisuuksista. Tämä on Lewesin mukaan Freudin selvin kommentti homoseksuaalisuuden ja väistämättömän psykopatologian puuttumisesta.¹⁹

On myös huomionarvoista, että Freud ei pitänyt psykoanalyttista hoitoa tarpeellisena homoseksuaalisuuden itsensä vuoksi, mutta tarjosi mahdollisuutta psykoanalyysiin, mikäli homoseksuaalinen yksilö kärsi joistakin muista ongelmista (kuten esimerkiksi neuroottisuudesta), joiden syiden hän oletti juontavan aina lapsuudesta²⁰. Sen sijaan osa myöhemmistä psykoanalytikoista samoin kuin useat vielä myöhemmin tulleista eheytysideologisten tekstien kirjoittajista (mm. Bergner, Payne ja van den Aardweg) puhuivat homoseksuaalisuudesta jo itsessään neuroosina.

¹⁷ Freud 1951, 787. Suom. KL.

¹⁸ Abelove 1993, 382; Lewes 1988, 19–20.

¹⁹ Lewes 1988, 20–21.

²⁰ Freud 1981, 537.

Tosin myös Freudin sanat neuroottisuudesta ovat moniselitteisiä, sillä hän väittää *Seksuaaliteoria*-teoksessaan jokaisella neurootikolla olevan homoseksuaalisia yllykkeitä, joista suuri osa ilmentää piilevää inversiota. Hänen mukaansa itseään homoseksuaaliseksi avoimesti sanovia on vähän piilevästi invertoituneihin yksilöihin verrattuna.²¹ Tästä voi muodostaa jonkinlaisen linkin neuroottisuuden ja homoseksuaalisuuden välille, mutta ei niin vahvaa, että Freud nimittäisi homoseksuaalisuutta itsessään neuroosiksi.

Freud nosti psykoanalyysin muita psykoterapiamenetelmiä korkeammalle. Hän piti psykoanalyysia tehokkaampana psyykkisten häiriöiden hoitomuotona kuin muita psykoterapian menetelmiä. Freudin nimen välityksellä eheytysideologian psykoanalyttiset ajatukset homoseksuaalisuudesta häiriönä näyttävät saavan arvostettua lisätukea. Freud totesi kuitenkin, että psykoanalyysilla on myös omat rajoituksensa. Sitä ei voi hänen mukaansa soveltaa kaikkiin neurooseihin, se vie runsaasti aikaa eikä se takaa välttämättä neuroosin parantumista. Hän esitti psykoanalyysia käytettävän pääasiassa neuroosien, fobioiden ja hysterian hoitona ja lisäsi, että se toimii kaikkien muiden häiriöiden (narsismi, psykoottiset tilat) kohdalla heikosti.²²

Useat 1990–2000-luvuilla vaikuttavista eheytysideologisten tekstien kirjoittajista kritisoivat Freudin työtä, vaikka toisaalta he myös tukeutuvat Freudin maineikkaaseen nimeen. Kritiikki kohdistuu pääosin siihen, että Freud totesi olevansa ateisti ja hän piti ihmisiä perustavasti biseksuaaleina. Sielunhoitaja-terapeutti Erik Ewalds on yksi jyrkkäsanaisimmista kriitikoista kirjoittaessaan, ettei ”Freudilla ollut lainkaan käsitystä siitä, mitä todellinen terveys voisi olla. Hänen neuroottisuudestaan todistaa hänen ateisminsa. [...] Jo tämä riittää leimaamaan Freudin opin vääräksi”.²³

Eheytysideologisissa teksteissä homoseksuaalisuus joutuu terveyden ja sairauden välimaastoon vähintään epätasapainoisuudeksi ellei suoranaisesti sairaudeksi. Eheytysideologisten tekstien kirjoittajat esittävät heteroseksuaalisuuden olevan selitystä vaatimaton ilmiö toisin kuin Freud, jonka mielestä myös heteroseksuaalisuus vaati selittämistä. Freud määritteli homoseksuaalit normaalien yksilöiden vastakohtaksi kuten tekevät myös eheytysideologisten tekstien kirjoittajat, mutta hän ei pitänyt sen syitä tarkasti tunnettuina eikä hän halunnut myöskään hoitaa sitä psykoanalyysilla.²⁴ Käsitys

²¹ Freud 1981, 267.

²² Ibid., 543–545.

²³ Esim. Ewalds 1993, 35; Ewalds 1996, 70.

²⁴ Abelove 1993, 383; Freud 1971, 61–70.

homoseksuaalisuudesta kehityshäiriönä johtaa kuitenkin Freudiin, koska hän määritteli homoseksuaalisuuden kehityksen pysähtymäksi²⁵.

1.3 Homoseksuaalisuutta patologisoinneita psykoanalytikkoja

Kristillistä sielunhoitoa ja psykoterapiaa yhdistävä eheytyks- tai ex-gay-ideologia muotoutui vähitellen 1970-luvulta lähtien. Sen historia juontaa kuitenkin 1900-luvun alkupuolelle Freudin jälkeiseen psykoanalytikkopolveen. Osa psykoanalytikoista oli myös Freudin aikalaisia.²⁶

Osa 1930-luvulla ja toisen maailmansodan aikana Euroopasta Yhdysvaltoihin emigroituneista psykoanalytikoista alkoi puhua homoseksuaalisuudesta Freudista poiketen sairautena, jota voi hoitaa psykoanalyysillä. Yhdysvalloista tuli samaan aikaan psykoanalyysin vaikutusvaltaisin alue. Se muodostui Abeloven mukaan myös alueeksi, jolla Freudin homoseksuaalisuutta koskevia näkemyksiä vastustettiin eniten. Osa psykoanalytikoista muunsi psykoanalyysin homoseksuaalisuutta psykopatologiana pitävään muotoon sekä ryhtyi julkaisemaan Freudin teksteistä revisionistisia esseitä. Psykoanalyysin muuttuminen homoseksuaalisuuskielteisemmäksi lisääntyi yhä Freudin kuoleman jälkeen. Sandor Rado 1930-luvulla oli ensimmäinen psykoanalytikko, joka alkoi kritisoida Freudin ajatuksia. Revisionistit kohdistivat kritiikkinsä muun muassa siihen, ettei Freud harjoittanut psykoanalyysissään potilaidensa moraalista ohjailua. Revisionistien mukaan analytikon tuli kertoa potilaalle, mitkä sosiaaliset suhteet olivat ”väärää”.²⁷

Eheytysideologian taustalla vaikuttavat merkittävimmät homoseksuaalisuudesta vakavana sairaute- na puhuneet psykoanalytikit näyttävät olleen Sandor Rado, Edmund Bergler, Irving Bieber ja Charles Socarides²⁸. Myös Melanie Klein vaikutti 1930–40-luvuilla. Lewes nimittää häntä ”vallan- kumouksellisimmaksi oraaliveihien teoreetikoksi”, joka muutti psykoanalyttista teoriaa ja hajaan- nutti psykoanalyysin alan. Klein luennoi esioidipaalisesta psykoseksuaalisesta kehityksestä ja hän- nellä oli suuri vaikutus myöhempisiin kirjoittajiin. Homoseksuaalisuuden käsittämiseen neuroosiksi vaikutti lisäksi Freudin tytär, Anna Freud.²⁹ Weeks toteaaakin, että monet eri psykoanalyysin muodot

²⁵ Lewes 1988, 18–20.

²⁶ Abelove 1993, 381–391; Stålström 1997, 298–299.

²⁷ Abelove 1993, 384 ja 390–391; Isay 1989, 15.

²⁸ Lewes 1988, 89, 92–94, 139–140, 172 ja 181.

²⁹ Ibid., 84 ja 87.

ovat 1920-luvulta lähtien käsitelleet homoseksuaalisuutta ”sosiaalisena ongelmana”, ja tämä kehitys voimistui 1940-luvulta lähtien sekä Euroopassa että Pohjois-Amerikassa³⁰.

Muita keskeisiä homoseksuaalisuuden patologisointiin vaikuttaneita psykoanalyttikkoja, jotka esiintyvät myös eheytysideologian edustajien teksteissä, ovat Abram Kardiner ja Lionel Ovesey. Kardiner vaikutti 1950-luvulta lähtien. Hän hylkäsi kaikkein selvimmin ajatuksen synnynnäisestä homoseksuaalisuudesta ja kiitti sen sijaan Radon työtä tämän osoitettua, että ajatus perimmäisestä biseksuaalisuudesta on väärä. Kardinerin mukaan homoseksuaalisuuden ”valtava” lisääntyminen aikamme yhteiskunnassa on ”oire siitä, ettei yhteiskunta toimi oikein”. Kardiner ei pitänyt homoseksuaalisuutta ensisijaisesti seksuaalisena ongelmana, vaan se oli hänen mukaansa seuraus moderneista sosiaalisista rooleista ja olosuhteista, perhearvojen väistymisestä ja näiden tuloksena tarpeesta ”rentoutua maskuliinisuuden korkeista vaatimuksista”.³¹ Hän esitti, että kummankin sukupuolen homoseksuaalisuus on lisääntymässä ”voimakkaan lobbauksen ja välinpitämättömän lehdistön avustuksella”.³² Ovesey taas esitti, että homoseksuaalisuus tarkoittaa sitä, että heteroseksuaalinen funktio estyy pelon vuoksi ja sen tilalle tulee ”turvallisempi” objekti³³. Mies ajattelee, että ”olen epäonnistunut – minut on kastrotu – olen nainen (olen naismainen) – olen homoseksuaali”.³⁴ Kardiner ja Ovesey kuuluvat Nicolosin (1991) lähteisiin. Myös Moberly (1983) viittaa Oveseyhin.

Konservatiiviset ja homoseksuaalisuusvastaiset seksuaalisuuskäsitykset valtasivat samoihin aikoihin alaa yleisemminkin. Homoseksuaalisuutta patologisoivat teoriat kehittyivät 1950-luvun alussa senaattori Joseph McCarthyn homovainojen aikana.

Sandor Rado (1890–1972)

1930-luvulta saakka kirjoittanut Sandor Rado vaikutti Abeloven mukaan ehkä selvimmin siihen, että Yhdysvaltain psykiatriyhdistys luokitteli homoseksuaalisuuden vuonna 1952 virallisesti mielenterveyshäiriöksi. Sairausluokitus ehti olla voimassa 21 vuotta, kunnes Yhdysvaltain psykiatriyhdistys poisti homoseksuaalisuuden sairausluokituksesta vuonna 1973.³⁵

³⁰ Weeks 1986, 149.

³¹ Kardinerista Lewes 1988, 156–157.

³² Kardiner 1978, 215.

³³ Oveseystä Lewes 1988, 156.

³⁴ Ovesey & Person 1973, 56. Suom. KL.

³⁵ Ablove 1993, 390–391.

Rado piti tärkeänä Freudin biseksuaalisuuskäsityksen poistamista psykoanalyysin piiristä³⁶. Rado esitti ihmisellä olevan bi-potentiaalia vain alkioaikaudella, jolloin sukupuolielimet eivät ole vielä sukupuolittain eriytyneet. Hän esitti olevan yleisesti tunnettua, että eriytymisen häiriintymisen seurauksena anatomisesti epämuodostuneet yksilöt toivovat, että heillä olisi vain yksi sukupuoli. Radon mukaan myös homoparisuhde sisältää aina miehen ja naisen roolit, jolloin pelättyä torjuttu mies–nainen-suhde palaa takaisin homoseksuaaliseksi muuntuneessa muodossa.³⁷

Rado puhui paljon adaptaatiosta (sopeutuminen) ja seksuaalisen adaptaation evoluutioperustasta. Lewes nimittääkin Radosta varsinaisesti alkanutta perimmäisen biseksuaalisuuden kieltävää ja biologisia normeja korostavaa koulukuntaa Radon omia ilmaisuja lainaten *adaptionaaliseksi kouluksi* tai *adaptionaaliseksi psykodynamiikaksi* sekä Freudin tekstien kriittiseen uudelleenluentaan viittaavasti *revisionistiseksi kouluksi*. Rado jakoi adaptaatiot edelleen terveisiin, heikentyneisiin ja puutteellisiin. Hänen mukaansa organismin käyttäytymisen arvon ratkaisee sen lopputulos. Kaikkien toimien kimmokkeena on jokin syy.³⁸ Keho määrää Radon mukaan ihmisen seksuaalista toimintaa ja ihmisseksuaalisuutta arvioidaan sen lopputuloksen mukaan, eli että seksuaalinen käyttäytyminen johtaa suvunjakamiseen. Muunlaiselle seksuaaliselle käyttäytymiselle ei ole tarvetta. Siten vain heteroseksuaalinen vaginayhdyntä on tarkoituksenmukainen. Rado puhuikin standardiyhdyntästä toivottavimpana seksuaalisena tavoitteena ja väitti, että siitä poikkeaminen johtaa psykopatologiaan³⁹.

Radolla esiintynyt organismin seksuaalisen käyttäytymisen arvon arviointi näkyy selvästi myös myöhemmin kirjoittaneiden eheytysideologian edustajien teksteissä. Ewalds esittää, että ”[h]omoseksuaaliset suhteet ovat steriilejä ja siitä syystä luonnottomia. Se mikä on luonnollista, tuottaa elämää ja jatkaa elämää”⁴⁰. Myös pappi-psykiatri Asser Stenbäck toteaa, että ”[a]natomian vastainen elämä on luonnonvastaista”⁴¹. Selvimmillään anatomian ja päämäärän korostus näkyy kuitenkin van den Aardwegilla ja Whitella. White torjuu anatomiaan ja fysiologiaan vedoten myös heteroseksuaalisen anaaliyhdyntän:

³⁶ Rado 1956, 205–210.

³⁷ Rado 1956, 322; Rado 1995, ix, xii, 210–218. Radosta myös Drescher 1998, 58–59 ja Stålstöm 1997a, 114–117.

³⁸ Rado 1956, 211, 312 ja 319.

³⁹ Ibid., 145, 312 ja 314–315.

⁴⁰ Ewalds 1996, 17. Samasta myös esim. Räsänen 2004, 2004.

⁴¹ Stenbäck 1993, 25.

Pidän itsestään selvänä, että eroottiseen nautintoon pyrittäessä penis on suunniteltu stimuloimaan emätintä ja emätin penistä. Niiden anatominen ja fysiologinen vastaavuus eivät kaipaa mitään yksityiskohtaista sanallista todistelua.⁴²

Van den Aardwegin mukaan nainen, jonka mielenkiinto ei suuntaudu mieheen, on epänormaali, koska nainen on äitiyteen tarkoitettu organismi:

Anatomiset ja orgaaniset toiminnot organismissa ovat olemassa palvellakseen päämäärää ja tarkoitusta. Mies, kun hän on anatomisesti mies, niin hänen fysiologiset mekanisminsa ovat tarkoitettut yksiselitteisesti suvun jatkamiseen.⁴³

Tarkastelemistani eheytysideologisten tekstien kirjoittajista vain Moberly ja Nicolosi mainitsevat kirjallisuusluetteloissaan Radon. Radon vaikutus näkyy silti heidän teksteissään. Tekstuaalisina välittäjinä toimivat muun muassa Bergler, Bieber, Kardiner ja Socarides.

Edmund Bergler (1899–1962)

Edmund Berglerin pääteokset ovat *Homosexuality: Disease Or a Way of Life* (1956) ja *Counterfeit Sex* (1958). Hän piti homoseksuaalisuutta äärimmäisen vakavana, mutta parannettavissa olevana neuroottisena sairautena, johon sisältyy itsetuhoisia tendenssejä ja narsismia⁴⁴. Hän väitti Freudin todistaneen, että neuroosi on vaarallinen ja etenevä tiedostamattoman sairaus (*an illness of the unconscious*)⁴⁵. Neurootikko tyydyttää hänen mukaansa masokistista haluaan saada kärsiä, minkä tuloksena hän voi vähän aikaa paremmin. Bergler rinnasti neurootikon juoppoon, joka tarvitsee tietyn annoksen alkoholia joka päivä.⁴⁶ Alkoholismin ja homoseksuaalisuuden rinnastus samankaltaisina riippuvuushäiriöinä toistuu yleisesti myös tarkastelemissani eheytysideologian edustajien teksteissä.

Bergler loi kuvan masokistisesta homoseksuaalista, joka haluaakin kokea tuomintaa ja syrjintää (*injustice collector*). Hän esitti, että neuroottisinkin heteroseksuaali on terveempi kuin yksikään homoseksuaali. Hän oli myös varma siitä, että 99,9 % homoseksuaaleista voidaan muuttaa psykoanalyysin avulla heteroseksuaaleiksi, jos esivaatimukset täyttyvät. Bergler piti homoseksuaalin sisäistä syyllisyyden tunnetta hyödyllisenä psykoanalyttisen hoidon onnistumisen kannalta samoin kuin sitä, että homoseksuaali hakeutuu hoitoon vapaaehtoisesti. Terapian menestyksekkyyys tarkoitti

⁴² White 1986, 18. Anatomisesta saumattomasta yhteensopivuudesta myös esim. Cohen 2006b, 7; Satama (WWW-dokumentti).

⁴³ van den Aardweg 1996, 80.

⁴⁴ Bergler 1956, 271; Bergler 1958, 191.

⁴⁵ Bergler 1969, 280 ja 286.

⁴⁶ Ibid., 280, 621 ja 649.

hänen mukaansa sitä, että potilas menettää kokonaan seksuaalisen mielenkiintonsa samaa sukupuolta kohtaan, nauttii normaalisti seksuaalisuudesta ja muuttuu myös luonteeltaan. Bergler uskoi, että täydellinen muutos on mahdollista vain hyvin rajalliselle homoseksuaalijoukolle.⁴⁷

Berglerin oletus, että 99,9 % homoseksuaaleista voidaan muuttaa heteroseksuaaleiksi, mutta että vain rajallinen homoseksuaalijoukko voi muuttua täysin, vaikuttaa ristiriitaiselta. Berglerin sanat liittyvät siihen, että konversioterapioiden huomattavan alhaiset parantumisprosentit alettiin assosoida erityisesti Bergleristä alkaen homoseksuaalin itsensä riittämättömään yrittämiseen. Kaikki homoseksuaalit voisivat muuttua, ellei heissä ilmenisi muutosvastustusta tai ”moraalista niskoittelua”. Alhaisia parantumisprosentteja ei assosioitu niinkään puutteelliseen analyttiseen tietämykseen, tekniikkaan tai siihen, ettei muutos ole mahdollinen. Ajateltiin, että potilaan tuli tuntee syyllisyyttä ja häpeää, jotta hoito olisi menestyksestä.⁴⁸

Berglerin työssä on erityistä se, että hän omaksui potilaita kuvatessaan solvaavan sävyn. Häntä ärsytti heidän käyttäytymisensä ja heidän ”uskomaton epäluotettavuutensa”, joka yhdistyy psykopaattisuuteen. Hän toisti muotoilujaan useissa eri papereissa osoittaen samalla hyväksyntää homoseksuaalien negatiivissävyyisiä stereotyyppisiä kohtaan. Hän myös pyrki vakiinnuttamaan stereotyyppisiä käsityksiä homoseksuaaleista. Hänen mukaansa ei ole onnellisia homoseksuaaleja, vaikka yhteiskunta jättäisi heidät rauhaankin, sillä homoseksuaalit kärsivät sisäsyntyisestä syyllisyyden tunteesta, ja hän kielsi potilaidensa vastakkaiset lausumat.⁴⁹ Käsitys homoseksuaalien onnettomuudesta näyttää toistuvan myös lähes kautta koko tarkasteleman eheytysideologisen tekstimassan.

Bergler kuului niin sanottuihin oraalivaiheen teoretikoihin. Hän esitti miesten homoseksuaalisuuden aiheutuvan siitä, että rintaruokinnasta vieroittamisesta seuraa joillekin miehille rintakompleksi. Mies yhdistää vielä aikuisenakin mielessään äidin rinnan ja miehen peniksen, eli hän on taantunut psyykkisen kehityksen ensimmäiseen, oraaliseen, vaiheeseen. Homoseksuaalinen mies uskoo Berglerin mukaan myös, että naisen vaginan sisällä on vaaralliset hampaat (*vagina dentata*). Lesbosuhteet taas johtuvat hänen mukaansa siitä, että nainen tuntee vihaa äitiä kohtaan. Nainen pyrkii puolustautumaan ajattelemalla, että ”[e]n vihaa äitiä, vaan rakastan häntä seksuaalisesti”. Biseksuaalien Bergler ehdottaa olevan todellisuudessa homoseksuaaleja, joilla on vähäistä potentiaalia ryhtyä suhteeseen vastakkaisen sukupuolen kanssa. Bergler kuvaa homoseksuaalit jatkuvasti partnereita vaih-

⁴⁷ Bergler 1958, 191 ja 218; Bergler 1969, 434, 440 ja 618; Bergler 1969, 550, 553, 566, 618 ja 642.

⁴⁸ Alhaisten muutosprosenttien selityksestä homoseksuaalin moraalilla niskoittelulla Lewes 1988, 221.

⁴⁹ Lewes 1988, 101–112. Homoseksuaalien epäluotettavuudesta ja syyllisyyden tunteesta Bergler 1969, 617, 619, 621 ja 642; Bergler 1958, 192–193.

taviksi ja mustasukkaisiksi sekä esittää, ettei huonoinkaan heteroseksuaalinen suhde vedä vertoja homoseksuaalisen suhteen sisältämälle pahuudelle. Erityisiksi homoseksuaalien luonteen merkeiksi hän mainitse epäluotettavuuden, epävakauden, narsismin ja suuruudenhulluuden.⁵⁰ Bergler kirjoitti homoseksuaalisuudesta 30 vuoden ajan ja hänen bibliografiansa sisältää noin 300 artikkelia ja 24 kirjaa⁵¹.

Bergler on vaikuttanut huomattavan paljon kognitiivista konversioterapiaa antavaan van den Aardwegiin, joka kuuluu muun muassa Dallasin, Puontin ja Aslan ry:n taustateoreetikoihin. 1960-luvulta saakka vaikuttanut van den Aardweg luonnehtii homoseksuaalisuutta alemmuuskompleksi- ja it-sesäälineuroosiksi, joka aiheuttaa masokistista käyttäytymistä. Van den Aardweg nimittää homoseksuaalisuutta myös psyykkiseksi infantilismiksi.⁵²

Irving Bieber (1908–1991)

1950-luvulta lähtien vaikuttanut Irving Bieber vältti puhumasta homoseksuaalisuudesta varsinaisesti sairautena, mutta esitti kaikkien psykoanalyttisten teorioiden pitävän sitä psykopatologisena⁵³. Bieber sai pitkäksi aikaa kansainvälisen auktoriteettiaseman homoseksuaalisuuden johtavana psykoanalyttisena asiantuntijana⁵⁴. Lukuisat eheytysideologisten tekstien kirjoittajat, muun muassa Cohen, Dallas, Ewalds, Nicolosi, Schmierer, Stenbäck ja Puonti, viittaavat positiivisessa mielessä Bieberin tutkimusryhmän tuloksiin⁵⁵.

Bieberin mukaan homoseksuaalisuuden taustalla vaikuttaa sitova ja läheinen äitisuhde sekä etäinen ja vihamielinen isäsuhde⁵⁶. Hän oletti, että perheellä on suuri rooli psykopatologian synnyssä. Hän esitti, että vanhemmat siirtävät oman psykopatologiansa jälkikasvulleen, mutta pehmensi ilmaisuun toteamalla, ettei tarkoita syyttää vanhempia, koska heidän psykopatologiansa puolestaan on peräisin heidän vanhemmiltaan.⁵⁷

⁵⁰ Bergler 1958, 193–194; Bergler 1969, 524, 543–546, 553–554, 615, 617–619, 621 ja 646.

⁵¹ Lewes 1988, 140.

⁵² van den Aardweg 2002, 22. Van den Aardwegin uran pituudesta Cederberg 1994, 20–21, joka tosin kymmenkertais-taa Bieberin tutkimuksen (1962) otoskoon. Hän mainitsee Bieberin tutkineen siinä lähes 1000 homoseksuaalia.

⁵³ Ablove 1993, 390.

⁵⁴ Lewes 1988, 194–195; Stålström 1997, 120.

⁵⁵ Cohen 2006a, 24; Dallas 2003, 240; Ewalds 1993, 60; Nicolosi 1991; Puonti 2004, 87; Schmierer 1998, 127, 149 ja 238; Stenbäck 1993, 15.

⁵⁶ Bieber 1980, 299 ja 303.

⁵⁷ Ibid., 53.

Bieber tuli tunnetuksi vuoden 1962 potilastutkimuksella *Homosexuality: A Psychoanalytic Study*. Sen otoksena oli 106 mielenterveyden häiriöistä kärsivää homomiestä ja kontrolliryhmänä 100 mielenterveyden häiriöistä kärsivää heteromiestä.⁵⁸ Bieber totesi tutkimuksensa perusteella, että 27 % homoseksuaaleista kärsi skitsofreniasta, 29 % psykoneurooseista, 42 % luonnehäiriöistä ja loput 2 % muista psyykkisistä sairauksista, ja että myös kaikki kontrolliryhmän heteromiehet olivat psyykkisesti sairaita⁵⁹. Tulos oli kehäpäätelmä, sillä Bieber tutki mielenterveyshäiriöiden vuoksi hoitoon hakeutuneita yksilöitä ja totesi heidät sairain. Hän teki potilastutkimuksesta koko homoseksuaaliryhmää koskevia yleistyksiä, mikä käy ilmi tutkimuksen viimeisestä kappaleesta, jossa hän toteaa, että tehdyn tutkimuksen myötä ”olemme oppineet paljon homoseksuaalisuudesta”⁶⁰.

Bieberin tutkimus oli vaikutusvaltaisin homoseksuaalisuutta patologisoineista tutkimuksista. Sitä alettiin pitää heti julkaisemisensa jälkeen miesten homoseksuaalisuutta käsittelevän psykoanalyttisen teorian vahvistajana. Lähes jokainen saman aikakauden kirjoittaja viittasi siihen hyväksyvästi. Lewes mainitsee sitä luetun ja opetetun yliopistojen psykopatologiakursseilla vielä samaan aikaan, kun hän itse kirjoitti historiakatsaustaan (1980-luvun tilanne). Bieber myös kirjoitti artikkeleita seksuaalisesta poikkeavuudesta ja homoseksuaalisuudesta Freedmanin ja Kaplanin toimittamaan *Comprehensive Textbook of Psychiatry* –teokseen, joka pysyi virallisena näkemyksenä homoseksuaalisuudesta vuoteen 1973 saakka.⁶¹ Hän kirjoitti siinä muun muassa, että homoseksuaalit ovat vastuussa suurelta osin gonorrean ja syfiliksen lisääntymisestä, heidän elämänsä keskittyy heteroita enemmän seksin ympärille ja että yksilöstä voi tulla homoseksuaali, jos vanhempi mies viettelee hänet 7–16-vuotiaana⁶².

Bieberin mukaan hoito muutti 29 kappaletta eli 27 %:ia hänen homopotilaistaan heteroseksuaalisiksi. Tosin kukaan heistä ei ollut saattanut psykoanalyttista hoitoa päätökseensä, sillä 106 homopotilaasta 74 oli keskeyttänyt psykoanalyysin ja 32 potilaan osalta hoito oli vielä kesken.⁶³ C. A. Tripp tuo esille sen, että Bieber perui myöhemmin puheitaan terapiansa toimivuudesta. Kinsey-instituutti yritti useiden vuosien ajan tavoittaa yksilöitä, jotka olisivat muuttuneet jonkinlaisen psykoterapian tuloksena heteroseksuaalisiksi. Useat psykoanalytikit lupasivat aluksi lähettää Kinsey-instituuttiin tiettyjä ”parantuneiksi” arvioimiaan potilaita, mutta he eivät koskaan saapuneet. Ainoa ilmoitus

⁵⁸ Bieber ym. 1962, 24, 29 ja 276–277. Eheytysideologian pääteoreetikko Moberly (1983, 43) tosin esittää virheellisesti, että Bieberin ryhmä tutki 206 homomiestä, vaikka lähes puolet otoksesta koostui heteromiehistä.

⁵⁹ Bieber ym. 1962, 28.

⁶⁰ Ibid., 319.

⁶¹ Lewes 1988, 194–198.

⁶² Bieber 1967, 965.

⁶³ Bieber ym. 1962, 276.

muutoksen kokeneesta potilaasta tuli myöhemmin Bieberiltä. Kinsey-instituutti pyysi Bieberiltä tarkempia tietoja, jolloin Bieber ilmoitti useita viikkoja viivytelyään, että hän voi mainita vain yhden muuttuneeksi luokiteltavan homoseksuaalin, mutta hän on tämän potilaan kanssa niin huonoissa väleissä, ettei katso voivansa voi ottaa häneen yhteyttä.⁶⁴

Charles Socarides (1922–2005)

Charles Socarides arvioi vuonna 1963 Bieberin ym. tutkimuksen. Hän esitti pitävänsä sitä systemaattisena sekä totesi sen lisäävän terapeutista tietämystä miesten homoseksuaalisuudesta.⁶⁵ Socarides toimi Puontin mukaan ”homoseksuaalisuuden muutoterapian puolustamiseksi” syntyneen NARTH:in keulakuvana ja oli ”ehkä tunnetuin homoseksuaalisuuden muutoterapian kannattaja 1990-luvulla”⁶⁶. Socarides meni homoseksuaalisuudesta sairautena puhuessaan muita varhaisia psykoanalyttikkoja pidemmälle. Hän piti homoseksuaalisuutta vakavana sairautena, perversiona ja moniulotteisena häiriönä, joka johtuu lapsuuden ympäristöstä.⁶⁷

Socarides vaikutti 1960-luvulta lähtien. Hän tukeutui argumentoinnissaan Freudiin, jonka hän esitti pitäneen homoseksuaalisuutta vakavan psykopatologian merkinä ja oletaneen, että sitä voisi hoitaa hypnoosin avulla. Socaridesin mukaan Rado ja Freud määrittelivät homoseksuaalisuuden hyvin samansuuntaisesti. Socarides esitti Bieberin tavoin homoseksuaalien kärsivän skitsofreniasta, neurooseista ja luonnehäiriöistä. Hän vetosi myös Bieberin tutkimukseen (1962), jossa tämä oli esittänyt 27 %:n 106 homoseksuaalista muuttuneen täysin heteroseksuaalisiksi. Hän kuvaili homoseksuaalisia suhteita lyhyiksi, aggressiivisiksi, masokistisiksi, täydellisen itsekkäiksi ja totesi niistä puuttuvan kaiken vastavuoroisuuden. Homoseksuaalin psyykinen kipu aiheuttaa hänen mukaansa vihaa, kateutta, syyllisyyden tunnetta, katkeruutta ja kostonhalua. Hän väitti, että homoseksuaalilla ei ole tunnetta oman kehonsa rajoista, mistä johtuen hän pelkää hajoavansa kappaleiksi. Psyykkisen hajoamisen estämiseksi hänen täytyy antautua jatkuvasti homoseksuaalisiin kontakteihin, joissa hän identifioituu partneriinsa. Hän kokee koko ikänsä yksinäisyyden ja masentuneisuuden tunteita, kärsii narsismista ja heikosta egosta sekä on taipuvainen tekemään itsemurhan. Lesbo tuntee vihaa äitiään kohtaan sekä identifioituu isäänsä.⁶⁸

⁶⁴ Tripp 1975, 251.

⁶⁵ Socarides 1963, 111–114.

⁶⁶ Puonti 2004, 41.

⁶⁷ Abelove 1993, 390; Socarides 1989, 169 ja 402; Socarides 1968, 6–7.

⁶⁸ Socarides 1989; Socarides 1968, 7, 27–28, 46, 135–137, 174, 210.

Socarides väitti lisäksi, että homoseksuaalisuus on yleisesti vastenmielisenä pidetty ilmiö ja oletti, että ihmisten enemmistö haluaisi myös yksityisissä tiloissa tapahtuvat homoseksuaaliset teot rangaistaviksi. Hänen mielestään homoseksuaalisuuden normaaliuden puolestapuhujat ovat tietämättömiä, harhaanjohdettuja ja heiltä puuttuu tarvittava lääketieteellinen ymmärrys. Samaan tapaan argumentoivat tietämättömyydestä myös tarkastelemani eheytysideologisten tekstien kirjoittajat. Homoseksuaalit uhkaavat Socaridesin mukaan koko ihmiskuntaa murentamalla perheinstituutiota, pedofilia-taipumuksensa vuoksi ja levittämällä aidsia. Hän esitti myös, että homoseksuaalisuuden hoito psykoanalyysin avulla pitäisi aloittaa mieluiten nuoruusvuosina ja se olisi erityisen välttämättömä aloittaa välittömästi, mikäli nuori ei koe homoseksuaalisuutensa takia ahdistusta ja syyllisyyttä, mikäli hän ryhtyy suhteeseen itseään vanhemman homoseksuaalin kanssa tai mikäli hän väittää tietävänsä sisäisesti, että on homoseksuaali. Syyllisyydentunne on tärkeää terapian edistymisen kannalta.⁶⁹ Socaridesin syyllisyyspuhe on toisaalta hieman ristiriitaista, sillä hän toteaa toisaalla kaikkien homoseksuaalien kärsivän syyllisyyden tunteista ja toisaalla pitää homoseksuaalisen nuoren syyllisyyden tunteiden puuttumista hälyttävänä merkinä.

NARTH:in johtajana toiminut Socarides oli myös Yhdysvaltain psykoanalyttikkoyhdistyksen (APsaA) jäsen. Hän joutui vuonna 1996 konfliktiin psykoanalyttikkoyhdistyksen kanssa. Se esitti Socaridesin luoneen vaikutelmaa, että psykoanalyttikkoyhdistys positioituu suhteessa homoseksuaalisuuteen samalla tavalla kuin Socarides. Vaikutelma syntyi siitä, että Socarides lainasi psykoanalyttikkoyhdistyksen dokumenttia, joka tuki hänen näkemyksiään ja jota hän kutsui ”Yhdysvaltain psykoanalyttikkoyhdistyksen viralliseksi kannaksi”. Lainattu dokumentti oli vuodelta 1968. Socarides jätti psykoanalyttikkoyhdistyksen mukaan samalla huomiotta vuonna 1990 tarkistetun dokumentin, joka taas ei tukenut hänen näkemystään. Psykoanalyttikkoyhdistyksen lakimies pyysi Socaridesia lopettamaan psykoanalyttikkoyhdistyksen nimen väärinkäytön ja varoitti häntä lakitoimilla. Psykoanalyttikkoyhdistys kieltäytyi lisäksi siitä lähtien julkaisemasta julkaisussaan NARTH:in kokoontumisten mainoksia sillä perusteella, että NARTH ”ei jaa Yhdysvaltain psykoanalyttikkoyhdistyksen ei-diskriminoivaa menettelytapaa”.⁷⁰

Socarides mainitaan merkittäväksi homoseksuaalisuuden tutkijaksi esimerkiksi Stenbäckin tuotannossa ja häneen viittaavat positiivisessa hengessä myös Cohen, Dallas, Nicolosi ja Scmierer. Cohen suosittelee Socaridesia kirjasuosituslistassaan kenelle tahansa, joka on lukenut hänen oman *Gay Children, Straight Parents: a Plan for Family Healing* –kirjansa. Dallas puolestaan nimittää Socaridesia

⁶⁹ Socarides 1989, 179–183; Socarides 1968, 47 ja 217; Stålström 1997, 134–140.

⁷⁰ Robinson 1997–2006 (WWW-dokumentti); Roughton 1999 (WWW-dokumentti).

ridesia ”kansallisesti tunnustetuksi psykologiksi, joka on homoseksuaalien kliinisen hoidon pioneeri ja edistäjä”.⁷¹

1.4 Homoseksuaalisuuden sairausluokituksesta poistamisen vastareaktioita

Homoseksuaalisuus oli Yhdysvaltain psykiatriyhdistyksen ylläpitämässä sairausluokituksessa vuodesta 1952 alkaen ja sairausluokitus poistui vuonna 1973⁷². Suomessa sairausluokitus poistui vuonna 1981. Molemmissa maissa tuli samalla tilalle uusi luokittelu: ego-dystoninen eli itseä häiritsevä seksuaalinen suuntautuminen. Maailman terveysjärjestö WHO muutti sairausluokitustaan vuonna 1993 (tautiluokitus ICD-10). Myös ICD-10 sisältää pykälän ”itseä häiritsevä sukupuolinen suuntautuminen”. Tautiluokituksessa on mainittu erikseen heteroseksuaalinen, homoseksuaalinen, biseksuaalinen ja muu suuntautuminen.⁷³ Myös heteroseksuaali voisi pyrkiä muuttamaan seksuaalisen suuntautumisensa hetero- tai biseksuaaliseksi tai ”muuksi”.⁷⁴ Aslan ry:n mukaan konversioterapioita voidaan tarjota nykyisin juuri siksi, että ego-dystonisen eli itseä häiritsevän seksuaalisen suuntautumisen muutosyritykset ovat sallittuja⁷⁵.

Yhdysvaltalainen psykoanalyysi on ollut kahtiajakautunut suhtautumisessaan homoseksuaalisuuteen. Toisen näkemyksen mukaan homoseksuaalisuus on vakava sairaus, toisen mukaan se ei ole itsessään patologinen tila eikä hoidon tavoitteena pidä sen mukaan olla seksuaalisen suuntautumisen muuttuminen. Patologianäkemyksiä on edustanut näkyvimmin Socarides, toista näkemystä on kehittänyt erityisesti Richard Isay.⁷⁶ Homoseksuaalisuuden sairausluokituksesta poistaminen toi mukanaan uudenlaisia kehityskulkuja. Alkoi syntyä homoseksuaalien muuttamista varten perustettuja järjestöjä.

1970-luku muodostui kokonaisuutena ottaen rajakohdaksi. Weeks on selittänyt 1970-luvun puolivälissä tapahtunutta konservatiivisten äänen lisääntymistä sillä, että uusi moralismi ja oikeisto nousivat ja menestyivät Yhdysvalloissa 1970-luvun puolivälistä lähtien. Olennaisimmat tekijät haettaessa

⁷¹ Esim. Cohen 2006a, 24; Cohen 2006b, 43 ja 130; Dallas 2004, 22; Nicolosi 1991; Schmierer 1998, 60; Stenbäck 1993, 16.

⁷² Ablove 1993, 391.

⁷³ Tautiluokitus ICD-10 1999, 254. ICD on lyhenne sanoista *International Statistical Classification of Diseases*.

⁷⁴ Puonti 2004, 118; Stälström 1997, 271–272.

⁷⁵ Aslan ry / Kiperiä kysymyksiä homoudesta (WWW-dokumentti).

⁷⁶ Buccino 2001, 266.

massatukea uudelle konservatiivisemmalle positiolle olivat Weeksin mukaan kristityt ja keskiluokka, jotka kantoivat huolta varsinkin naisten moraalista.⁷⁷ Ex-gay-järjestöjen nousu tapahtui samaan aikaan, joten pidän mahdollisena, että se liittyi homoseksuaalisuuden sairausluokituksen poistamisen ohella laajempaan 1960-luvulla edenneen liberaalin kehityksen vastustamiseen.

Kansainvälinen ex-gay-toiminta

Sairausluokituksen poistaminen sai 1970-luvulla aikaan vastareaktion. Kristillisen karismaattisen liikkeen piirissä vaikutti jo 1960-luvulla alkanut *sisäisen parantumisen liike* (*inner healing movement*), joka opetti muistojen kohtaamista parantavan rukouksen avulla. Sisäisen parantumisen liikkeen aloitti helluntailiikkeeseen 1950-luvulla tutustunut episkopaali Agnes Sanford. Sanford perusti papistolle ja terveydenhoitoalan henkilöstölle parantavaa rukousta opettavan *Pastoral Care School* –järjestön.⁷⁸ Sisäisen parantumisen liike, tai Merton Strommenin sanoin ”muistojen parantumisen liike” (*healing of memories movement*), assosioituu vahvimmin anglikaaniseen kirkkoon ja helluntailiikkeeseen⁷⁹. Ex-gay-järjestöt eivät pyrkineet historiansa alkuvaiheessa muuttamaan homoseksuaalien tunne-elämää psykoterapioiden avulla. Sisäinen parantuminen tarkoitti homoseksuaalisen käytöksen hylkäämistä rukouksen keinoin.

Episkopaali Leanne Payne, joka johtaa perustamaansa *Pastoral Care Ministries* –järjestöä, toi sisäisen parantumisen ajatukset laajemmassa määrin homoseksuaalien muutoksesta puhumiseen. Hän on myös nykyisin sisäisen parantumisen liikkeen tunnetuin edustaja ex-gay-ideologian kentällä. Payne tukeutuu teksteissään erityisesti Sanfordin ja *Narnia*-kirjojen kirjoittajana tunnettuun C. S. Lewisiin. Lewis kääntyi ateistista kristityksi ja ryhtyi kirjoittamaan kristinuskoa käsitteleviä tekstejä. Paynen työn tunnetuimmiksi jatkajiksi ovat nousseet ex-gayt Andrew Comiskey ja Mario Bergner. Bergner on episkopaali, joka perusti vuonna 1995 *Redeemed Life Ministries* –järjestön. *Vineyard*-seurakunnassa toimiva Comiskey perusti vuonna 1980 *Desert Stream Ministries* –järjestön sekä loi sen ympäri maailman levinneen *Living Waters* –eheytyiskurssin, joka on käytössä myös Aslan ry:ssä *Elävät vedet* –kurssin nimellä. *Desert Stream Ministries* ja Aslan ry eivät edusta vain ex-gay-toimintaa. Rikkinäiset heteroseksuaalit ovat niiden uusi kohderyhmä 1990-luvun lopulta alkaen. Rikkinäinen heteroseksuaalisuus tarkoittaa ”yleisiä naisena ja miehenä kasvamisen ongelmia”, joi-

⁷⁷ Weeks 1986, 33–34.

⁷⁸ Puonti 2005, 148.

⁷⁹ Strommen 2001, 70.

hin sisältyy muun muassa heteroseksuaalisia syrjähyppyjä, satunnaisia ja lyhyitä seksisuhteita, seksiriippuvuuksia, turhautumisen tunnetta ihmissuhteissa, hyväksikäyttöä ja erilaisia avio-ongelmia.⁸⁰ *Living Waters-* ja *Elävät vedet* –ryhmät esiintyvät aina osana jonkin paikallisseurakunnan toimintaa.

Ex-gay-järjestöjä alkoi syntyä kristittyjen homoseksuaalien aloitteesta jo 1970-luvun alussa. Yksi merkittävimmistä oli Frank Worthenin vuonna 1973 Kaliforniaan perustama *Love in Action International* –eheytymisskeskus. Järjestö ilmoittaa toimintansa perustuvan kolmelle teesille, joista kaksi on ei-uskonnollisia: 1) Ei ole olemassa sellaista olentoa kuin ”homoseksuaali” tai ”gay”. On vain homoseksuaalista käyttäytymistä ja viehtymystä. Homoseksuaalista identiteettiä ei ole, joten ei voi myöskään tapahtua seksuaalisen identiteetin muuttumista. 2) Useimmat homoseksuaalisten tunteiden kanssa taistelevat tulevat kokemaan koko elämänsä ajan jonkin verran homoseksuaalisia tunteita. Olisi harhaanjohtavaa sanoa, että niistä voi vapautua täydellisesti. *Love in Action* –järjestön johtaja John J. Smid ilmoittaa järjestön internetsivuilla, että se on vanhin ja laajin *Exodus International-* ja NARTH-verkostoihin kuuluva järjestö.⁸¹

Yhdysvaltain ex-gay-järjestöt järjestäytyivät vuonna 1976 *Exodus International* –nimisen järjestön alaisuuteen. Se muutti vuonna 2004 nimensä ja tunnetaan nykyisin nimellä *Exodus Global Alliance*. Se on ex-gay-järjestöjen kansainvälinen katto-organisaatio.⁸² *Exodukseen* kuuluu nykyisin yli 150 ex-gay-järjestöä 17 eri maassa⁸³. Eurooppaan *Exodus International* saapui vuonna 1982, jolloin syntyi *Exodus International Europe*. Yksityiskohtana voi mainita sen, että *Exoduksen* johtajat eivät onnistuneet aina pidättäytymään homoseksuaalisista kontakteista, mistä johtuen *Exodus* edellyttää nykyisin johtajiksi pyrkiviltä vähintään kahden vuoden selibaattia ennen johtajaksi ryhtymistä.⁸⁴

Ex-gay-toiminta vakiintui 1980-luvun puoliväliin mennessä⁸⁵. Se jakautuu nykyisin karkeasti ottaen uskonnollisiin (kristillinen sielunhoito) ja psykoterapeuttisiin (konversioterapiat) homoseksuaalisuuden hoitokeinoihin. Psykoterapeuttista hoitoa edustaa NARTH. Uskonnollinen hoito sijoittuu yleisimmin ex-gay-järjestöjen piiriin (*ministries*). Omia ex-gay-järjestöjä on perustettu niin juutalaisille (JONAH), katolisille (*Courage*), mormoneille (*Evergreen International*), presbyteereille (*One by One*), metodisteille (*Transforming Congregations*) kuin afroamerikkalaisillekin (*Powerful*

⁸⁰ Rikkinäisistä heteroseksuaaleista Aslan ry / Kiperiä kysymyksiä homoudesta (WWW-dokumentti); ⁸⁰ Desert Stream Ministries (WWW-dokumentti).

⁸¹ Smid 2001 (WWW-dokumentti).

⁸² Exodus Global Alliance (WWW-dokumentti); Puonti 2004, 44.

⁸³ Exodus International (WWW-dokumentti).

⁸⁴ Puonti 2004, 38 ja 40.

⁸⁵ Ibid., 40.

Change Ministry Group). Olemassa on myös *Homosexuals Anonymous* –tukiverkosto (HA), joka perustuu samoille periaatteille kuin alkoholisteille suunnattu *Alcoholics Anonymous* (AA), sekä pääasiassa internettukiryhmien muodossa toimiva miehille suunnattu *People Can Change*. Myös homoseksuaalien perheenjäsenille ja ystäville on perustettu tukijärjestöjä, kuten esimerkiksi *Parents and Friends of ExGays and Gays* (PFOX). On myös järjestöjä, jotka välittävät eheytysideologista informaatiota kouluille, kuten esimerkiksi *Inqueery*. Useimmat edellä mainitsemistani järjestöistä, myös *Exodus Global Alliance*, kuuluvat *Positive Alternatives to Homosexuality* –järjestöön (P.A.T.H.), joka on kansainvälinen organisaatiokoalitio. Se välittää internetsivuillaan konversioterapioita ja sielunhoitoa järjestävien järjestöjen yhteystietoja.⁸⁶

1990-luku toi uusia ilmiöitä. Monet konversioterapiaa antaviksi terapeuteiksi opiskelleet ex-gayt ryhtyivät kirjoittamaan eheytymisestä. Ex-gay-toiminta alkoi saada vuonna 1992 aikaisempaa järjestäytyneempää tukea myös psykoanalytikoilta ja psykiatreilta, kun syntyi homoseksuaalisuuden muutosterapiaa puolustava NARTH-järjestö.⁸⁷

Ex-gay-toiminta Suomessa

Sisäisen paranemisen ajatukset tulivat Suomeen 1970-luvulla kirjallisuuden välityksellä. Niiden tunnetuimpia suomalaisia edustajia ovat Puontin mukaan teologi-pastori Erik Ewalds ja terapeutti-kirjailija Tommy Hellsten. Sisäisen parantumisen ajatuksia ovat tehneet Suomessa tunnetuiksi myös Kansan Raamattuseura, Aslan ry, Suomen Elijah ry sekä Kristillinen tervehtymiskeskus CHC ry, joka on Vapaakirkon pastori-terapeutti Seppo Jokisen työn ympärille rakentunut kansainvälisen *Christian Healing Center* –verkoston toimipiste. Kaikki nämä järjestöt järjestävät myös sielunhoitajakoulutusta.⁸⁸

Lisäksi psykoanalyysista inspiroituneet psykodynaamiset näkemykset ovat sulautuneet osaksi suomalaista ex-gay-toimintaa. Suomalaiset eheytysideologian edustajat viittaavat nykyisin sekä sisäisen parantumisen liikettä edustavan Paynen uskonnollisiin teksteihin että psykoanalyttisempaa teoretisointia edustavien Moberlyn ja Nicolosin teksteihin. Suomalaiset eheytysideologian edustajat seuraavat kansainvälisiä suuntauksia.

⁸⁶ Cohen 2006a, 255–257.

⁸⁷ Puonti 2004, 41.

⁸⁸ Puonti 2005, 150–153.

Suomeen syntyi elokuussa 2005 myös uusi yhteiskristillinen sielunhoidon ja kristillisen terapian järjestö, Suomen ACC ry (*Association of Christian Counsellors*), joka kokoaa ”kristillisen terapian ja sielunhoidon alalla” toimivia henkilöitä ja yhdistyksiä yhteistyöhön. Sen perustivat Aslan ry, RE-sielunhoitoterapeutit ry, RE-terapeuttisen sielunhoidon kouluttajat, Kristillinen tervehtymiskeskus CHC ry, Soteria ry, Suomen Elijah ry sekä joukko yksittäisiä sielunhoitajia ja terapeutteja. ACC ry:n katto-organisaationa toimii Iso-Britanniassa vuonna 1992 perustettu ACC-UK, johon kuuluu 150 erilaista organisaatiota. Yhä laajeneva ACC-Europe verkosto on levittäytynyt noin 20 Euroopan maahan. Järjestö suuntaa koulutustapahtumia terapeuteille ja sielunhoitajille sekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille.⁸⁹

Eheytysideologisissa teksteissä esiintyy usein terapeutti-termi. Sanat terapia ja terapeutti viittaavat silloin yleensä psykoterapiaan. Psykoterapeutti-nimike on ainakin Suomessa suojattu vuodesta 1994 alkaen. Sitä voivat käyttää ainoastaan Terveysturvakeskuksen (TEO) oikeuttamat henkilöt. Psykoterapeutti on peruskoulutukseltaan esimerkiksi psykologi, psykiatri, teologi tai erikoissairaanhoitaja, jolla on lisäksi 3-vuotinen erityistason terapiakoulutus, ylemmän erityistason koulutus tai 5–6-vuotisen vaativan erityistason koulutus. Siten esimerkiksi pelkkä psykologi ei voi nimittää itseään psykoterapeutiksi. Terapeutti-nimike on sen sijaan Suomessa vapaa.⁹⁰ Ehkä se on yksi syy siihen, että monet suomalaisten eheytysideologisten tekstien kirjoittajat käyttävät melko abstraktilta kuulostavaa terapeutti-termiä.

Moberlysta Nicolosiin ja NARTH-järjestöön

Ex-gay-toiminnan keskeisin nykyteoreetikko on brittipsykologi Elizabeth R. Moberly kirjoillaan *Psychogenesis: The Early Development of Gender Identity* (1983) ja *Homosexuality: a New Christian Ethic* (1983). Klassisen psykoanalyysin pohjalta kehittyi psykodynaamisia suuntauksia, joiden tärkeimpiin edustajiin kuuluu Moberlyn lisäksi hänen ajatuksiinsa tukeutuva Joseph Nicolosi. Nicolosin pääteos *Reparative Therapy of Male Homosexuality* (1991) vakiinnutti käyttöön termin ”korjaava terapia” tai ”eheytysterapia” (*reparative therapy*)⁹¹. Puonti luonnehtii Moberlyä seuraavasti:

⁸⁹ Suomen ACC ry (WWW-dokumentti); Terho 2006.

⁹⁰ Sarastus 2002, 8; TEO 2005 (WWW-dokumentti).

⁹¹ Drescher 1998, 152.

Moberlyn ajatukset eivät ole saaneet paljoakaan huomiota akateemisen psykoanalyysin piirissä, mutta kristillinen ex-gayliike toivotti ne heti tervetulleeksi. Moberlyn kirja *Homosexuality: A New Christian Ethic* (1983) on kristityille suunnattu lyhennelmä *Psychogenesis*-kirjasta.⁹²

Kristittyjen homoseksuaalien lisäksi myös osa psykoanalyytikoista ja psykiatreista ryhtyi toimiin. Socarides, Nicolosi ja Benjamin Kaufman perustivat Yhdysvalloissa vuonna 1992 NARTH-järjestön. NARTH:in jäsenet pitävät homoseksuaalisuutta kehityshäiriönä, rinnastavat sen alkoholismiin ja suosivat auktoriteettinaan psykoanalyytikoista varsinkin Socaridesia. Järjestön johdossa olivat aluksi Socarides, Nicolosi sekä Irving Bieberin leski Toby Bieber.⁹³ Nicolosin mukaan Irving Bieber tarjosi tilastollisen pohjan homoseksuaalien perhetaustateorialle (hallitseva äiti, etäinen isä) ja Freud oli yksi merkittävimmistä homoseksuaalisuutta patologiana pitäneistä psykiatreista⁹⁴.

Bieberiltä ja Socaridesilta seuraa esimerkiksi juuri Nicolosille se käsitys, että homoseksuaalien perhetaustassa on jotakin kielteistä ja että hyvä lapsi–vanhempi-suhde ehkäisisi ennalta homoseksuaalisen suuntautumisen todennäköisyyttä⁹⁵. Muutoin Nicolosi nojaa suurelta osin Moberlyyn, joka hänkin hyväksyy osittain adaptionaalisen koulun ajatukset. Moberly kohdistaa adaptionaaliseen kouluun kritiikkiä pääasiassa siksi, että hänen mukaansa homoseksuaalisuudesta on puhuttu aiemmin liian kielteiseen sävyyn. Kuitenkin Moberly nimittää homoseksuaalisuutta toistuvasti ”ongelmaksi”⁹⁶. Sävyin vaihtamisessa näyttää olevan pohjimmiltaan kyse melko vähäisestä muutoksesta aiempaan suoraan patologisointiin verrattuna.

NARTH ei ole itsessään uskonnollinen järjestö, mutta se ilmoittaa ”toivottavansa tervetulleeksi kaikki maallikko-organisaatiot, mukaan lukien uskonnolliset ryhmät, jotka kääntyvät [NARTH:in] puoleen saadakseen tieteellisiä todisteita, jotka voisivat tukea heidän perinteisiä doktriinejaan”. NARTH toteaa pysyvänsä professionaalisen organisaationa, joka omistautuu tieteelliselle tutkimukselle. Se mainitsee kotisivuillaan olevansa ainoa järjestö, joka yhdistää monien eri tieteenalojen ja uskonnollisten taustojen edustajia sekä puolustaa yksilöiden oikeutta pyrkiä vaihtamaan seksuaalista suuntautumistaan.⁹⁷

NARTH tekee yhteistyötä kristillisten tutkimuslaitosten, konservatiivisia perhearvoja kannattavien instituutioiden (esim. *Family Research Institute*) ja erilaisten terapeuttien sekä ex-gay-järjestöjen

⁹² Puonti 2004, 88.

⁹³ NARTH (WWW-dokumentti); Stålström 1997, 292.

⁹⁴ Nicolosi 1991, 7, 74 ja 78.

⁹⁵ Ibid., 45.

⁹⁶ Moberly 1983, 34, 64 ja 86–87.

⁹⁷ NARTH (WWW-dokumentti).

kanssa. Sen johtokuntaan kuuluu esimerkiksi ex-gay-järjestöjen johtajia. NARTH jäsenten kliiniseen kategoriaan kuuluu psykoanalyttikkoja, psykiatreja, psykologeja ja sosiaalityöntekijöitä. Tutkimus- ja akateemisten jäsenten ryhmään NARTH luettelee kuuluviksi uskonnolliset johtajat, historioitsijat ja sosiaalitieteilijät. Lisäksi jäsenenä on muun muassa sosiaalitieteiden opiskelijoita, muita käyttäytymistieteiden edustajia sekä maallikoita, joilla on jonkin verran kokemusta esimerkiksi lain, uskonnon ja kasvatuksen alalta. Yksi NARTH:in jäsenkategorioista on avoin kenelle tahansa, joka haluaa tukea sen koulutuksellisia ja terapeuttisia tavoitteita.⁹⁸

NARTH:in suhteuttamiseksi psykiatri- ja psykologijärjestöjen kentälle voi mainita, että esimerkiksi Yhdysvaltain psykologiyhdistykseen, joka on maailman suurin kansainvälinen psykologijärjestö, kuuluu sen omien verkkosivujen mukaan 150.000 jäsentä ja Yhdysvaltain psykiatriyhdistykseen, joka pitää hallussaan kansainvälistä mielenterveyshäiriöluokitusta (DSM), kuuluu yli 30.000 jäsentä. Reilun tuhannen jäsenen suuruinen NARTH on siten verrattain pieni.

1.5 Psykodynaamiset suuntaukset

Teoreettinen irtautuminen Freudin psykoanalyysista

Eheytysideologisten tekstien kirjoittajat torjuvat freudilaisen psykoanalyysin siksi, että sitä edustava analyttikko jää liian etäiseksi ja analyysi keskittyy liikaa alitajuntaan. Kritiikkiä kohtaa myös se, että analyttikon sukupuoli ei ole painottunut lainkaan freudilaisen psykoanalyysin piirissä. Moberly alkoi korostaa sitä, että konversioterapiaa antavan terapeutin pitäisi olla samaa sukupuolta kuin asiakas⁹⁹. Nicolosi on seurannut hänen ajatustaan terapeutin sukupuolen merkityksellisyydestä¹⁰⁰.

Klassisen psykoanalyysin pohjalta on irtautunut niin sanottuja psykodynaamisia suuntauksia. Ne esittävät eheytysideologisissa teksteissä tärkeää roolia, kun kartoitetaan yksilön homoseksuaalisuuden johtaneita syitä. Syyt löytyvät psykodynaamisten näkemysten mukaan lapsuudesta. Siinä missä klassisen psykoanalyysin harjoittajat pitivät Oidipus-kompleksia tärkeimpänä seksuaalisen suuntautumisen kehityshetkenä, myöhemmät psykodynaamiset teoretikot painottavat esioidipaalisien kau-

⁹⁸ NARTH (WWW-dokumentti); Stålström 1997, 292–293.

⁹⁹ Moberly 2006, 42.

¹⁰⁰ Nicolosi 1991, 20 ja 179.

den merkitystä¹⁰¹. Myös adaptionaalisen koulun psykoanalyttikot tekivät samoin ja puhuivat erityisesti oraalivaiheen merkityksestä. Eheytysideologisissa teksteissäkään ei juuri puhuta Oidipuskompleksista. Esiodipaalisien kauden korostajien mukaan heteroseksuaalisuuteen johtaa varhainen identifikaatio samaa sukupuolta olevaan vanhempaan¹⁰². Tarkastelemani eheytysideologisen teksti-massan perusteella erityisen merkityksellisiltä vaikuttaa aika ennen kolmatta ikävuotta.

Adaptionaalisen koulun lisäksi huomaa eheytysideologisten tekstien esittämällä psykodynaamisilla homoseksuaalisuuden syyteorioilla olevan yhteistä psykoanalyttikko Melanie Kleinin työn kanssa. Achten ym. mukaan Klein oli ensimmäinen, joka korosti kaikkein varhaisimpien traumaattisten kokemusten merkitystä psykoottistasoisia häiriöitä (esim. depressio, paranoia) ennustavina tekijöinä. Samalla Klein loi niin sanotun *kleinilaisen koulukunnan* pohjan.¹⁰³ Moberlyn ja Kleinin teorioille on yhteistä se, että Moberlyn mukaan homoseksuaalisuuden syntymiseen vaikuttavat eniten varhaislapsuuden kielteiset kokemukset.

Psykodynaamiset psykoterapiat ja kognitiiviset käyttäytymisterapiat

Eheytysideologisissa teksteissä esille tulevat konversioterapiat perustuvat usein Moberlyn homoseksuaalisuuskeskusteluun tuomille psykodynaamisille ajatuksille, joten niitä voi sanoa sen mukaisesti psykodynaamisiksi psykoterapioiksi. Toinen suosittu terapiamuoto on kognitiivinen psykoterapia, jota edustaa NARTH:iin kuuluva van den Aardweg. Kognitiivisen terapian tarkoituksena on asiakkaan käyttäytymisen muuttaminen.

Psykodynaamista psykoterapiaa voivat antaa sekä psykiatrit että kliiniset psykologit. Heitä erottaa se, että psykiatrit valmistuvat lääketieteestä toisin kuin kliiniset psykologit.¹⁰⁴ Psykoanalyttikko puolestaan on psykoanalyysiin koulutettu psykiatri. Psykoanalyysi ei tarkoita samaa kuin psykoterapia. Psykoterapian tavoitteena on auttaa potilasta ymmärtämään psyykkisiä torjuntakeinojaan (defenssejä). Se auttaa potilaita ymmärtämään myös ongelmiansa lapsuudessa olevan alkuperän. Nykyisin on olemassa useita psykodynaamisia suuntauksia, joille kaikille on yhteistä psyykkisten häiriöiden ”puutemalli”, joka korostaa potilaan alikehittyneitä psyykkisiä rakenteita. Psykoanalyttinen psykoterapia on nykyisin yleisin psykodynaaminen terapiamuoto. Sen tavoite on pysähtyneen tai

¹⁰¹ Lewes 1988, 161.

¹⁰² Drescher 1998, 158.

¹⁰³ Achté & Tamminen, 1998, 284.

¹⁰⁴ Walton, Barondess & Lock 1994, 802.

keskeytyneen psyykkisen kehityksen edistäminen, kun potilas kärsii psykoosista tai neuroosista.¹⁰⁵ Psykodynaaminen psykoterapia jatkuu Waltonin ym. mukaan useimmiten 6–9 kuukautta, mutta joskus tarvitaan jopa 1,5 vuotta tai kauemmin. Lönnqvist ym. tarjoavat vielä pidempää ajanjaksoa puhuen 2–4 vuoden ajan kestävästä terapiasta, jossa viikoittaisia terapiakertoja on 1–3.¹⁰⁶

Neuroosit ovat Achtén ym. ja Kyyrösen ym. mukaan määritelmällisesti psykiatrisista häiriöistä lievimpiä ja yleisimpiä. Lisäksi psyykkisesti terveen ja neuroottisen ihmisen välinen ero on liukuva.¹⁰⁷ Lönnqvist ym. esittävät, että psykodynaamisesta psykoterapiasta hyötyvät eniten ne, jotka kärsivät neuroottisista häiriöistä (esim. pakko-oireet, ahdistuneisuushäiriö, lievät ja keskivaikkeat persoonallisuushäiriöt)¹⁰⁸. Homoseksuaalisuutta nimitetään eheytysideologisissa teksteissäkin joskus neuroosiksi (van den Aardweg, Bergner ja Payne) ja sen hoitomuodot ovat pääosin psykodynaamisia. Yksi syy homoseksuaalisuus-neuroosi-psykodynaamisuus-yhdistelmään voi olla se, että psykoterapia sopii juuri neuroosien hoitamiseen ja neuroosit ovat lievimpiä mielenterveyden häiriöitä. Näin ollen on mahdollista puhua homoseksuaalisuuden yhteydessä neuroosista ilman, että sanotaan samalla implisiittisesti homoseksuaalien olevan vakavasti häiriintyneitä.

Kognitiivista käyttäytymisterapiaa antavien ammattikunta on laajempi kuin psykoterapioiden kohdalla. Kognitiivista käyttäytymisterapiaa antavat psykiatrit, kliiniset psykologit ja psykiatriaan erikoistuneet sairaanhoitajat. Se pyrkii muuttamaan potilaan irrationaalisia pelkoja ja uskomuksia sekä korjaamaan potilaan ajatusprosessien loogisia virheitä, jotka näkyvät ympärillä olevan maailman jäsentämisen vääristyminä. Terapeutti tuo esille realiteetteja. Kognitiivinen käyttäytymisterapia kestää yleensä 1–3 vuotta ja viikossa on 1–2 terapiakertaa.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Lönnqvist, Heikkinen, Henriksson, Marttunen & Partonen 2001, 651 ja 666.

¹⁰⁶ Kyyrönen, Mäenpää & Pohjanvirta-Hietanen 1995, 208; Lönnqvist ym. 2001, 651; Walton ym. 1994, 804.

¹⁰⁷ Achte, Alanen & Tienari 1990, 233; Kyyrönen ym. 1995, 208.

¹⁰⁸ Lönnqvist ym. 2001, 652.

¹⁰⁹ Kyyrönen ym. 1995, 223–224; Walton ym. 1994, 803.

2 ARGUMENTAATIOANALYYSI JA EHEYTYSIDEOLOGISET TEKSTIT

2.1 Argumentaatioanalyysi

Eheytysideologisista teksteistä löytyy monia argumentteja, joilla niiden kirjoittajat oikeuttavat homoseksuaalisuuden pitämistä häirionä ja konversioterapioiden olemassaoloa. Argumentaation voi määritellä Frans H. van Eemerenin tai Arja Jokisen tavoin tiiviisti siten, että se on ”verbaalista, sosiaalista ja järkeilevää toimintaa”, joka ”on aina suhteessa tiettyyn mielipiteeseen tai näkökulmaan tietystä aiheesta”. Mielipiteiden todellinen tai oletettu eroaminen synnyttää tarpeen argumentoida. Argumentaatio voi tapahtua jonkin asian puolesta tai sitä vastaan, mutta pro- ja kontra-argumentit ovat käytännössä toisistaan riippuvaisia. Pro-argumentit ennakoivat usein tiettyjä vastaargumentteja ja toisinpäin. Argumentaation tarkoitus on kuulijan tai lukijan hyväksynnän lisääminen tai vähentäminen. Tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttaa se, millainen yleisö on ja miten se kykenee arvioimaan argumentteja.¹

Yleisöt voivat olla joko tarkoin harkitusti spesifejä tai kohdeyleisönä voi olla koko väestö. Eheytysideologian tapauksessa kohdeyleisö vaikuttaa laajalta joukolta. Schmierer puhuttelee lukijoita *An Ounce of Prevention* –teoksessaan siten, että

[s]aatat olla vanhempi. Saatat olla nuorisotyöntekijä. Saatat olla pastori. Saatat olla nuori, jolla on sukupuolihämmennystä [*confused about gender*]. Tai saatat olla päätyynyt siihen johtopäätökseen, että olet homoseksuaali.²

On oikeastaan helpompaa sanoa, mikä ihmisryhmä todennäköisimmin ei kuulu eheytysideologisten tekstien ensisijaisiin kohderyhmiin: korkeasti koulutettu väestönosa. Tätä näkemystä puoltaa Nicolosin ja van den Aardwegin teksteissä esiintyvä kritiikki, joka kohdistuu nimenomaan koulutettuihin yksilöihin. Nicolosin mukaan aikamme älymystö on hyväksynyt homoseksuaalisuuden normaalina ihmisen käyttäytymisen varianttina, mutta tavallinen kansa ei jaa älymystön näkemystä³. Myös van den Aardweg puhuu samasta asiasta väittäessään, että ”aikamme yhteiskunnalliselta eliitiltä [on] terve ihmisjärki joutunut hukkaan, [mutta] näin ei ole tavallisen kansan laita”⁴.

¹ van Eemeren, Grootendorst & Henkemans 1996, 2 ja 4; Jokinen A. 2002, 127.

² Schmierer 1998, 193. Suom. KL.

³ Nicolosi 1991, 8.

⁴ van den Aardweg 2002, 24–25.

Päätellen lisäksi, että eheytysideologiset tekstit on suunnattu pääasiassa nuorelle väestölle. Niiden kirjoittajat kuvaavat esimerkiksi sitä, että elämä homoseksuaalina tulee muodostumaan onnettomaksi, se johtaa ennenaikaiseen kuolemaan ja homokulttuuri arvostaa vain nuoruutta ja hyvää ulkonäköä, joten elämä vanhenevana homoseksuaalina muodostuisi yksinäiseksi. *Regeneration Ministries* –nimisen ex-gay-järjestön johtaja Alan Medinger mainitsee myös, että homoseksuaalit eivät voi saada lapsia.⁵

Eheytysideologiset tekstit on suunnattu ennen kaikkea yksilöille, joilla on ”homoseksuaalisuuteen liittyvä kriisi”, oli kyseessä sitten lukijan oma homoseksuaalinen suuntautuminen tai se, että läheinen ihminen on homoseksuaalinen. Tekstien kohderyhmiin kuuluvat selvästi ainakin homoseksuaalisuudestaan kertoneiden yksilöiden lähipiiri eli vanhemmat, puoliset ja ystävät sekä lisäksi muut perheenjäsenet ja sukulaiset, pastorit ja sielunhoitajat⁶. *Exodus Internationalin* ja NARTH:in materiaaliin tukeutuva Dallas lisää kohderyhmään ”kristityt yleensä” sekä erittelee omiksi kohderyhmiikseen vanhemmat, joilla on aikuinen homoseksuaalinen lapsi tai teini-ikäinen lapsi, perheen lapset, joilla on homoseksuaalinen sisarus sekä avioparit, joista toinen puoliso paljastuu homoseksuaaliksi. Dallas ilmaisee uskovansa varmasti, että *When Homosexuality Hits Home: What to Do When a Loved One Says They’re Gay* –teoksen lukijalla on joku rakas ihminen, joka on homoseksuaali, ja että lukija tietää kirjan kirjoitetun konservatiivisesta kristillisestä näkökulmasta, joten lukija ei varmaankaan hyväksy homoseksuaalisuutta, mutta välittää joka tapauksessa rakkaasta ihmisestä.⁷

Argumentaation lähtökohta on van Eemerenin mukaan usein vain osittain eksplisiittinen. Argumentin keskeiset premissit jäävät usein ilmaisematta. Analysoija voi tehdä ne näkyväksi ottamalla huomioon kontekstuaaliset vihjeet. Eheytysideologisen argumentaation premissit ovat melko hyvin näkyvillä, sillä teksteistä on helppo huomata, että homoseksuaalisuus oletetaan aina jo ennalta ongelmaksi, epänormaaliksi ilmiöksi ja epäkypsyudeksi, joka vaatii selittämistä. Kun analysoija päätelee, mitkä argumentoijan taustasitoumukset ovat, hän tukeutuu sekä loogiseen että käytännölliseen analyysiin. Hän muotoilee loogisen analyysin avulla argumentin validiin argumenttimuotoon. Jos jokin keskeinen taustasitoumus on jäänyt ilmaisematta, se voi selvitä kontekstuaalisen informaation ja taustatietojen avulla.⁸ Tämän vain ei-uskonnollisiin argumentteihin keskittyvän tutkimuksen kontekstissa jää ilmaisematta se eheytysideologialle erittäin keskeinen premissi, että homoseksuaali-

⁵ Medinger 1988 (WWW-dokumentti); Puonti 2004, 233; White 1986, 203–204.

⁶ Mainitsemani ryhmät luettelivat Worthen & Davies 1996, 9.

⁷ Dallas 2004, 9 ja 16; Dallas 2003, 15.

⁸ Argumentaation lähtökohdista van Eemeren ym. 1996, 14 ja 22.

suutta arvioidaan psykoanalyttisen viitekehyksen lisäksi myös teologisin ja raamatullisin perustein. Se premissi ei ole kuitenkaan tutkimukseni keskiössä.

Looginen ja käytännöllinen argumentaatioanalyysi keskittyvät pääasiassa Aristoteleen vaikutuskeinojen kolmijaon *logokseen* eli asiasisältöön tai varsinaiseen argumenttiin. Ne jättävät vähemmälle huomiolle *ethoksen* (puhujan piirteet) ja *pathoksen* (tunnetila).⁹ Myös loogisen ja käytännöllisen argumentaatioanalyysin avulla on mahdollista selvittää jossain määrin, millainen tunnetason vaikutus teksteillä on yleisöön tai millaisen vaikutuksen argumentoija pyrkii tekemään yleisöönsä, mutta diskurssianalyysistä vaikutteita saanut retorinen analyysi voi auttaa luomaan tarkemman kuvan argumentaatiotilanteesta.

Retorinen analyysi pureutuu siihen, kuinka jotkut todellisuuden versiot pyritään tekemään vakuuttaviksi ja kannatettaviksi. Se ei pyri selvittämään, mikä todellisuuden versio on todenmukaisin, vaan analysoija on kiinnostunut siitä, mihin keskusteluun argumentti on puheenvuoro, mihin aiemmin esitettyyn tai edeltä ennakoituun argumenttiin se näyttää vasta-argumentilta ja mitä argumentoija tekee sillä argumentaatiokontekstissa. Huomio keskittyy retorisisessa analyysissä siihen, mitä argumentilla tehdään sen esitystilanteessa ja millaisia seurauksia toiminnalla on. Voi puhua Jokisen tavoin vakuuttelevasta ja suostuttelevasta retoriikasta, jonka avulla argumentoija yrittää sitouttaa yleisön omaan argumenttiinsa. Jokinen nimittää retoriikkaa myös *faktan konstruoinniksi*. Se tarkoittaa, että jokin todellisuuden versio kerrotaan ikään kuin raporttina siitä, kuinka asiat todella ovat. Tosiasiat näyttävät puhuvan omasta puolestaan. Vaihtoehtoiset tavat jäsentää todellisuutta näyttävät samalla vaientuvan tai tulevan mahdottomiksi. Kiistanalaisten väitteiden kiistanalaisuus pyritään häivyttämään.¹⁰

Retoriikan juuret antiikin Kreikassa ja hellenistisessä Roomassa

Jukka-Pekka Puro määrittelee retoriikan aristoteelisen perinteen mukaan yksinkertaisesti opiksi vaikuttamisesta ja tämän vaikuttamisen analysoimisesta. Retoriikan historia on ollut pitkälti käytännöllistä oppia siitä, kuinka puhua ja vaikuttaa kuulijaan.¹¹ Retorinen- ja argumentaatioanalyysi liittyyvät ja täydentävät toisiaan. William A. Covinon ja David A. Jolliffen mukaan retoriikan piiriin

⁹ Aristoteles 1997, 196.

¹⁰ Jokinen A. 2002, 126–129, 131 ja 140.

¹¹ Puro 2006, 10.

kuuluu sekä kirjoitettu että puhuttu teksti. Tekstit voivat muun muassa muuttaa yleisönsä mielipiteitä ja saattavat vaikuttaa heidän tunteisiinsa.¹²

Argumentaatioteoreettisen ajattelun juuret sijaitsevat antiikin Kreikassa 500–400-luvuilla ennen ajanlaskun alkua. Tuolloin syntyivät analytiikka, dialektiikka ja retoriikka. Kreikan sofistit eli kiertävät tutkijat 400-luvun puolivälissä olivat ensimmäiset retoriikan opettajat. Mielipide-erot olivat johtaneet heidät kysymään sellaisia kysymyksiä kuin mikä on ”hyvä” mielipide ja ”milloin voi sanoa, että jokin on totta”. He opettivat argumentaatiota sekä sosiaalisia ja politiikan taitoja. He olivat kiinnostuneita myös luonnonfilosofiasta, mutta heitä kiinnosti kuitenkin eniten etiikka, politiikan teoria ja niiden kaikkien tietoteoreettinen pohdinta. Eräs tunnettu sofistien esille tuoma näkökulma koski moraalialia. Heidän mukaansa moraaliarvot ovat aina suhteellisia ja subjektiivisia, ja jos kiista koskee moraalikysymyksiä, objektiivisiin kriteereihin vetoaminen on mahdotonta. On mahdollista pyrkiä varmistamaan vain sitä, että mielipide tulee hyväksytyksi.¹³ Conleyn mukaan sofistit jakautuivat kahteen eri ryhmään, protagoralaisiin ja gorgialaisiin. Gorgiaan ja Protagoraan mukaansa totuus oli aina saavuttamaton asia, mutta heidän positioidensa välillä oli myös huomattava ero. Gorgialaisen näkökulman mukaan retoriikka on yksisuuntaista toimintaa, jossa aktiivinen puhuja pyrkii vaikuttamaan passiiviseen yleisöön. Protagoralaisen näkemyksen mukaan vaikutus on kaksisuuntaista.¹⁴

Aristoteles (384–322 eKr.) tuli sofistien ohella merkittäväksi retoriikan alueella. Hän vaikutti kaikkien myöhempään länsimaiseen retoriikkaan. Hän ei pitänyt retoriikkaa suostuttelun taiteena kuten sofistit, vaan kykynä havaita suostuttelukeinot. Retoriikan tehtävänä on Aristoteleen mukaan vakuuttavan ja vain näennäisesti vakuuttavan havaitseminen. Aristoteles luokittelikin ensimmäisenä argumentaatiovirheitä tai näennäisargumentteja (*fallacies*). Hänen mukaansa yksilö on tullut suostuttelluksi, kun hänet on saatu vakuuttuneeksi jostakin, eli kun hän olettaa asian tulleen todistetuksi.¹⁵

Aristoteles erotti toisistaan kolme eri suostuttelukeinoa, jotka olivat *ethos*, *pathos* ja *logos*. Puhujan on hyödyllistä vaikuttaa tietynlaiselta, jotta hän tekisi hyvän vaikutelman (*ethos*). Aristoteleen mukaan puhujan tekee vakuuttavaksi kolme ominaisuutta: järki, hyve ja hyvä tahto. Väheksytyksi pu-

¹² Covino & Jolliffe 1995, 5–6.

¹³ Covino & Jolliffe 1995, 165; van Eemeren ym. 1996, 29–31.

¹⁴ Conley 1990, 4–7.

¹⁵ Aristoteles 1997, 9–10 ja 56. Aristoteleestä myös Conley 1990, 14; Covino & Jolliffe 1995, 29; van Eemeren & Grootendorst 2004, 159.

hujan tekee puolestaan halveksunta, pahantahtoisuus ja loukkaus. Lisäksi on eduksi, että kuulijat ovat sopivassa mielentilassa (*pathos*). *Logos* viittaa puheen asiasisältöön.¹⁶

Eheytysideologisissa teksteissä *ethos* eli yleisön vakuuttaminen argumentoijan hyveellisyydestä tapahtuu usein tarjoamalla kirjoittajasta yksityiselämän alueelle sijoittuvaa taustatietoa. Kirjoittaja esittää olevansa avioliitossa sekä kertoo puolisonsa nimen ja lastensa (joskus myös lastenlastensa) lukumäärän. Taustatiedot voi antaa myös esipuheen kirjoittanut toinen henkilö. Esimerkiksi teoksen *An Ounce of Prevention: Preventing the Homosexual Condition in Today's Youth* kirjoittanut Schmierer esittää olleensa 38 vuotta naimisissa ja mainitsee samalla, että hänellä on kaksi poikaa ja hän on kahden tytön isoisä¹⁷. Richard Cohen puolestaan esitellään *Coming Out Straight: Understanding and Healing Homosexuality* –teoksen takakannessa siten, että hän on ”entinen homoseksuaali, joka on nykyisin naimisissa ja kolmen lapsen isä. Hän on taistellut suurimman osan elämästään epätoivottujen samaan sukupuoleen kohdistuvien tunteiden kanssa”. Sama kertomus esiintyy myös Cohenin *Gay Children, Straight Parents: a Plan for Family Healing* –kirjan johdannossa täydennettynä tiedoilla, että avioliitto on kestänyt jo 24 vuotta, hänellä on kliinistä kokemusta sadoista homoseksuaalisista yksilöistä 16 vuoden aikana, kokemusta satojen homoseksuaalien perheiden ja ystävien neuvomisesta, satojen seminaarien järjestämisestä Yhdysvalloissa ja Euroopassa sekä kokemusta luennoinnista homoseksuaalisuusaiheesta niin yliopistoissa kuin uskonnollisissa konferensseissa-kin.¹⁸ Monet eheytysideologisten tekstien kirjoittajista ovat ex-gay’itä (esim. Cohen, Puonti, Howard, Comiskey ja Bergner), jolloin avioliitosta ja lapsista puhuminen näyttää sinetöivän kirjoittajan oman onnistuneen muutoksen ja toimivan esimerkkinä muuttumisen mahdollisuudesta myös toisille.

Sofistien ja Aristoteleen ohella puhutaan roomalais-hellenistisen retoriikan ajasta. Hellenistiset tekstit ovat kuitenkin kadonneet. Tietoa roomalais-hellenistisestä retoriikasta löytyy vanhimmista roomalaisen retoriikan käsikirjoista, jotka ovat anonymi *Rhetorica ad Herennium* (yhdistetty perinteisesti roomalaiseen Marcus Tullius Ciceroon) ja *De Inventione*, joka on Ciceron (106–43 eKr.) nuoruudenteos. Molemmat on kirjoitettu n. 85 eKr. latinaksi. Niissä näkyy *ethokseen*, *pathokseen* ja *logokseen* kohdistuva käytännöllinen mielenkiinto, joskaan ei juuri näillä Aristoteleeltä tutuilla nimillä. Myös kreikkalainen retoriikka jatkoi roomalais-hellenistisellä kaudella kehittymistään. Kehi-

¹⁶ Aristoteles 1997, 60, 62, 112 ja 196; Covino & Jolliffe 1995, 15 ja 29.

¹⁷ Schmierer 1998, xiii.

¹⁸ Cohen 2006a; Cohen 2006b, 1.

tys perustui ainoastaan osittain Aristoteleen työlle ja aikaisempi sofistien retoriikka muodostui Aristotelesta tärkeämmäksi.¹⁹

Van Eemeren esittää, että argumentaatiotutkimusta on hallinnut 1950-luvulle saakka antiikista periytynyt klassinen traditio. Argumentaatiota kohtaan heräsi 1800-luvulla Yhdysvalloista alkaen uudelleen käytännöllinen kiinnostus. 1950-luvulla filosofit kehittivät ideoita, jotka johtivat yhä lisääntyvään kiinnostukseen argumentaatioteoreettista ajattelua kohtaan useilla eri aloilla sekä avasivat uusia alueita käytännön sovelluksille. Kukaan näistä filosofeista ei pyrkinyt klassisen tradition hylkäämiseen, vaan he pyrkivät ennemminkin luomaan uusia näkökulmia. Näin tekivät esim. Chaim Perelman ja Lucie Olbrechts-Tyteca sekä Stephen Toulmin, Rupert Crawshay-Williams ja Arne Naess.²⁰

Retoriikalla on ollut alusta saakka myös arvostelijoita. Yksi tunnetuimmista arvostelijoista oli jo Platon (427–347 eKr.). Kriitikki on kohdistunut enemmän retoriikan harjoittamisen kohteisiin kuin tiettyihin retoriikan teorian kehityssuuntiin. Kriitikot ovat arvostelleet puhujien pyrkimystä suostutella ihmisiä totuuden etsimisen sijaan erilaisilla uskottavilta vaikuttavilla joskin kiistanalaisilla näkökohdilla. Platon jopa moitti ihmisten suostuttelemisesta valheiden avulla, sillä hänen mukaansa retoriikka lainaa vakuuttavuutta näkökohdille, joissa useampi kuin yksi mielipide on mahdollinen.²¹

Näennäisargumentit

Argumentit voi jakaa reiluihin ja epäreiluihin. Epäreiluja argumentteja kutsutaan myös näennäisargumenteiksi. Näennäisargumentin määritelmä, että näennäisargumentti on argumentti, joka näyttää validilta, mutta ei ole sitä, on peräisin Aristoteleelta²². Näennäisargumenteille on tyypillistä tunteisiin tai henkilöihin vetoaminen. Ne viittaavat johonkin argumentoitavana olevalle asialle epäolennaiseen tai niillä pyritään hajottamaan toisten huomiota.²³ Niitä voi pitää tunteisiin vetoamisen vuoksi yhtenä aristoteelisen retoriikan *pathosta* vastaavana elementtinä.

Eri kirjoittajat käyttävät näennäisargumentista hieman eri nimityksiä. Argumenttianalyysia käsittelevässä kirjallisuudessa esiintyvät suunnilleen samaa tarkoittavina ainakin termit argumentaatiovir-

¹⁹ Covino & Jolliffe 1995, 37; van Eemeren ym. 1996, 45–46.

²⁰ van Eemeren ym. 1996, 51–52.

²¹ Conley 1990, 9; van Eemeren ym. 1996, 49.

²² van Eemeren & Grootendorst 2004, 158–159.

²³ Kakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 44; Walton 1985, 27.

he, loogisen kaltainen argumentti (*quasi-logical argument*), näennäisesti hyvä argumentti, virheargumentti, virhepäätelmä (*fallacy*) ja heikko argumentti.²⁴ Puhun itse jatkossa näennäisargumenteista.

Kakkuri-Knuuttilan ja Heinlahden mukaan näennäisargumenttien esittäminen on epäreilua, ja jos näennäisargumentin esittäjä olettaa virheellisesti, että hänen perustelunsa ovat tosia, häntä ei voi pitää asiantuntijana²⁵. Reilun argumentaation yksi tunnusmerkki on se, että se antaa tilaa kritiikille, vaihtoehtoisille näkemyksille ja vasta-argumenteille. Reiluun argumentaatioon kuuluu myös tärkeimpien taustaoletusten kriittinen arviointi.²⁶

Argumentti voi epäonnistua useista eri syistä. Se voi johtua perustelujen heikkoudesta tai argumentin virheellisestä rakentamisesta²⁷. Puutteellisuus voi johtua siitä, että taustaoletukset eivät ole riittävän hyväksyttäviä, taustaoletukset eivät tee premisseistä olennaisia väitteen kannalta tai taustaoletusten ja väitteen välinen linkki heikkenee liikaa, kun perusteluihin lisätään hyväksyttäviä ja olennaisia taustaoletuksia²⁸.

Aristoteles teki ensimmäisenä systemaattisen tutkimuksen näennäisargumenteista ja hänen luettelonsa on pysynyt kauan näennäisargumenttien tutkimisen lähtökohtana. Luettelo on laajentunut ajan myötä. Aristoteleen erottelemille näennäisargumenteille on annettu myös uusia tulkintoja ja määritelmiä, mutta hänen ideansa ovat tunnistettavissa nykyisinkin. Eräs Aristoteleelta peräisin oleva virhepäätelmä on ”liian monta kysymystä” –tilanne. Kysymykset ”mitä teit varastamillasi rahoilla” ja ”milloin lakkasit lyömästä vaimoasi” ovat siitä klassiset esimerkit.²⁹

Tärkein Aristoteleen virhepäätelmäluettelon täydennys muodostuu ns. *ad*-virhepäätelmistä tai näennäisargumenteista, joista tunnetuin on henkilöön kohdistuva *argumentum ad hominem*. 1600-luvun filosofi John Locke on saanut maineen *ad*-kategorian kehittäjänä. Locke esitteli esseessään *An Essay Concerning Human Understanding* (1690) näennäisargumentit nimeltä *argumentum ad hominem*, *argumentum ad verecundiam* [tunnetaan myös nimellä *argumentum ad auctoritatem*], *ar-*

²⁴ Walton (1992, 98) käyttää heikko argumentti–termiä, kun taas Perelman puhuu (1982) loogisen kaltaisista argumenteista. Kakkuri-Knuuttilan ja Heinlahden teoksessa (2006, 44) esiintyvät rinnakkain sekä näennäisargumentti että virheargumentti. Kakkuri-Knuuttila (1998, 110) käyttää toisaalla rinnakkain termejä näennäisesti hyvä argumentti ja virheargumentti. Ylikoski (1998, 160) pitää parhaana terminä argumentaatiovirhettä.

²⁵ Kakkuri-Knuuttila & Heinlahti 2006, 43.

²⁶ *Ibid.*, 44.

²⁷ Ylikoski 1998, 158.

²⁸ Kakkuri-Knuuttila 1998, 82.

²⁹ van Eemeren & Grootendorst 2004, 160; van Eemeren ym. 1996, 21, 56 ja 61.

gumentum ad ignorantium ja *argumentum ad iudicium*.³⁰ *Ad*-kategorian näennäisargumenttien virheellisyys liittyy ilmaisematta jääneiden premissien epähyväksyttävyyteen. Virhe on argumentin sisällössä eikä muodossa.³¹

Ad hominem –argumentit toimivat sillä periaatteella, että vastapuolen tai yleisön huomio suuntautuu pois varsinaisesta asiasta, jos argumentti kohdistuu argumentoitavana olevan asian sijasta henkilöön. *Argumentum ad verecundiam* puolestaan tarkoittaa väärää jonkin henkilön arvostettuun asemaan vetoamista. Henkilö voi olla arvostettu, mutta epärelevantti parhaillaan argumentoitavana olevalle asialle. *Argumentum ad ignorantium* tarkoittaa tilannetta, jossa vedotaan tietämättömyyteen tai todisteiden puuttumiseen. Väite oletetaan todeksi, koska vastaväitettä ei ole puolustettu riittävästi.³² *Argumentum ad iudicium* on argumentti, jolla vedotaan harkintaan tai arvostelukykyyn³³. Kaikki Locken esittämät *ad*-argumentit esiintyvät myös eheytysideologissa teksteissä.

Näennäisargumenttiluettelo on pidentynyt Locken jälkeenkin huomattavasti. Muutamia tunnettuja uudempia tulokkaita ovat *argumentum ad baculum* (uhkailu vetoamalla voimaan, valtaan ja pakoon), *argumentum ad consequentiam* (seurauksiin vetoaminen), *argumentum ad misericordiam* (sääliin vetoaminen) sekä *argumentum ad populum* (yleiseen mielipiteeseen tai jonkin ryhmän ennakoasenteisiin vetoaminen).³⁴

Tietyn ryhmän ennakoasenteisiin vetoava *argumentum ad populum* tapahtuu esimerkiksi asettamalla ”meidät” ja ”heidät” vastakkain. Argumentti etenee esimerkiksi seuraavasti: ”Jokainen hyväksyy sen, että A on totta. Siten A on totta.” / ”Kukaan ei hyväksy A:ta todeksi. Siten A ei ole totta.” *Argumentum ad baculum*in vihjaama uhka voi sisältää fyysisen väkivallan uhan, mutta myös muita uhkailukeinoja esiintyy. Tavallisesti uhka tulee esille epäsuorasti ja joskus sitä edeltää empaattinen vakuutus, että kuulijaa tai lukijaa ei ole tarkoitus painostaa millään tavalla. *Argumentum ad misericordiam* on näennäisargumentti sen vuoksi, että sillä vedotaan epäoikeutetusti yleisön sympatiaan, kun päämääränä on vain omien intressien edistäminen. *Ad consequentiam* –argumentilla vedotaan mahdollisiin seurauksiin ilman, että teesin itsensä oikeellisuus tulee kyseenalaistetuksi. *Ad consequentiam* –argumentti voisi edetä esimerkiksi näin: Kannattaa pyrkiä eheytyämään homoseksuaalisuudesta, koska homoseksuaalina elämällä saisit todennäköi-

³⁰ Van Eemeren & Grootendorst 2004, 159; van Eemeren ym. 1996, 62–64; Walton 1985, 41.

³¹ van Eemeren & Grootendorst 2004, 161.

³² van Eemeren & Grootendorst 2004, 159; van Eemeren ym. 1996, 65–66; Kakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 45; Walton 1992, 189; Walton 1985, 7.

³³ Answers.com (WWW-dokumentti).

³⁴ van Eemeren ym. 1996, 67; Walton 1985, 1, 9 ja 27; Walton 1992, 1, 102, 184 ja 190.

sesti aidsin.” Esimerkissäni väite homoelämän vaarallisuudesta sinänsä jää kyseenalaistamattomaksi. *Kaltevan tason argumentti* (the slippery slope) on van Eemerenin mukaan *ad consequentiam* –argumentin erityistapaus, jossa kielteisten seurausten esittäminen on viety äärimilleen. Kaltevan tason argumentin avulla varoitetaan, että jos joku ottaa yhden askeleen johonkin tiettyyn suuntaan, sitä seuraa väistämättä tapahtumaketju, joka johtaa yhä nopeammin kohti jotakin onnettomuutta.³⁵ Walton perustelee kaltevan tason argumentin olevan heikko siitä syystä, että argumentoija ennustaa sen avulla kontingenteja tulevaisuuden tapahtumia. Kaltevan tason kausaalinen argumentti sisältää usein vahvaa ja vetoavaa kieltä, jotta vaarallinen lopputulos vaikuttaisi vääjäämättömämmältä. Walton toteaa, että tunteisiin vetoaminen ei ole välttämättä väärin, mutta se on ongelmallista. Joskus tunteeseen vetoava puheakti ei ole lainkaan argumentti, vaan se voi osoittautua yritykseksi harhauttaa tai hämmentää toista osapuolta.³⁶

Ad-kategorian lisäksi on olemassa runsaasti muitakin näennäisargumentteja. Yksi niistä on kehäpäätelmä (*petitio principii*), mikä tarkoittaa, että väittäjä olettaa todistamista vaativan asian jo todistetuksi. Seuraava on tyypillinen esimerkki kehäpäätelmästä: ”Jumala on olemassa, koska Raamattu sanoo niin, ja Raamattu on Jumalan sanaa”. Syy–seuraus-suhteen ja ajallisen seuraavuuden toisiinsa sekoittava *post hoc ergo propter hoc* (tämän jälkeen, tämän perusteella tämä) puolestaan tarkoittaa, että koska yksi tapahtuma seuraa ajallisesti toista, ensimmäinen tapahtuma on toisen syy.³⁷ Klassinen esimerkki syy–seuraus-suhteen ja ajallisen korrelaation sekoittamisesta on se, että suuri jäätelömyynti sekä hukkumiskuolemat esiintyvät samanaikaisesti. Jäätelömyynti ei kuitenkaan aiheuta hukkumiskuolemia, vaan molempien yhteinen syy on korkea ulkolämpötila.

Kakkuri-Knuutila ja Heinlahti esittävät samantyyppisen muodollisten virhepäätelmien kategoriaan luettavan näennäisargumentin: *takajäsenen myönnön*. Vaikka perustelut ovat tosia, väite ei silti ole välttämättä tosi. Takajäsenen myöntö tapahtuu esimerkiksi seuraavassa tapauksessa: ”[v]atsani tulee kipeäksi aina, kun syön liikaa kakkua. Vatsaani koskee. Olen syönyt liikaa kakkua.”³⁸ Vatsakipu voi johtua muustakin kuin kakun syömisestä. Jotta perustelujen todenmukaisuus olisi mahdollista selvittää, tulisi tuntea kaikki tilanteen osatekijät. Eheytysideologinen psykodynaaminen teoretisointi homoseksuaalisuuden syistä muistuttaa huomattavasti Kakkuri-Knuutilan ja Heinlahden esimerkkiä takajäsenen myönnöstä, sillä sen voi muotoilla näin: yksilöstä tulee todennäköisemmin homo-

³⁵ van Eemeren ym. 1996, 67.

³⁶ Walton 1985, 1, 9 ja 27; Walton 1992, 1, 102, 184 ja 190.

³⁷ van Eemeren & Grootendorst 2004, 172; van Eemeren ym. 1996, 68; Kakkuri Knuutila & Heinlahti 2006, 45.

³⁸ Kakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 46.

seksuaali, jos hän kokee lapsuudessaan jotain kielteistä. Henkilö X on homoseksuaali. Hänellä täytyy olla kielteisiä lapsuuden kokemuksia.

2.2 Eheytysideologisten tekstien yleispiirteet

Kielelliset tehokeinot ovat eheytysideologisessa kirjallisuudessa keskeisessä roolissa. Ne tarkoittavat yksinkertaisimmillaan äärimmäisyyttä ilmaisevia sanavalintoja ja puhekielisiä ilmaisuja. Puonti esimerkiksi viittaa ilmaisulla ”tavalliset tahvot” ihmisiin, jotka eivät tunne juurikaan tieteellistä homoseksuaalisuuskeskustelua³⁹. Värikkäät ilmaisut yhdistyvät usein vastapuolen horjuttamiseen tai yleisön harhauttamiseen pyrkivään *ad hominem* –argumentaatioon. Toimittaja-julistaja Pasi Turusen tekstin keskellä oleva kommentti Alfred Kinseyn klassikoiksi muodostuneiden seksitutkimusten arvottomina kumoamiseksi vaikuttaa melko tyypilliseltä *ad hominem* –argumentilta: ”Kinsey kuoli lopulta ilmeisesti sadomasokistisissa ’leikeissään’ saamiensa haavojen aiheuttamiin tulehduksiin”⁴⁰. Kinseyn henkilökohtaisen elämän piiriin kuuluvaa – ja Turusen tekstissä ilman lähdeviitteitä olevaa – asiaa on käytetty silloin hänen tieteellisen työnsä arvon vähentämiseen. Selvästi yleisimmin käytetyltä *ad hominemiksi* tulkittavalta vaikutuskeinolta näyttää kuitenkin homoseksuaalisuudesta kirjoittaneiden tai asiaan jollakin tavalla julkisuudessa liittyneiden homoseksuaalien nimeäminen homo- tai lesboaktivisteiksi, gay-aktivisteiksi ja Suomessa Setan aktivisteiksi. Homoseksuaalien harjoittama argumentaatio saa esimerkiksi nimen ”homoliikkeen naiivit iskulauseet”⁴¹.

Eheytysideologisten tekstien yleisenä piirteenä on toisin sanoen lukijoiden tunteisiin vetoaminen. Erityisesti holtittomuuteen, rehellisyyteen ja epäoikeudenmukaisuuteen viittaavat värikkäät sanavalinnat ovat havaintoni mukaan tyypillisiä. Sellaisia ovat esimerkiksi verbit ryöstäytyä, väaristellä ja painostaa, puhe rehellisestä sielunhoidosta ja reilusta hengellisyydestä⁴², totuudesta, kavaluudesta, turmiollisuudesta, militanttien homoaktivistien epädemokraattisuudesta ja tyrannimaisuudesta⁴³, voimakkeinoista, ”massiivisista” vastustavien näkemysten ”teloituksista”⁴⁴ sekä propagandasta. Mukana on usein opettavainen sävy, mikä näkyy Puontin *Perusta*-lehteen kirjoittamassa ” Oletuksia homoseksuaalisuudesta” –artikkelissa otsikoiden tasollakin. Artikkelin kappaleet on otsikoitu kuu-

³⁹ Puonti 1996, 69.

⁴⁰ Turunen 2002, 19.

⁴¹ Satama (WWW-dokumentti).

⁴² Rehellisestä sielunhoidosta ja reilusta hengellisyydestä Ewalds 1996, 136.

⁴³ Homoaktivistien tyrannimaisuudesta van den Aardweg 1996, 80.

⁴⁴ ”Teloituksista” Molari 1996, 81.

deksi oppitunniksi (Oppitunti 1, Oppitunti 2,...).⁴⁵ Raamattuun vetoaminen esiintyy usein puheena ”Raamatun ilmoituksesta”⁴⁶. Silloin vaikutelmaksi jää se, että yksiselitteisesti ilmoitetut asiat ovat itsestään selviä totuuksia. Vaihtoehtoiset ajattelutavat näyttävät mahdottomilta. Asiat ovat joko oikein tai väärin.

Eheytysideologisissa teksteissä esiintyy runsaasti vastakkainasetteluja. Vastakkain asettuvat sellaiset asiat kuin mies – nainen, tavallinen maailma – homomaailma, ystävät – homoystävät, tieteelliset faktat – poliittiset tavoitteet (tai homoaktivismi), totuus – mielipide, kristillinen näkökulma – tiede, terveellisyys – epäterveellisyys ja rakkaus – julmuus. Homoseksuaalisuudesta ja aidsista kirjoittanut Jerry Arterburn korostaa homomaailman ja tavallisen maailman eroa sanoessaan, että ”homomaailman säännöstö on täysin käänteinen tavallisen maailman tapoihin nähden. Minulla oli normaaleita ja homoystäviä. Sukkuloin tavallisen ja homoelämän välillä.”⁴⁷ Comiskey vetoaa tunteeseen siten, että ”rakkauteni lapsia kohtaan pakottaa minut taistelemaan sitä julmuutta vastaan, että heidät merkitään ’homoseksuaaleiksi’”⁴⁸. Totuudesta puhuminen toistuu usein. Totuuden keskeisyys näkyy konversioterapiaa antavan Jeffrey Satinoverin kohdalla myös kirjan nimessä: *Homosexuality and the Politics of Truth*.

”Me kaikki” –muoto on eheytysideologisissa teksteissä yleinen ja se toimii siten, että kirjoittajat puolustavat oikeutta nimetä homoseksuaalit rikkinäisiksi, syntisiksi tai epätäydelliseksi nimeämällä myös kaikki muut ihmiset tavalla tai toisella rikkinäiseksi. Tarkoituksena on sanoa, että ei ole mitään syytä olla sanomatta juuri homoseksuaaleja rikkinäisiksi, koska kaikki ihmiset ovat enemmän tai vähemmän rikkinäisiä. Esimerkiksi Junkkaala esittää, että ”[e]i ole mitään asiallista syytä väittää, etteikö Raamattu selvästi tuomitsisi kaiken homoseksuaalisuuden. Tämä ei tietenkään saa merkitä sitä, että pitäisimme homoseksualisteja jotenkin huonompina tai enemmän tuomittavina kuin muita. Meillä kaikilla on kehityshäiriömme, vinoutumamme ja syntimme”.⁴⁹ Jokisen sanoin ”[s]eksuaalisia vähemmistöjä ei voi syrjiä ja ’mollata’ sen enempää kuin esimerkiksi työnarkomaaneja, alkoholisteja jne, [sic] sillä näissä kaikissa tuhokäyttäytymisen muodoissa toimii sama rikkinäisyyden ... kaava”⁵⁰.

⁴⁵ Puonti 1996, 67–73.

⁴⁶ Esim. Molari 1996, 83; Stott 1986 I, 7.

⁴⁷ Arterburn 1991, 83 ja 85–86.

⁴⁸ Comiskey 2005, 197.

⁴⁹ Junkkaala 1996, 66.

⁵⁰ Jokinen S. 1999, 149.

Homoseksuaalisuuden yhteydessä puhutaan usein muista yleensä kielteisinä pidetyistä ilmiöistä, jolloin se rinnastuu moniin epätoivottaviin ilmiöihin ja näyttää niiden mukana yhtä epätoivottavalta. Tyypillisimmin esiintyy puhetta pedofiasta⁵¹, aidsista⁵², alkoholismista, rikollisuudesta⁵³, uskotomuudesta tai työnarkomaniasta. Van den Aardweg tuo mukaan keskusteluun useitakin eri ilmiöitä esittäessään, että ”[j]os uskotaan homoseksuaaliseen luontoon, niin pitäisi uskoa myös pedofiiliin, fetisistiseen, sadistiseen, masokistiseen, zoofiiliin, transvestiittiseen, transseksuaaliseen ja vielä muutamiin muihinkin”⁵⁴.

Yksittäiset eheytysideologiset tekstit vaihtelevat sisällöltään, mutta niille kaikille on yhteistä anatomian ja fysiologian korostus sekä biologisiin normeihin vetoaminen, mikä tarkoittaa kokonaisuutena sitä, että heteroseksuaalinen pari kykenee jatkamaan keskenään sukua ja homoseksuaalinen pari ei. Osa teksteistä tuo esille käsitystä homoseksuaalisuudesta eri syistä johtuvana toisen sukupuolen pelkona (mm. raiskauskokemus ja seksuaaliset hyväksikäytöt), osan mukaan kyse ei ole pelosta vaan siitä, että yksilö ei vain ole vielä saavuttanut kypsyyttä (erityisesti Moberly).

Monet tarkastelemistani teksteistä sisältävät kirjan lopussa olevan luettelon kirjoittajan suosittelemasta lisälukemistosta ja/tai ex-gay-järjestöistä. Esimerkiksi Dallas (2004) suosittelee *Exodus Internationalin* ja NARTH:in materiaaleja. Tekstin varsinainen lähdeluettelo ja asiasanahakemisto sen sijaan voivat puuttua joskus kokonaan (esim. Dallas, Turunen, Räsänen, Jokinen, Worthen & Davies). Teksti voi sisältää silti loppuviitteet (esim. Dallas, Worthen & Davies).

Eheytysideologisten tekstien kielellisiin ominaispiirteisiin kuuluu eheytymissyrkimysten kohdalla toistuva taistelusanasto, josta ehkä tyypillisin esimerkki on puhuminen ”homoseksuaalisuutta vastaan kamppailemisesta” tai ”homoseksuaalisuuden kanssa kamppailemisesta” (struggle with homosexuality) sekä kamppailijasta (struggler)⁵⁵. Kiinnostava piirre on myös terve-sanan käyttö. Siitä syntyy vaikutelma, että yksilöt itse eivät ole terveitä, epäterveitä tai sairaita, vaan eheytysideologisten tekstien kirjoittajat jakavat nimenomaan ihmissuhteet terveisiin ja epäterveisiin, vaikka epäterve-sanaa ei käytännössä juuri esiinnykään. Kolmanneksi, homoseksuaalisuus nimetään joskus homoseksualismiksi. Siten tapahtuu esimerkiksi Turusen *Homoseksualismi: rakkautta ja*

⁵¹ Esim. Räsänen 2004, 9.

⁵² Esim. Arterburn 1991.

⁵³ Räsänen 2004, 18.

⁵⁴ van den Aardweg 2002, 89.

⁵⁵ Esim. Puonti b (WWW-dokumentti): ”Mitä kannattaa huomioida kun... a) nainen tukee naispuolista kamppailijaa... b) nainen tukee miespuolista kamppailijaa... c) mies tukee naispuolista kamppailijaa... d) mies tukee miespuolista kamppailijaa”. Lisäksi mm. Cohen 2006b, ix; Schmierer 1998, 6.

rajoja –kirjassa. Filosofi Tuija Pulkkinen on kiinnittänyt toisaalla huomiota ismi-päätteisiin muun muassa transvestismin kohdalla ja esittää, että ismi-päätte esittää mainitun ilmiön yhtäältä elämäntapaan, harrastukseen tai päänäkökenttään rinnastuvana asiana, toisaalta medikalisoivasti ikään kuin joukkona oireita, ”hieman kuin autismi”.⁵⁶ Homoseksuaalisuus esitetään eheytysideologisissa teksteissä rikkinäisyytenä, kehityshäiriönä, ei-identiteettinä ja enemmän käyttäytymisenä kuin jonakin olemisena, joten ismi-päätteen voi ajatella toimivan silloin elämäntapa- ja oireyhtymäassosiaatioiden vahvistajana.

2.3 Tekstien mieskorostus

Homoseksuaalisille miehille ja naisille näyttää eriytyneen osaksi oma kirjallisuus. Homomiehet saavat eheytysideologisissa teksteissä hieman enemmän huomiota osakseen kuin lesbot. Lesboutta käsitellään yhtäältä osassa tekstejä mieshomoseksuaalisuuden alatapana, johon on mahdollista soveltaa kaikkea mieshomoseksuaalisuudesta opittua. Toisaalta osassa teksteistä kirjoittajat ilmoittavat käsittelevänsä vain joko mies- tai naishomoseksuaalisuutta ja esittävät naisten ja miesten homoseksuaalisuuden eroavan toisistaan⁵⁷. Pääasiassa miehiä käsittelevien oppaiden määrä vaikuttaa arvioni mukaan kuitenkin suuremmalta. Niissä saattaa esiintyä maininta nimenomaan naisia käsittelevistä teoksista, joita kirjoittaja suosittelee lukijoilleen. Näin tekee esimerkiksi Dallas, joka toteaa kirjoittaneensa *Desires in Conflict* –kirjansa vain miehille, ja suosittelee naisille Anne Paulkin kirjoittamaa lesboutta käsittelevää teosta⁵⁸.

Poikien biologiselle sukupuolelleen epätyypillisiksi mainittuun käyttäytymiseen kiinnitetään enemmän huomiota kuin tyttöjen käyttäytymiseen. Nicolosi ja Nicolosi puhuvat teoksessaan *A Parent's Guide to Preventing Homosexuality* myös poikatyttöjen vaarasta kehittyä lesboiksi, mutta lesboudelle on varattu noin 250 sivun mittaisessa kirjassa vain yksi luku teoksen jälkipuolella, kun taas alkuosa käsittelee laajasti sitä, että miehen maskuliinisuus on saavutus ja kuvailee, miten esi-homoseksuaalinen poika käyttäytyy⁵⁹.

Ehkä miessukupuolta käytetään vain esimerkkinä, josta tehtyjä havaintoja voi soveltaa myös nais-sukupuoleen. Näin voisi päätellä ainakin sen Lewesin toteamuksen perusteella, että naisten homo-

⁵⁶ Pulkkinen 1998b, 181–182.

⁵⁷ Esim. Dallas 2003, 14.

⁵⁸ Dallas 2003, 14.

⁵⁹ Nicolosi & Nicolosi 2002.

seksuaalisuutta on ymmärretty psykoanalyysin piirissä miesten homoseksuaalisuutta heikommin. Naisten homoseksuaalisuutta käsittelevä psykoanalyttinen kirjallisuus on ollut sekä mieskeskeistä, määrältään miehiä käsittelevää kirjallisuutta pienempi että mieshomoseksuaalisuuden teoriaa heikommin kehittynyt.⁶⁰

Mieskorostus liittyy todennäköisesti ainakin osittain jo Robert Stollerin vuonna 1968 mainitsemiin asioihin, että yhteiskunta pelkää enemmän mieshomoseksuaalisuutta ja miehet pelkäävät itsessään näkyvää feminiinisyttä, minkä lisäksi yhteiskunta on palkinnut ennemmin niitä, jotka saavuttavat maskuliinisuuden standardit kuin niitä, jotka ovat feminiinisiä⁶¹. Ottaen huomioon sen, että miehen homoseksuaalisuus tarkoittaa eheytysideologisessa kontekstissa objektivalinnan perusteella feminiinisyttä, miehen homoseksuaalisuus merkitsisi Stollerin mainitseman maskuliinisuuden suuremman arvostuksen valossa miehen kaksinkertaisesti alenevaa statusta: sekä feminiinisenä (naiseen rinnastavana) että homoseksuaalina. Naisten homoseksuaalisuus voi näyttää vähemmän uhkaavalta sen vuoksi, että naisen status alenee stollerilaisittain ajatellen vain yhden pykälän verran.

Drescherin mukaan pojat stigmatisoivat helposti niitä poikia, jotka ylittävät sukupuolten rajoja, kun taas tytöt kokevat vähemmän sukupuolirajojen koettelemiseen liittyvää stigmatisointia⁶². Sekin voi olla yksi syy eheytysideologisten tekstien mieskorostukselle. Mieshomoseksuaalisuuden korostuminen eheytysideologisessa kirjallisuudessa liittyy myös siihen, että kirjoittajat mainitsevat homoseksuaalisuuden olevan naisten keskuudessa tilastollisesti harvinaisempaa kuin miesten joukossa⁶³

⁶⁰ Lewes 1988, 8–9.

⁶¹ Stoller 1968, 265.

⁶² Drescher 1998, 28.

⁶³ Esim. Nicolosi & Nicolosi 2002, 24.

3 HOMOSEKSUAALISUUDEN SYIHIN JA SEURAUKSIIN LIITTYVÄT ARGUMENTIT

3.1 Homoseksuaalisuus on kehityshäiriö, ei sairaus

Pääväite on tieteellisen tekstin tärkein osa. Koko muun tutkimusraportin on määrä tehdä pääväite uskottavaksi eli perustella se niin, että kohdeyleisö vähintään kiinnostuu siitä ja mieluiten uskoo sen.¹ Eheytysideologisten tekstien pääväite on se, että homoseksuaalisuus on kehityshäiriö.

Homoseksuaalisuuteen ei viitata eheytysideologisissa teksteissä juurikaan sanalla ”sairaus”, kuten psykoanalyttisissa teksteissä ennen sairausluokituksen poistamista, vaan siitä puhutaan psykoseksuaalisen kehityksen häiriönä, lyhyemmin kehityshäiriönä², neuroosina³, identiteetin vammana, identiteetin ongelmana ja identiteettikriisinä⁴ sekä rikkinäisyytenä. Maija Kalliomäki on tehnyt kanssani saman huomion sairaus-sanon puuttumisesta. Hän toteaa, että jää hieman epäselväksi, miksi kirjoittajat välttävät sairaus-termin käyttöä. Teksteissä puhutaan kuitenkin henkisestä vammasta, neuroosista, terapiasta, parantumisesta ja tervehtymisestä. Syynä voi olla se, että sairausluokituksen poistuminen on tehnyt sairaudesta puhumien mahdottomaksi ainakin virallisissa asiayhteyksissä.⁵ Voiko yksilö tervehtyä, ellei ensin ole sairautta? Esimerkiksi Puonti ennakoikin parantumis-termiin kohdistuvaa kritiikkiä:

Homoseksuaalin muuttuminen heteroseksuaalisia tunteita kokevaksi ei ole ”parantumista” siinä mielessä, että homoseksuaalisuus olisi sairaus. Kyseessä on enemmänkin tunne-elämän kasvuprosessi.⁶

Kehittyminen on siis parantumista. Siinä mielessä voisi sanoa, että jokainen lapsi paranee samalla, kun varttuu aikuiseksi. Moberly ennakoி sitä, sillä mainitsee, että homoseksuaalien pysähtynyt kehitys ei ole sairaus sen enempää kuin 3-vuotiaana oleminen on sairaus. Kukaan ei yrittäisi hänen mukaansa parantaa 3-vuotiasta 3-vuotiaana olemisesta, koska siinä ei ole mitään parannettavaa. Nor-

¹ Kakkuri-Knuuttila & Heinlahti 2006, 49.

² Esim. Aslan ry / Kiperiä kysymyksiä homoudesta (WWW-dokumentti); Cohen 2006a, 18; Nicolosi 1991, xvi; Räsänen 2004, 10

³ van den Aardweg 1996; van den Aardweg 2002, 91–92; Bergner 2003, 25; Payne 1994, 13.

⁴ Esim. Jokinen S. 1994, 133; Jokinen S. 1995, 26; Moberly 1983, ix; Payne 1994, 185; Stenbäck 1993, 19.

⁵ Kalliomäki 2005, 47.

⁶ Puonti 1995, 60.

maali kasvu on vain vielä kesken.⁷ Moberlyn lausumassa näkyy Freudilta lähtöisin oleva homoseksuaalien infantilisointi.

Kehityshäiriö-, neuroosi- ja identiteetin vammapuhetta voi sanoa kategorisoinniksi. Kategorisointi toimii tapana jäsentää todellisuutta ja saada toiset sen jäsenystavoista näyttämään ensisijaisemmilta ja toivottavammilta kuin toiset. Homoseksuaalisuus kategorisoituu eheytysideologisissa teksteissä vähemmän toivottavaksi kuin heteroseksuaalisuus, joka puolestaan näyttäytyy niiden mukaan ihmisen kehityksen ihanteellisena ja normaalina päätepisteenä. Homoseksuaalisuus kategorisoituu lisäksi vähintään implisiittisesti sairaudeksi, mihin viittaa esimerkiksi eheytysideologisissa teksteissä yleinen homoseksuaalisuus–alkoholismi-analogia⁸.

Vertailevat perhetaustatutkimukset todisteena

Kategorisointi ja sitä seuraava syiden etsintä näkyy eheytysideologisissa teksteissä jo pinnallisestikin tarkastellen, sillä sisällysluettelossa esiintyy lähes poikkeuksetta luku tai luvut aiheista ”mitä homoseksuaalisuus on” ja ”mistä se aiheutuu”. Eheytysideologiaa edustavat ovat argumentoineet paljon homoseksuaalisuuden synnynnäisyyden puolesta puhuvia tutkimuksia vastaan ja argumentoineet sen sijaan jotakin traumaa tai hylkäämiskokemusta korostavien syyteorioiden puolesta.⁹

Keskeinen osa argumentaatiota on viittaaminen perhetaustatutkimuksiin. Se saa eheytysideologisissa teksteissä niin keskeisen sijan, että niiden pääargumenttina voi pitää seuraavaa:

Elämän varhaisvaiheiden tiedetään olevan homoseksuaalisuuden kehittymiselle merkityksellisiä, koska homo- ja heteroseksuaaleja vertailevien perhetaustatutkimusten mukaan homoseksuaalien lapsuuden tausta sisältää enemmän kielteisiä piirteitä kuin heteroseksuaalien taustat keskimäärin.¹⁰

Eheytysideologisissa teksteissä nousee esille suuri määrä tutkimuksia, joiden mukaan homo- ja heteroseksuaalien lapsuuden taustat eroavat toisistaan. Koska kyseessä on psykodynaaminen teoria ja psykodynaamiset teoriat korostavat erityisesti varhaislapsuuden tapahtumia, syitä haetaan yksilön elämän varhaisvaiheista, kuten esimerkiksi lapsuuden negatiivisista lapsi–vanhempi-kokemuksista tai jostakin traumasta, kuten esimerkiksi seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Homoseksuaalisuus oletetaan eheytysideologisessa kontekstissa jo ennalta häiriöksi ja epätäydellisyydeksi, joten sen syitä

⁷ Moberly 2006, 50.

⁸ Esim. Nicolosi 1991.

⁹ Esim. Cohenin teoksessa (2006a) on pitkäkö luku ”homoseksuaalisuuden määritelmiä ja syitä”.

¹⁰ Esim. Räsänen 2004, 10; Satama (WWW-dokumentti).

etsitään taustasta, josta oletetaan löytyvän enemmän kielteisiä piirteitä kuin psykoseksuaalisessa kehityksessään loppuun saakka päässeiksi käsitettyjen heteroseksuaalien taustasta. Hyvä esimerkki perhetaustatutkimuksilla argumentoinnista on NARTH:in Linda Ames Nicolosin raportoima uutinen, joka esiintyi loppuvuodesta 2006 NARTH:in verkkosivuilla. Nicolosin mukaan on löytynyt uusia todisteita siitä, että lapsuuden perhetekijät vaikuttavat seksuaaliseen suuntautumiseen. Hänen mukaansa homoseksuaalien lapsuudesta löytyy uusimpien tutkimusten mukaan useammin esimerkiksi isättömyyttä ja vanhempien avioeroja kuin heteroseksuaalien lapsuudesta.¹¹ Heteroseksuaalisuus taas on eheytysideologisten tekstien tuottajien mukaan normaalia ja toivottavaa, joten positii-visuusajatuksen mukaisesti lapsuustaan positiiviset ja tavanomaiset piirteet johtavat heteroseksuaalisuuteen.

Argumenttia tukee vertailevien perhetaustatutkimusten lähempi esittely. Puontin mukaan perhetaustoja vertailevat tutkimukset ovat kokoelma yleisiin otoksiin, huolellisesti valittuihin pieniin otoksiin ja terapiatutkimuksiin perustuvia tutkimuksia, eivätkä potilasotoksista tehdyt havainnot ole eronneet merkittävästi yleisiin otoksiin perustuvista tutkimuksista. Hän mainitsee lisäksi, että tutkimukset, joiden mukaan homoseksuaalien tausta ei poikkea kielteisellä tavalla heteroseksuaalien taustasta, eivät perustu yleisiin väestöotoksiin, vaan ne ovat jollakin tavalla vinoutuneita.¹²

Maininnat perhetaustatutkimusten kattavuudesta ja homoseksuaalisuuden häiriökäsitystä tukematomien tutkimusten vinoutuneisuudesta näyttävät oletettuun vasta-argumenttiin varautumiselta. Homo- ja heteroseksuaalien perhetaustat eivät ole poikenneet toisistaan kaikkien tutkimusten mukaan. Mielenkiintoisen esimerkin siitä tarjoavat Marvin Siegelmanin 1970–80-luvuilla tekemät tutkimukset. Siegelmanin homo- ja heteromiehiä koskevien vertailututkimusten kokonaisotosten perusteella näytti siltä, että homomiehet olivat kokeneet vanhempisuhteensa kielteisemmin kuin heteromiehet. Siegelman otti sekä homo- että heteromiesten kokonaisotoksista erilleen neuroottiset yksilöt ja vertasi sen jälkeen ei-neuroottisista yksilöistä koostuvia ryhmiä, jolloin homo- ja heteromiesten väliset perhetaustaerot katosivat. Siten neuroottisuus oli yhtäläisesti merkityksellinen tekijä sekä hetero- että homomiesten vanhempisuhteissa.¹³

Ainakin van den Aardweg ja häneen Siegelman-kritiikissään nojaava Puonti ovat ennakoineet sen mahdollisuuden, että perhetaustatutkimuksista puhuttaessa on odotettavissa vasta-argumentti, jossa

¹¹ Nicolosi, Linda Ames 2006 (WWW-dokumentti).

¹² Puonti 2004, 78–79.

¹³ Siegelman 1974a, 14–15. Sama tulos toistui Siegelmanin uusintatutkimuksessa (1981a).

tulevat esille juuri Siegelmanin tutkimukset. Van den Aardwegin mukaan vuosien aikana psykoterapioissa saadut tiedot ovat muutamaa haastattelukertaa tai lomakekyselyjä luotettavampia tutkimusmenetelmiä. Van den Aardweg ja Puonti esittävät myös, että monilta tutkimuksiin vastaavilta puuttuu riittävä itsetuntemus tai halukkuus vastata tarkasti.¹⁴ Van den Aardwegin Siegelman-kritiikki esiintyy artikkelissa ”Parents of Homosexuals – Not Guilty? Interpretation of Childhood Psychological Data” (1984). Hän perustaa kritiikkinsä aineistoon, joka koostuu 200 homomiehestä, joita hän on hoitanut 20 vuoden aikana. Hänen mukaansa vain murto-osalla homoseksuaaleista on ”normaalit” vanhemmat”. Van den Aardwegin mukaan potilasotos osoittaa, että vanhemmat aiheuttavat poikiensa homoseksuaalisuuden ja hän yleistää näkemyksensä koko homoseksuaalit-ryhmään. Siegelman-kritiikkinsä kuten myös muiden omista tuloksistaan poikkeavien tutkimusten kritiikin hän suuntaa siihen, että muut tutkijat ovat kysyneet liian harvoja vanhempien käyttäytymistä koskevia kysymyksiä, aineisto ei ole psykoterapioista saatua eli se jää liian pinnalliseksi, ja haastattelutekniikat ovat olleet riittämättömiä (esim. avoimia kysymyksiä), joten ne ovat tuottaneet pinnallisia vastauksia.¹⁵

Van den Aardweg ja häntä siteeraava Puonti priorisoivat psykoterapioista saatuja tuloksia, minkä tulkitsen siten, että psykoterapeutin kategoria tuo mukaan lisää vakuuttavuutta eli vahvistaa auktoriteettivaikutelmaa. 20 vuoden kokemus homopotilaista on puolestaan määrällistämistä (*argumentum ad numerum*). Pitkän aikavälin mainitseminen luo kuvaa kokemuksesta, mikä vahvistaa auktoriteettivaikutelmaa. Auktoriteettihahmo häiriökäsityksen vahvistajana puolestaan oikeuttaa homoseksuaalisuuteen suuntautuvia interventioita. Van den Aardwegin 200 potilaan aineisto ja siitä tehtävä yleistys kaikkiin homoseksuaaleihin näyttää tuottavan vastaansanomattomasti tulokseksi sen, että homoseksuaaleilla on harvoin ihanteellinen lapsuuden perheympäristö. Aineisto puhuu silloin puolestaan. Vaihtoehtoisia tuloksia tarjoavien perhetaustatutkimusten tulokset näyttävät epätoisilta.

Esiin nousee myös kysymys vertailevien perhetaustatutkimusten tulosten tulkinnasta. Onko kyseessä syy–seuraus-suhde? Kaksi asiaa esiintyy samanaikaisesti, mutta syntykö homoseksuaalinen suuntautuminen kielteisten lapsuuden kokemusten seurauksena, vai seuraavatko kielteiset kokemukset vanhempien kielteisestä suhtautumisesta jollakin tavalla erilaiseksi kokemaansa lapsen? Siegelman havaitsi, että lesbojen ja heteronaisten perhetaustoja vertailtaessa erot säilyivät, vaikka kokonaisotoksesta irrotettiin neuroottiset yksilöt ja verrattiin sen jälkeen ei-neuroottisista yksilöistä jäljelle jääneitä ryhmiä. Siegelman pohti, että olennaista saattaa olla se, kuinka lapsi reagoi van-

¹⁴ van den Aardweg 1984, 181; Puonti 1995, 28.

¹⁵ van den Aardweg 1984, 180–188.

hempinsiä. Hän käytti tutkimuksissaan kahta eri asteikkoa, joista toinen kuvasi mahdollisimman objektiivisesti vanhempien käyttäytymistä, toinen sitä, kuinka vastaajat olivat reagoineet vanhempiinsa. Siegelmanin mukaan vastaajat torjuivat vanhempansa näiden heteroseksuaalisen roolin vuoksi, eli torujana oli lapsi itse. Siegelman toteaa, että tutkimus ”ei anna viitteitä siitä, tuottiko vanhempien käyttäytyminen tai lapsen reagointi siihen homoseksuaalisia tendenssejä, vai vaikuttiko lapsen homoseksuaalinen suuntautuminen vanhempien käyttäytymiseen ja asennoitumiseen”. On mahdollista, että lesbot ottavat etäisyyttä heteroseksuaalisiin vanhempiinsa, koska kokevat heidät erilaisiksi.¹⁶ Samaa ovat pohtineet myös eheytysideologiaan sitoutumattomat Isay ja Ross. Eheytysideologisten tekstien kirjoittajat pitävät erityisesti miesten homoseksuaalisuuden yhtenä syynä etäistä isäsuhdetta. On toisaalta mahdollista, että etäinen tai puuttuva isäsuhte ei aiheuta homoseksuaalisuutta, vaan suhteen etäisyys on pikemminkin seuraus siitä, että isä on havainnut lapsessaan erilaisuutta, mikä on saanut hänet vetäytymään.¹⁷ Syy–seuraus-suhde voi olla oletetulle käänteinen tai se voi myös puuttua kokonaan.

Eheytysideologian piirissä esiintyviä homoseksuaalisuuden syyteorioita voisi arvostella liiallisesta yleistävyydestä, koska ne painottavat epäsuotuisaa elämän varhaisvaihetta. Eheytysideologisten tekstien kirjoittajat ennakoivat yleistämiseen kohdistuvaa vasta-argumenttia. Siitä kertoo se huomautus, että kaikki homoseksuaalisuuden syistä esitetty on vain yleistystä, eikä se päde jokaiseen yksilöön¹⁸. Yleistämiskritiikin ennalta torjunta toimii sillä oletuksella, että mikään ei voi päteä jokaiseen, mutta se voi päteä ainakin osaan yksilöistä. Eheytysideologiset homoseksuaalisuuden syyteoriat pysyvät ehkä siten käyttökelpoisina myös tulevaisuudessa.

Pitkä tutkimustraditio vahvistaa kehityshäiriökäsityksen

Edellistä pääargumenttia elämän varhaisvaiheiden tärkeydestä seksuaaliselle suuntautumiselle tukee jatkoargumentti:

Homoseksuaalisuuden käsitteleminen häiriönä tai keskenjääneenä kehityksenä on edelleen perusteltua, koska 75–80 vuoden aikana tehty tutkimus ja psykiatrian pioneerien lausunnot osoittavat, että homoseksuaalisuus tarkoittaa häiriintynyttä tai keskenjäänyttä psykoseksuaalista kehitystä.¹⁹

¹⁶ Siegelman 1974b, 20; Siegelman 1981b, 377.

¹⁷ Isay 1989, 34; Ross 1984, 167.

¹⁸ Esim. Puonti 2004, 79.

¹⁹ Cohen 2006b, 3 ja 34; Nicolosi 1991, 135; Satinover 2004, 180.

Tämä argumentti on erityisen selvästi esitettyä Cohenin, Satinoverin ja Nicolosin teksteissä. Nicolosin mukaan ”kaikki kolme suurta psykiatrian pioneeria – Freud, Jung ja Adler – pitivät homoseksuaalisuutta patologisena. Silti homoseksuaalisuus puuttuu nykyisin kansainvälisestä mielenterveyshäiriöiden käsikirjasta (DSM-III-R)”. Hän esittää myöhemmin, että 75 vuoden aikana tehty kliininen ja empiirinen tutkimus eivät ole tuoneet esiin mitään sellaista, mikä oikeuttaisi varhaisemman homoseksuaalisuustutkimuksen vanhentuneena kumoamisen.²⁰ Pitkään tutkimustraditioon viittaminen näyttää vakiintuneen eheytysideologisiin teksteihin lähes kautta linjan. Suomessa esimerkiksi lähdeviitteitä ja kirjallisuusluetteloita kirjoittava lääkäri ja Kristillisdemokraattien kansanedustaja Päivi Räsänen määrittelee homoseksuaalisuutta siten, että ”homoseksuaalinen taipumus ei ole siinänsä mielenterveysongelmaan tai fyysiseen sairauteen verrattava ominaisuus”, mutta ”sen sijaan tieteellinen todistusaineisto osoittaa vastaansanomattomasti”, että se on psykoseksuaalisen kehityksen häiriö²¹.

Nicolosilla on eheytysideologian piirissä kansainvälinen asiantuntija-asema. Hänen sanansa tulevat konversioterapiaa Yhdysvalloissa antavan psykoterapeutin positiosta. Nicolosille antaa lisää painoarvoa se hänestä tarjottava informaatio, että hän on hoitanut huomattavaa homoseksuaalimäärää: yli tuhatta asiakasta 25 vuoden aikana²². Suuri osa muista eheytysideologisten tekstien kirjoittajista viittaa häneen, mikä on melko loogista, sillä ex-gay-järjestöt tekevät yhteistyötä NARTH:in kanssa.

Psykiatrian pioneereihin vetoamista voi pitää kategorisointina. Psykiatrien lausumat kuuluvat asiantuntijalausuntojen kategoriaan. Joihinkin puhujakategorioihin, esimerkiksi lääkärin tai professorin puheenvuoroihin, käsitetään usein sisältyvän jo itsessään muita enemmän painoarvoa. Voikin puhua väitteiden puhujakategorioilla oikeuttamisesta. Psykoanalyytikot ryhtyivät puhumaan homoseksuaalisuudesta ensin pysähtyneenä kehityksenä ja myöhemmin neuroosina ja sairautena. Argumentaatiosta ei kuitenkaan ilmene, milloin homoseksuaalisuuden patologisointi alkoi historiallisesti.

Eheytysideologiset tekstit tuottavat sellaista kuvaa, että vanhempi homoseksuaalisuuden häiriöksi määrittelevä tutkimus tarkoittaa määrittelemättömän pituisen ajan aina 1970-luvulle vallinnutta vakaata tilaa. Freud ja hänen jälkeensä tulleet psykoanalyytikot ja muut psykiatrit vain olisivat eksplikoineet tieteellisin termein sen, minkä tavallinen kansa oli tiennyt jo aikaisemmin. Maininta 75 tai 80 vuoden aikana tehdystä tutkimuksesta ei viittaa täsmällisesti ottaen patologisoinnin alkamisajan-

²⁰ Nicolosi 1991, 7 ja 135.

²¹ Räsänen 2004, 10.

²² Strommen 2001, 32 ja 67.

kohtaan eli mainitse siitä, milloin seksologian ja psykoanalyysin alat alkoivat. Eheytysideologisten tekstien luennan perusteella voisikin syntyä käsitys, että homoseksuaalisuutta on pidetty kautta historian kehityshäiriönä, kunnes Yhdysvaltain psykiatriyhdistys päätti poistaa sen mielenterveyshäiriöiden luokituksesta vuonna 1973. Vaikeneminenkin voi olla vallan harjoittamista. Homoseksuaalisuuden patologisoinnin historiallinen ja sosiaalisesti tuotettu alkuperä jää eheytysideologisissa teksteissä näkymättömiin.

Michel Foucault'n mukaan seksuaalisuuteen kohdistuva mielenkiinto lisääntyi vasta 1800-luvulla, minkä seurauksena ryhdyttiin keräämään tietoa uusista kohteista. Yksi niistä oli ”perverssi aikuinen”.²³ Homoseksuaalisuuden seksologinen ja psykoanalyttinen tutkimushistoriakin alkaa 1800–1900-lukujen vaihteesta. Vasta psykoanalyysi synnytti nykyisin eheytysideologian piirissä esiintyvän käsityksen, että homoseksuaalisuuden taustalta löytyisivät ongelmalliset vanhempien ja lasten väliset suhteet. Myös sairausluokitus osoittautuu suhteellisen myöhäiseksi ilmiöksi. Se tuli voimaan vasta vuonna 1952, jolloin homoseksuaalisuus luokiteltiin ensimmäisessä yhdysvaltalaisessa sairausluokituksessa (DSM-I) virallisesti ”sosiopaattiseksi persoonallisuuden häiriöksi”²⁴.

Psykiatrian pioneerien tekemän homoseksuaalisuuden patologisoinnin mainitseminen on auktoriteetteihin vetoamista. Argumenttia on mahdollista vahvistaa siten, että esitetään useiden eri tahojen olevan yksimielisiä argumentoinnin kohteena olevasta asiasta. Auktoriteettiin vetoaminen on näennäisargumentti, jos yleisesti kunnioitettu auktoriteetti ei ole parhaillaan käsiteltävälle asialle olennainen. Argumentoija luottaa silloin vain tiettyyn nimeen liitettyyn arvovaltaan, minkä voi tulkita argumentaatiovirheeksi nimeltä *argumentum ad verecundiam*. Psykoanalyttikot ja psykiatrit ovat homoseksuaalisuuskeskustelulle olennaisia. Auktoriteettiin ja konsensukseen vetoaminen näyttää siis hyvältä argumentilta, mutta ainoastaan vähän yli tuhannen jäsenen suuruinen NARTH nimeää homoseksuaalisuuden virallisesti häiriöksi. Se jää suurien kansainvälisten psykiatri-, psykoanalyttikko- ja psykologijärjestöjen joukossa pieneksi vähemmistöksi. Tiedeyhteisön konsensus jää saavuttamatta.

Ongelmaksi muodostuu erityisesti Freudin nimeen vetoaminen²⁵. Freudin nimen käytölle homoseksuaalisuuden patologisointimerkityksessä ei anneta useinkaan perusteita. Niitä ei tarjoa myöskään Nicolosi, jonka mukaan Freud piti homoseksuaalisuutta selvästi patologisena. Freud ei ole argumentoitavalle asialle riittävän relevantti auktoriteetti, vaikka hän toki infantilisoii homoseksuaalisuutta. Sen sijaan klassisesta psykoanalyysistä 1930-luvulla eriytyneet

²³ Foucault 1998, 78.

²⁴ Vuoden 1952 sairausluokituksesta Ablove 1993; Stålström 1997, 143 (WWW-dokumentti).

²⁵ Ks. luku 1.2.

suutta. Sen sijaan klassisesta psykoanalyysista 1930-luvulla eriytyneet adaptionaalisen tai revisio-nistisen koulukunnan psykoanalytikit puhuivat homoseksuaalisuudesta selvemmin sairautena.

Eheytysideologiset tekstit pyrkivät liittämään homoseksuaalisuuden kehityshäiriön ja rikkinäisyyk-sien kategoriaan myös epäsuoremmin. Se näkyy esimerkiksi Aslan ry:n ja Puontin sanoissa. Aslan ry muotoilee asian siten, että ”[konversioterapia] ei ... sovellu niille, jotka ovat epävarmoja halua-vatko he hyväksyä homouden vai eheytyä. Aslanin kannattajajoukkoa ovat oman seksuaalisen rik-kinäisyytensä myöntävät ihmiset ..., jotka eivät halua lyödä muita rikkinäisiä.” Puontin tekstissä sama asia on muotoiltu siten, että ”on mainittava, että Aslanilla ei ole tarjottavaa niille, jotka ovat tyytyväisiä homoseksuaalisuuteensa tai muuhun seksuaaliseen rikkinäisyyteensä”.²⁶

Edelliset tekstit pyrkivät pakottamaan homoseksuaalit myöntämään, että homoseksuaalisuus on rikkinäisyyttä. Siksi voikin puhua ”liian monta kysymystä”-tilanteen toteamusmuotoisesta muun-nelmasta (*plurium interrogatium*). Klassinen esimerkki siitä on ”joko olet lakannut lyömästä äitiä-si?” -kysymys. Tilanteen voi purkaa vain jakamalla kysymyksen tai argumentin useampiin osiin.²⁷ Homoseksuaaliseen suuntautumiseensa tyytyväinen yksilö joutuu joko hyväksymään määritelmän, että hän on ”rikkinäinen” tai purkamaan väitettä useampiin osiin eli problematisoimaan ensin rikki-näisysoletuksen.

Puhuminen rikkinäisyydestä saa eheytysideologisissa teksteissä usein ”me kaikki” -muodon. Esi-merkiksi Timo Junkkaala esittää, että ”[homoseksuaalisuuden tuomitseminen] ... ei tietenkään saa merkitä sitä, että pitäisimme homoseksualisteja jotenkin huonompina tai enemmän tuomittavina kuin muita. Meillä kaikilla on kehityshäiriömme, vinoutumamme ja syntimme”.²⁸ Teksteissä oikeu-tetaan homoseksuaalin rikkinäiseksi nimittämistä nimeämällä myös kaikki muut ihmiset tavalla tai toisella rikkinäiseksi.

²⁶ Aslan ry / Kiperiä kysymyksiä homoudesta (WWW-dokumentti); Puonti 1996, 73.

²⁷ Ylikoski 1998, 168.

²⁸ Junkkaala 1996, 66. Myös esim. Hybels 1989, 149; Strommen 2001, 11.

3.2 Homoseksuaalisuuden syyt tunnetaan

Psykodynaamiset ja kognitiiviset homoseksuaalisuuden syyteoriat

Yleisön vakuuttaminen näkemyksestä, että homoseksuaalisuus on kehityshäiriö, vaatii teorian tai useampia teorioita homoseksuaalisuuden syistä. Syyteorioilla on toinenkin tarkoitus. Sen voi pukea argumenttimuotoon seuraavasti: homoseksuaalisuutta voidaan yrittää poistaa ja ehkäistä ennalta, koska siihen johtavat syyt tunnetaan.

Syyteoriat jakautuvat karkeasti ottaen kahtia: psykodynaamisiin ja kognitiivisiin teorioihin. Koko tarkastelemani eheytysideologinen tekstimassa esittää homoseksuaalisuuden olevan vasta syntymän jälkeen epäsuotuisien ympäristötekijöiden tuloksena kehittynyt ominaisuus. Psykodynaamiset teorit korostavat lapsuuden ihmissuhteita ja erityisesti lapsi–vanhempi-suhteita. Ne jäljittävät homoseksuaalisuuden syitä joskus sikiökaudelle saakka. Jokisen mukaan lapsen tulevaan seksuaaliseen suuntautumiseen voi vaikuttaa se, että hedelmöitymiseen on liittynyt ”jotakin tavallisuudesta poikkeavaa”, äiti on voinut kokea raskauden aikana jonkin järkytyksen tai hänen tunne-elämänsä on ollut muuten epävakaa, vanhempien keskinäinen suhde on voinut olla heikko tai perheessä on ilmennyt väkivaltaa, ristiriitoja tai avioeron mahdollisuus²⁹. Psykodynaamiset teorit selittävät homoseksuaalisuutta varhaislapsuudessa syntyneellä tunnevajeella, jota aikuinen yksilö yrittää täyttää myöhemmin valitessaan partneriksi samaa sukupuolta olevan yksilön.

Eheytysideologisten tekstien kirjoittajat tukeutuvat pääasiallisesti neljään eri homoseksuaalisuuden syntyä käsittelevään teoriaan, joista kahta voi pitää psykodynaamisina. Ne ovat Paynen teoria homoseksuaalisuudesta kannibalisena pakkomielteenä sekä Moberlyn teoretisointi, jonka mukaan lapsi kieltäytyy identifioitumasta samaa sukupuolta olevaan vanhempaansa ja suhtautuu omaan sukupuoleensa ambivalentisti. Kaksi muuta teoriaa kuuluvat kognitiivisiin eli oppimisella homoseksuaalisuuden syntyä selittäviin teorioihin. Ne ovat van den Aardwegin käsitys homoseksuaalisuudesta itsesääli- ja alemmuuskompleksisairautena sekä oppimis- ja tarttumiskäsityksiä yhdistelevä viettelyteoria. Niiden lisäksi mainitaan kouluikäisen lapsen homoksi tai lesboksi nimittely, joka voi eheytysideologisten tekstien kirjoittajien mukaan suunnata lapsen tai nuoren seksuaalisen suuntautumisen kehitystä.

²⁹ Jokinen S. 1994, 36–37.

Kalliomäen mukaan homoseksuaalisuuden syistä kirjoittavat eivät viittaa välttämättä vain joko psykodynaamisiin tai kognitiivisiin teorioihin, vaan ne voivat myös yhdistyä saman kirjoittajan tekstissä³⁰. Kalliomäen Puontilta poimima esimerkki kuvastaa molempien yhteensulautumista:

Tutkimusten mukaan samastumisen vaikeus omaa sukupuolta olevaan vanhempaan ja toverijoukkoon, epäterve suhde toista sukupuolta olevaan vanhempaan sekä hyväksikäyttökokemukset ovat olleet homoilla yleisempiä.³¹

Esimerkissä tulevat esille niin Moberlyn psykodynaaminen teoria kuin kaksi erilaista kognitiivista teoriaa: van den Aardwegin teoria ikätoverien vaikutuksesta ja teoria hyväksikäytön suuntaavuudesta. Myös psykodynaamisten teorioiden esittäjät viittaavat joskus kognitiiviseen teoriaan, jonka mukaan esimerkiksi hyväksikäyttö voisi aiheuttaa myöhemmän homoseksuaalisuuden. Worthen ja Davies väittävät ”ylivoimaisesti suurimman osan lesboista – ja huomattavan osan homomiehistä – joutuneen seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi”, mikä voi johtaa naisilla miehiä kohtaan tunnettuun pysyvään pelkoon ja vihaan sekä saada miehet kyseenalaistamaan oman maskuliinisuutensa³².

Elizabeth R. Moberly: puolustautuva irrottautuminen (defensive detachment)

Moberlyn psykodynaamiseen teoriaan näyttää vaikuttaneen erityisesti John Bowlby, joka edustaa kehityspsykologiaa ja tunnetaan varhaislapsuutta korostavan kiintymysteorian (attachment theory) pioneerina. Hänen ajatuksensa näkyvät selvästi Moberlyn teksteissä samoin kuin myös hänen nimensä Moberlyn kirjallisuusluettelon (1983) tasolla. Bowlby kirjoitti muun muassa siitä, kuinka varhainen ympäristö vaikuttaa neuroosien ja neuroottisen luonteen kehittymiseen³³, ja kuinka varhainen ero vanhemmista sairauden vuoksi voi olla tuhoisaa³⁴. Bowlby esitti muun muassa, että hänen hoitamansa potilas oli ymmärtänyt, ettei hänen äitinsä ollut koskaan halunnut häntä ja oli yrittänyt siksi tehdä abortin. Hän esitti myös perheessä esiintyvien sairastumistapausten ja kuolemien vaikuttavan neuroottisuuden syntyyn lapsen 1–5 ikävuosien välillä, mutta eriasteisesti eri yksilöillä. Hän muotoili, että merkityksellisiä ovat esimerkiksi sellaiset erityiset tapahtumat kuin äidin kuolema tai lapsen pitkittynyt ero äidistä sekä lisäksi äidin emotionaalinen asennoituminen lapseensa. Eron tai muun tapahtuman seurauksena lapsesta tulee emotionaalisesti vetäytyvä. Ensin lapsi protestoi, ilmaisee sen jälkeen epätoivoa ja irrottautuu lopulta emotionaalisesti äidistään sekä alkaa

³⁰ Kalliomäki 2005, 42.

³¹ Kalliomäki 2005, 43. Alkuperäinen lainauksen teksti Puonti 2004, 79.

³² Worthen & Davies 1996, 45.

³³ ”The Influences of Early Environment in the Development of Neurosis and Neurotic Character”-artikkeli, 1940.

³⁴ Artikkelit ”A Two-Year-Old Goes to Hospital” 1952, ”Some Pathological Processes Set in Train by Early Mother-Child Separation” 1953.

testoi, ilmaisee sen jälkeen epätoivoa ja irrottautuu lopulta emotionaalisesti äidistään sekä alkaa suhtautua hänen torjuvasti (detachment).³⁵

Homoseksuaali ei pelkää Moberlyn mukaan heteroseksuaalisuutta, [kuten adaptionaalisen koulukunnan jäsenet esittivät aiemmin,] vaan hän ei vain ole vielä saavuttanut heteroseksuaalisuutta³⁶. Moberlyn mukaan homoseksuaalisuus ei ole sairaus, mutta siihen johtanut lapsuuden tausta – eli samaa sukupuolta olevasta vanhemmasta irrottautuminen, kieltäytyminen identifioitumasta häneen ja siitä seuraava kehitysvaje – on patologinen³⁷. Hän esittää myös, että homoseksuaalinen käyttäytyminen ei ole epänormaalia, vaan normaali samaa sukupuolta olevaan vanhempaan kohdistuva tarve saada rakkautta on jäänyt täyttymättä. Kehitysvajeeseen johtanut kehityskulku on hänen mukaansa epänormaali ja patologinen.³⁸ Hän pitää halua kokea rakkautta samaa sukupuolta olevan yksilön taholta oikeutettuna tarpeena, mutta painottaa, että sen tarpeen olisi pitänyt täytyä jo lapsuudessa ja jatkaa, että lapsekkaan rakkauden seksuaalinen ilmaisu ei ole koskaan sopivaa³⁹. Homoseksuaaliset suhteet ovat lapsuudessa täyttämättä jääneen vanhemman rakkauden saamisen korvausyrityksiä [eli vanhempi–lapsi-suhteiden jäljitelmiä]⁴⁰.

Kyky rakastaa samaa sukupuolta on Moberlyn mukaan myös ongelman ratkaisu. Seksuaalisten suhteiden tilalle täytyy tulla lapsuudessa täyttymättä jääneet tunnetarpeet tyydyttäviä ei-seksuaalisia ystävyyssuhteita saman sukupuolen edustajien kanssa.⁴¹ Homoseksuaalinen yksilö tarvitsee hänen mukaansa samaa sukupuolta olevan terapeutin apua sekä rukousta, jotta voisi saavuttaa heteroseksuaalisuuden⁴². Moberly toteaa parantumisen kestävän pitkään, sillä ”ei voi odottaa lapsen varttuvan yhdessä yössä”⁴³. Myös ei-spesialistit voivat hänen mukaansa auttaa ja heidän tuleekin auttaa. Psykoterapia ei ole välttämättä aina tarpeen.⁴⁴

Moberly nimeää lukuisia homoseksuaalisuuteen ehkä johtavia syitä. Sama kasvuympäristö ei vaikuta kaikkiin saman perheen lapsiin samalla tavalla, vaan joku lapsista voi saada tai kokea saavansa vanhemmiltaan jotain, mitä muut lapsista eivät saa. Lapsi on jostain syystä kokenut tullessaan van-

³⁵ Bowlby 1940, 155–158; Bowlby 1958, 90.

³⁶ Moberly 2006, 24; Moberly 1983, 51.

³⁷ Moberly 2006, 18; Moberly 1983, x, 33 ja 86.

³⁸ Moberly 1983, 31.

³⁹ Moberly 2006, 40–41; Moberly 1983, 83–84.

⁴⁰ Moberly 2006, 9; Moberly 1983, 52.

⁴¹ Moberly 2006, 42; Moberly 1983, 86.

⁴² Moberly 2006, 46 ja 48.

⁴³ Moberly 2006, 49.

⁴⁴ Ibid., 52.

hempansa hylkäämäksi. Hylkäämiskokemus on voinut johtua siitä, että lapsi ja vanhempi ovat joutuneet joksikin aikaa eroon toisistaan esimerkiksi jommankumman sairauden vuoksi jo vauvaiässä. Lapsi–vanhempi-suhteessa on voinut olla joitain muita vaikeuksia. Lapselle on voinut syntyä sisarus. Äiti on voinut harkita aborttia alkuraskauden aikana tai ollut jollain tavalla kielteiseksi luonnehdittavassa mielentilassa. Vanhemmat ovat ehkä eronneet tai vanhempi on kuollut. Lapsi on voinut varttua sijaisperheessä tai orpokodissa.⁴⁵ Moberly muodostaakin *Psychogenesis*-kirjansa lopussa analogian homoseksuaaleista ja orvoista sekä nimittää homoseksuaaleja psykologisesti orvoiksi⁴⁶.

Moberly pitää homoseksuaalisuutta samaan sukupuoleen kohdistuvana ambivalenssina. Hän määrittelee sen täsmällisesti ottaen enemmän sukupuoli-identiteetin (*gender identity*) ongelmaksi kuin seksuaalisuuteen sinänsä liittyväksi ongelmaksi. Hän pitää seksuaalista suuntautumista sukupuoli-identiteetin ilmaisuna sekä korostaa anatomian hallitsevaa roolia oikeanlaisen sukupuoli-identiteetin määrääjänä.⁴⁷ Moberly rinnastaa homoseksuaalisuuden transsukupuolisuuden kanssa, koska käsittää molempien aiheutuvan kieltäytymisestä identifioitua samaa sukupuolta olevaan vanhempaan. Moberlyn mukaan ne eroavat toisistaan vain asteeltaan, sillä transsukupuolinen on irrottautunut biologisesta sukupuolestaan jyrkemmin kuin homoseksuaali.⁴⁸ Biseksuaalisuuden, transsukupuolisuuden ja homoseksuaalisuuden syyt ovat hänen mukaansa samat, mutta biseksuaalin tunnetarpeet ovat täyttyneet lapsena hieman paremmin kuin homoseksuaalin ja homoseksuaalin paremmin kuin transsukupuolisen, joka on puolustautunut irrottautumalla kokonaan omasta sukupuolestaan.⁴⁹

Moberlyn viittaa teksteissään Bowlbyn lisäksi myös esimerkiksi Bieberiin, Bergleriin ja Socarideisiin sekä sisäisen parantumisen liikkeen perustaja Agnes Sanfordiin. Hänen teoretisointinsa muodostuu yhdistelmästä psykoanalyttisia homoseksuaalisuuden sairausmalleja ja raamattuperustaisia käsityksiä. Hän puhuu homoseksuaalien parantumisen toivottavuudesta, mutta lisää, että homoseksuaalisen ongelman ennaltaehkäiseminen olisi vielä sitäkin ihanteellisempää⁵⁰.

Moberly ja hänen seuraajansa ottavat yhtäältä etäisyyttä adaptionaalisen koulun psykoanalyttikoihin. Havaittavissa on toisaalta yhteisiäkin piirteitä. Sellainen on muun muassa Freudin esittämän ihmisen universaalien biseksuaalisuuden kieltäminen. Myös anatomian ohjaavan roolin korostaminen seksuaalisen suuntautumisen määrääjänä on yhteinen piirre. Lisäksi Moberlyn aineistona esiin-

⁴⁵ Moberly 2006, 3 ja 5; Moberly 1983, 78.

⁴⁶ Moberly 1983, 87.

⁴⁷ Moberly 2006, 23; Moberly 1983, ix, x, 28 ja 84.

⁴⁸ Moberly 2006, 12–14; Moberly 1983, 26 ja 35.

⁴⁹ Moberly 2006, 12–13; Moberly 1983, 85

⁵⁰ Ennaltaehkäisy Moberly 1983, 78; Moberly 2006, 51. Ongelmaksi nimittäminen 1983, ix, x, 34, 64 ja 86–87.

tyy homoseksuaalisuutta patologisoineiden teoreetikoiden otoksia (esim. Socarides ja Bergler), ja hän esittää näiden tavoin homoseksuaalisuuteen liittyvän monenlaisia kielteisiä piirteitä kuten esimerkiksi mustasukkaisuutta, omistushaluisuutta, riippuvuutta, alemmuudentunnetta, epävakautta, epäoikeudenmukaisuuden [kokemusten] keräämistä (*injustice collecting*), masennusta ja itsemurhariskejä⁵¹.

Faktan konstruointi eli asioiden raportoiminen omasta puolestaan puhuvina tosiasioina näkyy selvästi Moberlyn tekstissä, kun hän esittää, että ”pysyy faktana, että ihmislajin suurella enemmistöllä sukupuoli-identiteetti pyrkii olemaan linjassa fysiologisen seksuaalisuuden kanssa”⁵². Vakuuttavuutta lausumalle lisää vetoaminen suureen enemmistöön. Ilmauksen voi tulkita enemmistöön vetoavaksi näennäisargumentiksi, jonka mukaisesti enemmistön näkemys tai ominaisuudet takaavat jonkin asian totuudellisuuden (*argumentum ad populum*).

Moberlyn eheytysideologiseen kontekstiin tuoma psykodynaaminen teoria on saanut yleistiedon aseman siinä määrin, että Moberlyn nimi jää usein mainitsematta, vaikka eheytysideologinen teksti sisältää selvästi häneltä lähtöisin olevan käsityksen homoseksuaalisuuden synnystä. Esimerkiksi *Living Hope Ministries* –järjestön sivuilta löytyvä Sue Bohlinin ”Helping Teens Understand Homosexuality” –artikkeli sisältää alaviitteitä, mutta ei mainintaa Moberlystä, vaikka myös siinä voi havaita hänen ajatuksena lähes sanatarkasti:

Nykyisin monissa kouluissa ja koko nykyisessä kulttuurissa sallitaan kuultavan vain yhtä näkökulmaa. ... Valhe #2: ”Jos olet kiinnostunut jostakin samaa sukupuolta olevasta, se merkitsee että olet homoseksuaali”. Ei. Se merkitsee tosiasiaa sitä, että on olemassa täyttymättä jääneitä ... tarpeita saada rakkautta ja huomiota, joiden olisi pitänyt täytyä aikaisemmin.⁵³

Sama nimettömyys esiintyy myös muun muassa Räsänen ja Jokisen tuotannoissa, joista puuttuu muutenkin taustakirjallisuudesta kertovat lähdeluettelot.

Leanne Payne: kannibaalinen pakkomielle

Sisäisen parantumisen liikettä edustavan Leanne Paynen mukaan homoseksuaalisuus on sukupuoli-identiteettikriisistä johtuva kannibaalinen pakkomielle. Payne esittää homoseksuaalin etsivän suku-

⁵¹ Moberly 1983, 41, 52 ja 62.

⁵² Ibid., 81.

⁵³ Bohlin 2005 (WWW-dokumentti). Suom. KL.

puoli-identiteettiään toisesta samaa sukupuolta olevasta yksilöstä ja tekevän sen sulauttamalla toisen samaa sukupuolta olevan ihannoidut piirteet osaksi itseään seksuaalisen suhteen avulla. Hänen mukaansa homoseksuaali ihailee ja haluaa omakseen niitä toisessa olevia piirteitä, joita hän ei kykene hyväksymään vielä itsessään. Itsessä torjutut piirteet tarkoittavat naisella feminiinisyyttä ja miehellä maskuliinisuutta. Sielunhoidon tarkoitus on Paynen mukaan auttaa homoseksuaalia löytämään kaviutut piirteet itsestä ja auttaa häntä hyväksymään ne.⁵⁴

Homoseksuaalisuuden taustalla on Paynen mukaan jokin lapsuuden ja nuoruuden olosuhteiden tuloksena syntynyt trauma. Trauma voi syntyä jo syntymähetkellä vaikean synnytyksen vuoksi. Myöhempiä homoseksuaalisuuden aiheuttajia voivat olla etäiset tai neuroottiset vanhemmat, seksuaalinen hyväksikäyttö, se etteivät vanhemmat ole vahvistaneet lapsen sukupuoli-identiteettiä tyttönä tai poikana, lapsuuden aikainen yksinäisyys ja se, että lasta on rakastettu liian vähän, minkä tuloksena lapselle ei ole muodostunut tunnetta omasta olemassaolostaan. Lesbolla vaikuttaa Paynen mukaan mahdollisesti myös miesviha tai miesten pelko. Eheytyminen tarkoittaa traumaattisten muistojen parantumista, homoseksuaalisten mielikuvien poistamista mielestä ja itsen hyväksymistä feminiinisenä naisena tai maskuliinisenä miehenä. Siihen liittyy myös masturbaatiosta luopuminen, sillä rakkauden pitäisi suuntautua itsen ulkopuolelle, ja masturbaatio edustaa vääränlaista itserakkautta.⁵⁵

Muut tarkasteleman sisäisen parantumisen eheytysideologiset edustajat (Comiskey, Bergner ja Howard), ovat omaksuneet Paynen kannibalismiteorian. Payne ja Bergner määrittelevät homoseksuaalisuuden myös symbolihäiriöksi, mikä tarkoittaa sitä, että vanhemmat ovat symboloineet lapselle puutteellisesti maskuliinisuutta ja feminiinisyyttä.⁵⁶

Gerard van den Aardweg: alemmuuskompleksi ja itsesäälineuroosi

Van den Aardweg luonnehtii homoseksuaalisuutta alemmuuskompleksiksi ja itsesäälineuroosiksi, joka aiheuttaa masokistista käyttäytymistä. Hän esittää homoseksuaalisuuden osasyksi Moberlyn tavoin rakkaudetonta lapsi–vanhempi-suhdetta, mutta pitää suhteita ikätovereihin homoseksuaalisuuden kehittymisen tärkeimpänä tekijänä. Lapsi vertaa itseään ikätovereihinsa, kokee olevansa

⁵⁴ Payne 1994, 35, 41, 49–50, 58–59 ja 70. Payne (49) kertoo sielunhoidollisesta kohtaamisesta, jossa hän kysyy nuorelta mieheltä, tunteeo tämä ihmissyöjien tapoja ja tietääkö hän, miksi nämä syövät ihmisiä. Payne vastaa lähetystyöntekijältä kuulemansa informaation mukaisesti, että ”kannibaalit syövät vain niitä, joita he ihailevat, ja he syövät nämä saadakseen heidän piirteensä.” Kursiivi Paynen.

⁵⁵ Payne 1994, 59 ja 97–100. Masturbaatiokielteisyyttä ilmaisee samaan tapaan myös esim. White 1986, 29, 34–35 ja 37.

⁵⁶ Bergner 2003, 62–63; Payne 1994.

erilainen kuin muut ja tuntee ulkopuolisuutta ja alemmuutta, jos on vähemmän maskuliininen tai feminiininen kuin toverinsa. Homoksi kehittyvä poika on van den Aardwegin mukaan tyttömäisyytensä vuoksi onneton ”pikku-Maria” ja lesboksi kehittyvä tyttö alemmuuskompleksista kärsivä poikatyttö. Van den Aardweg tulkitsee ikätoverien halveksivan heitä, koska he eivät pidä vähemmän feminiinisiä tyttöjä aitoina tyttöinä ja vähemmän maskuliinisia poikia aitoina poikina. Halveksitut lapset masentuvat ja lopulta heille kehittyy sen tuloksena homoseksuaalinen neuroosi. Aikuisena näiden lasten sisäinen lapsi, ”minäparka”, ”ruikuttaa”, ettei kukaan ymmärrä heitä. Van den Aardweg esittää homoseksuaalin ylikompensoivan alemmuudentunteensa pitämällä itseään toisia parempana, mutta pysyvän osittain lapsena ”sukupuolisen alemmuuskompleksinsa” vuoksi. Hän nimittää homoseksuaalisuutta myös psyykkiseksi infantilismiksi.⁵⁷

Van den Aardwegin teoriassa yhdistyvät kognitiivisen (myöhempi opittu alemmuudentunne ikätoverijoukon vaikutuksesta) ja psykodynaamisen teorian piirteet (rakkaudeton lapsi–vanhempisuhte), joskin hän painottaa enemmän kognitiivista teoriaa.

Viettelyteoria ja homoksi tai lesboksi nimittely

Viettelyteoriasta puhuvat eheytysideologisten tekstien kirjoittajat esittävät homoseksuaalisuuden olevan tekemällä opittu käyttäytymismuoto, jolloin yksilöstä tulee homoseksuaali ensin homoseksuaalisia tekoja tekemällä⁵⁸. Teoria on kognitiivinen. Viettelyteoriaan sisältyy oletus homoseksuaalisuuden tarttuvuudesta yksilöstä toiseen. Lain ja yleisen mielipiteen sallivuus homoseksuaalisuuden kohdalla näyttää viettelyteorian näkökulmasta katsottuna helposti uhalta, joka voisi lisätä homoseksuaalisesti käyttäytyvien lukumäärää.

Viettelyteoriasta puhuvat ehdottavat homoseksuaalisuuden mahdolliseksi osasyiksi lapsuudessa tapahtunutta hetero- tai homoseksuaalista hyväksikäyttöä tai homoseksuaalista viettelykokemusta, joka on voinut vahvistaa siihen saakka piilevää homoseksuaalista taipumusta. Viettelyteorian mukaan vanhempi henkilö viettelee lapsen tai nuoren, joka saattaa kokea tilanteen miellyttäväksi. Esimerkiksi pedofiili voi tehdä lapsesta tai nuoresta homoseksuaalin, jos jokaisen homoseksuaalisen kokemuksen oletetaan suuntaavan tai vahvistavan identiteettiä. Toisaalta huono heteroseksuaalinen

⁵⁷ van den Aardweg 2002, 22.

⁵⁸ Hybels 1989, 146–147; Stenbäck 1993, 22.

kokemus voi saada yksilön torjumaan tulevaisuudessa kaikki heteroseksuaaliset kontaktit.⁵⁹ Viette-lyteoria edustaa pääasiassa *kaltevan tason argumentaatiota* eli näennäisargumenttia, jonka mukaisesti yksi tapahtuma johtaa melko väistämättä toiseen.⁶⁰ Todistamisen taakka jää vietteilyteoria-argumenttien esittäjälle.

Muutamit tarkastelemistani eheytysideologisten tekstien kirjoittajista pitävät homoseksuaalisuudelle altistavana tekijänä myös homoksi tai lesboksi nimittelyä ennen murrosikää. He perustelevat, että homoksi nimitellystä tulee helposti homo, koska nimittely aiheuttavaa lapsessa tai nuoressa sukupuoleen liittyvää alemmuudentunnetta. He esittävät, että jos toiset nimittävät lasta homoksi tai lesboksi, hän päätelee olevansa sitä, koska toiset pitävät häntä jo sellaisena. Myös opettajat voivat heidän mukaansa päätellä, että nimitelty lapsi on homoseksuaali, ja opettajan päättely puolestaan vahvistaa lapsen omaa käsitystä siitä, että hän on syntynyt homoseksuaaliksi.⁶¹ Eheytysideologisten tekstien kirjoittajat eivät tarjoa väitteensä tueksi anekdootteja laajempaa todistusaineistoa. Todistusaineistona toimii kirjoittajan oma henkilökohtainen kokemus kouluaikaisen homoksi nimittelyn loukkaavuudesta, tai konversioterapiaa antavan terapeutin tarjoama potilaskertomuksen katkelma⁶².

Syyteorioiden tulkinta

Homoseksuaalisuuden syyteoriat näyttävät näennäisargumentilta useammallakin eri tavalla. Ne voi tulkita kokonaisuutena suurelta osin kaltevan tason argumentaatioksi, sillä yhden tai useamman kielteisen lapsuuden kokemuksen oletetaan johtavan vääjäämättä johonkin toiseen tapahtumaan. Vääjäämättömyyttä on silti ensinnäkin vaikea todistaa ja toiseksi myös eheytysideologisten tekstien kirjoittajat itse kyseenalaistavat kielteisten kokemusten varman vaikutuksen seksuaaliseen suuntautumiseen. Mukana on kaltevan tason argumenttivaikutelman häivytyistä, mikä näkyy siten, että monissa teksteissä on mainittu, ettei saman perheen kaikista lapsista tule välttämättä homoseksuaaleja, vaan samat olosuhteet vaikuttavat eri yksilöihin eri tavalla. Homoseksuaalisuus on eheytysideologisten tekstien mukaan monien syiden summa eikä johdu erityisesti mistään yksittäisestä tapahtumasta.⁶³ Esimerkiksi Dallasin mukaan jokainen (myös homoseksuaalit itse) haluaa tietää sen syyt,

⁵⁹ Aalto 1987, 272–273; van den Aardweg 2002, 95–96; Jokinen S. 2001, 65; Jokinen S. 1995, 59 ja 122; Molari 1996; Räsänen 2004, 8–10.

⁶⁰ Kaltevan tason argumentista Ylikoski 1998.

⁶¹ Cohen 2006a, 74; Comiskey 2005, 81–82; Howard 1993, 115–127; Jokinen S. 1995, 122–123; Morrow 2005, 20 ja 29; Nicolosi & Nicolosi 2002, 48; Puonti 2004, 289; Schmierer 1998, 174; Worthen & Davies 1996, 45..

⁶² Esim. Cohen 2006a, 74, jolla esimerkkinä potilaskertomuksen katkelma.

⁶³ Esim. Comiskey 1997, 133; Schmierer 1998, 16 ja 163–164.

mutta kukaan ei tunnu todella tietävän niitä⁶⁴. Kun teoriasta tehdään niin laaja, että se kattaa melkein kaiken, sitä on vaikea kumota.

Kaikki käsittelemäni homoseksuaalisuuden syyteoriat voi tulkita myös syy–seuraus-suhteen ja ajallisen seuraavuuden toisiinsa sekoittamiseksi (*post hoc ergo propten hoc* eli tämän jälkeen, tämän perusteella tämä). Jos homoseksuaalien lapsuuden taustasta ja erityisesti lapsi–vanhempi suhteesta löytyy enemmän jotain kielteistä kuin heteroseksuaaleilta, voiko sen perusteella sanoa varmasti, että homoseksuaalisuus johtuu joistakin kielteisistä lapsuuden kokemuksista? Teoriat homoseksuaalisuuden ja lapsuuden taustan kielteisten tapahtumien syy–seuraus-suhteesta sisältävät mahdollisesti myös muodollisen virhepäätelmän nimeltä takajäsenen myöntö, sillä asian voi ilmaista seuraavasti: homoseksuaalien lapsuuden tausta sisältää (tutkimusten mukaan) heteroiden taustaan verrattuna enemmän kielteisiä tapahtumia ja/tai kokemuksia. Henkilö X on homoseksuaali. Hänen lapsuuden taustastaan löytyy kielteisiä tapahtumia ja/tai kokemuksia.

Homoseksuaalisuuden syiden tuntemuksella argumentointi sisältää lisäksi kehäpäätelmän (*petitio principii*). Kehäpäätelmässä väite johdetaan pmissseistä, jotka sisältävät jo johtopäätöksen tai edellyttävät, että johtopäätös on tosi. Kehäpäätelmä on näennäisargumentti, koska pmissseillä ja johtopäätöksellä on liian läheinen suhde. Väitteen toistaminen toimii myös väitteen perusteluna.⁶⁵ Eheytysideologisessa argumentaation perimmäinen todeksi uskottu oletus on se, että homoseksuaalisuus on kehityshäiriö tai kehityksen pysähtymä. Homoseksuaalisuuden syyteoriat näyttävät vahvistavan ennako-oletusta, joten oletus homoseksuaalisuudesta kehityshäiriönä toimii myös johtopäätöksenä. Argumentti olisi onnistunut, jos tiedeyhteisössä vallitsisi tutkimuksilla todennettu konsensus siitä, että homoseksuaalisuus todella on kehityshäiriö. Silloin tutkimus olisi vain vahvistanut hypoteesin.

Isay on tullut samaan kehäpäätelmäjohtopäätökseen. Syyteoria-argumentti etenee siten, että homoseksuaalinen orientaatio syntyy, koska yksilön elämän varhaisvaiheissa on tapahtunut jotakin kielteiseksi koettua. Kuitenkin oletetaan jo ennalta, että homoseksuaalien taustasta löytyy jotakin kielteiseksi koettua, joka selittää enemmistöstä poikkeavan suuntautumisen. Isayn mukaan konversioterapeuttien työtä hallitsee usein näkemys, että vain sosiaalisen hyväksynnän vaatimiin rajoihin sopeutunut on tervettä. Lopputuloksena on päätelmä, että homoseksuaalisuus on epänormaalia, koska homoseksuaali ei ole heteroseksuaali.⁶⁶

⁶⁴ Dallas 2004, 49 ja 156.

⁶⁵ Ylikoski 1998, 165.

⁶⁶ Isay 1989, 5.

Miksi homoseksuaalisuuden syyteoriat ovat tärkeitä?

Homoseksuaalisuuden nimeäminen kehityshäiriöksi on osallistumista keskusteluun siitä, millainen ilmiö homoseksuaalisuus on. Homoseksuaalisuuden syiden hyvällä tuntemuksella argumentointi taas on osallistumista keskusteluun siitä, tunnetaanko homoseksuaalisuutta ilmiönä ylipäänsä riittävästi, jotta olemassa olevan tiedon perusteella voisi päättää, millaisena ilmiönä homoseksuaalisuutta tulisi käsitellä, miten siihen tulisi suhtautua ja onko siihen oikeutettua tehdä lääketieteellisiä tai muita interventioita.

Homoseksuaalien vanhemmille, sisaruksille ja muille sukulaisille toisen kirjansa suunnannut Dallas selittää homoseksuaalisuuden syyteorioiden ja yleensä sen syistä kertomisen tärkeyttä ensinnäkin siten, että hän haluaa auttaa lukijaa ymmärtämään paremmin sekä homoseksuaalisen läheisensä menneen että nykyisen kokemuksen. Ymmärtäminen ei tarkoita samaa kuin olla samaa mieltä hänen kanssaan, vaan ”se auttaa sinua kommunikoimaan paremmin tämän ihmisen kanssa ja suhteuttamaan itsesi häneen”. Dallas esittää toiseksi, että kun läheiset ovat saaneet selville, että joku lähipiiriin kuuluvista on homoseksuaali, seuraavaksi läheisten mieleen tulee yleensä kysyä, mistä läheisen tila johtuu. Tieto sen syistä vaikuttaa tapaan, jolla toiset suhtautuvat läheiseensä.⁶⁷

Homoseksuaalisuuden psykodynaamisten ja kognitiivisten syiden tuntemusta ilmaisemalla voi oikeuttaa seksuaaliseen suuntautumiseen kohdistettavia interventioita, joiden avulla homoseksuaalinen yksilö voisi pyrkiä jatkamaan lapsuudessa keskeytynyttä kehitystään ja tulla lopulta kehityksensä toivottavaan päätepisteeseen: heteroseksuaaliksi. Argumentoinnin vakuuttavuutta voi lisätä numeerisella määrällistämällä eli jatkamalla, että homoseksuaalisuuden häiriönä pitämisen taustalla on 80 vuoden aikana tehty tutkimus.

Syistä puhumista voi mielestäni pitää myös kritiikkinä niitä puheenvuoroja kohtaan, joiden mukaan homoseksuaalisuudesta ja sen syistä ei tiedetä riittävästi tai jotka ilmaisevat, ettei homoseksuaalisuus johdu mistään erityisestä sen enempää kuin heteroseksuaalisuuskaan. Esimerkiksi Freud ilmaisi tietämättömyyttään inversioksi kutsumansa ilmiön syistä ja piti toisaalta heteroseksuaalisuutta yhtä paljon selitystä kaipaavana ilmiönä⁶⁸.

⁶⁷ Dallas 2004, 16 ja 49–50.

⁶⁸ Freud 1971, 70; Lewes 1988, 23.

Homoseksuaalisuuden lääketieteellistäminen, sen syiden tuntemuksen ilmaiseminen ja sen pitäminen eheytysideologisessa kontekstissa sosiaalisesti epätoivottavana johtaa seuraavaksi kysymykseen, voisiko homoseksuaalisuutta pyrkiä ehkäisemään jo ennalta. Eheytysideologisten tekstien mukaan voi. Yksi niiden keskeisistä viesteistä on juuri se, että lapsiin ja nuoriin täytyisi vaikuttaa ajoissa. Homoseksuaalisuusongelman ennaltaehkäisy lapsuudessa voisi olla helpompaa kuin jo syntyneen ongelman korjaaminen vasta aikuisuudessa. Esimerkiksi eheytysideologian pääteoreetikko Moberly puhuu homoseksuaalisuuden ennaltaehkäisyn toivottavuudesta⁶⁹.

1990-luvulta lähtien on syntynyt useita homoseksuaalien vanhemmille ja ystäville suunnattuja oppaita. Ne kertovat lasten vanhemmille, mitkä ovat homoseksuaalisuuden varhaisia merkkejä sekä miten tulisi suhtautua lapseen, joka käyttäytyy biologiselle sukupuolelleen epätyypillisesti. Oppaat ohjaavat myös puuttumaan biologiselle sukupuolelleen epätyypilliseen käyttäytymiseen ja ohjaamaan lasta sukupuolelleen paremmin sopivien aktiviteettien pariin. Ennaltaehkäisyoppaisiin lukeutuvat esimerkiksi Richard Cohenin teos *Gay Children, Straight Parents: A Plan for Family Healing* (2004), Don Schmiererin teokset *An Ounce of Prevention: Preventing Homosexual Condition in Today's Youth* (1998) ja *What's a Father to Do: Facing Parents' Toughest Issues* (2002) sekä Joseph ja Linda Ames Nicolosin suureksi osaksi NARTH:in julkaisemalle materiaalille pohjautuva kirja *A Parent's Guide to Preventing Homosexuality* (2002).

Eheytysideologiset tekstit näyttävät luovat kehityshäiriöpuheellaan sosiaalisesti epätoivottavalta vaikuttavan kategorian: kypsymättömistä yksilöistä koostuvan ihmisryhmän. Kun kategoria on lääketieteellistetty, siihen kohdistuvat interventiot saavat paremman oikeutuksen kuin jos kyseessä olisi lääketieteellistämätön kategoria. Homoseksuaalisuuden syyteorioilla oikeutetaan eheytysideologisessa argumentaatiossa yhtäältä vanhempien ja muiden auktoriteettien tekemiä lasten normista poikkeavaan käyttäytymiseen kohdistuvia interventioita, toisaalta konversioterapioissa aikuisena tehtävää seksuaalisen suuntautumisen muokkaamista. Tavoitteena on homoseksuaalisuus-ilmiön poistaminen. Toisaalta syyteorioiden perhetaustakorostuksen kääntöpuolena seuraa vaikutelma vanhempien syyllistamisestä.

⁶⁹ Moberly 1983, 78; Moberly 2006, 51.

Vanhempien syyllistäminen syyteorioilla

Osa tarkastelemistani eheytysideologisista kirjoittajista toteaa, ettei tarkoitus ole syyllistää vaan pikemminkin opastaa⁷⁰. Useimmat homoseksuaalisuuden syyteoriat korostavat kuitenkin perheen ja vanhempien roolia lasten kehittämisessä homoseksuaalisiksi. Kirjoittajat ovat myös ennakoineet syyllistämisestä kritisointia. Ewaldsin teksti on siitä hyvä esimerkki:

Ihminen tuntee syyllisyyttä jonkin todellisen aiheen vuoksi, joten kyse on ”terveestä syyllisyydestä”: Aikamme pelkää moralisointia, siis se pelkää moraalialia. Me emme uskalla asettaa ihmistä vastuuseen omasta elämästään. ... Nyt emme saa syyllistää ketään. Syyllisyydentunteet ovat kuulemma vaarallisia. Ne saattavat aiheuttaa jopa sairautta, väittävät jotkut ’viisaat’. Totuus on kuitenkin se, että jos joku tuntee itsensä syylliseksi, niin jossakin on jo jotakin korjattavaa. ... Ei siinä salailu auta ..., koska omatunto ihmisessä tulee jossakin vaiheessa aiheuttamaan terveen syyllisyyden.⁷¹

Kirjoittaja vaihtaa aihetta ja ryhtyy puhumaan vanhempien syyllistämisen asemesta vallitsevista ajattelutavoista ja moraalien pelosta. Sama piirre, aiheen vaihtaminen, näkyy hieman myöhemmin esille ottamassani keskustelussa konversioterapioiden turvallisuudesta, jossa eheytysideologian edustajat sivuuttavat konversioterapioiden turvallisuuteen kohdistuvan kritiikin ja siirtyvät puhumaan sen sijaan siitä, että Yhdysvaltain psykiatriyhdistys poisti homoseksuaalisuuden sairausluokituksesta pääasiassa homoliikkeen painostuksen pakottamana.⁷²

Vanhempien syyllistämisvaikutelma syntyy siitä, että samaa sukupuolta oleva vanhempi on eheytysideologisten tekstien mukaan tärkein yksilön sukupuoli-identiteetin kehittymiseen vaikuttava malli. Homoseksuaali on esitetty pääasiassa huonojen olosuhteiden uhrina. Jokisen mukaan lapsi itse ei ole syyllinen mihinkään ”riippuvuussairauksiin” ja menneisyyteensä, vaan hän ”kantaa koko muun perheen tragediaa harteillaan”⁷³. Comiskey esittää, että jos lapsi–vanhempi-suhde katkeaa hyväksikäytön, laiminlyönnin, sairauden, kuoleman tai avioeron takia, lapsi saattaa torjua vanhemman suojellakseen itseään ja torjuminen estää samastumisen. Samaa sukupuolta olevan vanhemman aiheuttama vahinko estää lasta rakastamasta myöskään toista sukupuolta olevaa vanhempaa. Jos lapselle muodostuu kielteinen kuva toisesta sukupuolesta, se altistaa hänet Comiskeyn mukaan homoseksuaalisuudelle.⁷⁴ Vanhempien syyllisyydestä puhuminen näkyy vielä selvemmin *Christian Healing Ministries* –järjestön perustaneen Francis MacNuttin tekstissä. Hän mukaansa homoseksua-

⁷⁰ Ewalds 1996, 137; Henry 2004, 78–81; Jokinen S. 1994, 122–123; Jokinen S. 1996, 166; Moberly 2006, 2–4; Nicolosi & Nicolosi 2002, 15.

⁷¹ Ewalds 1996, 137.

⁷² Sairausluokituksen muutuskritiikistä muutosterapioista puhuttaessa esim. Puonti 1995, 51–54.

⁷³ Jokinen S. 1995, 46.

⁷⁴ Comiskey 2005, 135–138; Comiskey 1997, 133–138.

aalisuus ei ole yksilön omaa syytä, joten häntä ei voi omasta taipumuksestaan myöskään tuomita. Sen sijaan homoseksuaalin läheisten tulisi katua tekojaan.⁷⁵

Eheytysideologisten tekstien kirjoittajat ennakoivat syyllistämisaikutelmaan kohdistuvaa kritiikkiä aiheen vaihtamisen lisäksi myös toisella tavalla: toteamalla, että kaikki vanhemmat epäonnistuvat kasvatustehtävässään, koska kukaan ei ole mieheydessään tai naiseudessaan täysin eheä. Mieheyden ja naiseuden ideaali jää jokaisen kohdalla tavoittamattomaksi, mistä johtuen kaikki, myös heteroseksuaalit, ovat jossain määrin rikkinäisiä.⁷⁶ Rikkinäinen vanhempi ei pysty symboloimaan lapselle riittävästi maskuliinisuutta tai feminiinisyttä. Ajatus etenee kaltevan tason argumenttina siten, että rikkinäisyys siirtyy sukupolvien ketjussa väistämättä eteenpäin ja homoseksuaalisuudelle jostain syystä erityisen alttiista lapsista kehittyä heterovanhempiaankin rikkinäisempiä.

Syyllistäminen ulottuu mielestäni myös homoseksuaaleihin eikä vain heidän vanhempinsa. Dallas esittää, että lapsen homoseksuaalisuuden paljastuminen on vanhemmille tavallisesti shokki, joka saa lähipiirissä aikaan kuohuntaa ja sydänsuruja⁷⁷. Worthenin ja Daviesin sekä Puontin mukaan useimmat ihmiset pohtivat läheisen paljastaessa heille homoseksuaalisuutensa, ovatko he aiheuttaneet ”tämän tragedian”. Ystävä joutuu toteamaan keskinäisen ystävyuden ”muuttuneen ikuisiksi ajoiksi” sekä kokee tulleen loukatuksi, kun läheinen kertoo hänelle homoseksuaalisuudestaan. Lapsen tai ystävän homoseksuaalisuuden paljastuminen on heidän mukaansa ”pommi”, joka aiheuttaa vanhemmissa, puolisoissa, sukulaisissa ja ystävässä surua, häpeää, pelkoa, syyllisyyden tunteita, pettymystä, tunteen että läheinen lähes kuoli ja että kaikki odotukset hänen tulevaisuudestaan katosivat. Pommista puhuminen on vaikuttavuutta lisäävä metafora. Homoseksuaalin syyllistämisaikutelma syntyy varsinkin siitä, että Puonti kehottaa vanhempaa tai ystävää käyttämään sinä-muotoisen viestinnän (”Senkin... Homot ovat... Kuinka voit tehdä jotain niin...”) asemesta minä-muotoisia viestejä (”Kertomasi asia tuntuu minusta... Olen todella...”). Hän kehottaa kertomaan, kuinka loukaantunut, vihainen, pettynyt ja peloissaan paljastuksen kohteeksi joutunut ystävä tai vanhempi on.⁷⁸

⁷⁵ MacNutt 2006, 44–45. Esim. MacNutt toteaa, että koska homoseksuaalisuus ei ole yksilön omaa syytä, häntä ei voi omasta taipumuksestaan myöskään tuomita. Sen sijaan hänen läheistensä tulee katua tekojaan. MacNuttin lausuma syyllistää melko selvästi homoseksuaalin läheisiä.

⁷⁶ Esim. MacNutt 2006, 43.

⁷⁷ Dallas 2003, 45.

⁷⁸ Worthen & Davies 1996, 11, 22–25, 36, 42–43, 47 ja kirjan takakansi; Puonti b (WWW-dokumentti); Puonti 2004, 294–303. Puontin Worthenin & Daviesin kanssa samasisältöinen teksti pohjautuu juuri heidän tekstilleen. Osittain samasta myös Cohen 2006a, 227 ja Dallas 2004, 14 ja 23.

Minä-muotoisen viestinnän suosittelun voi tulkita pyrkimykseksi vaikuttaa homoseksuaalisuudesta kertoneen tunteisiin. Kielteisiä tunteita ilmaiseva minä-muotoinen puhe tekee ehkä sen, että homoseksuaalisuutensa paljastanut kokee syyllisyyttä, koska vanhempi tai ystävä joutuu tuntemaan hänen ansiostaan surua, vihaa ja järkytystä. Syyllisyyden tunteen herättäminen saattaa myös voimistaa tai pitää yllä homoseksuaalisuutensa paljastaneen ehkä vielä ambivalenttia suhtautumista omaan seksuaaliseen suuntautumiseensa ja tehdä hänet vastaanottavammaksi muutoksesta puhumiselle. Ajatuksiani johtaa tähän suuntaan erityisesti se, että Puonti kehottaa vanhempaa tai ystävää kyselemään varovaisesti, tietääkö homoseksuaalisuutensa juuri paljastanut eheytyemismahdollisuudesta ja onko hänen tietonsa siitä oikeaa. Suomessakin annetaan Puontin mukaan menestyksestä konversioterapialle. Hän huomauttaa kuitenkin, että ”muutostherapiea antavat terapeutit, poikkeuksena Seppo Jokinen, eivät ole uskaltaneet julkisuuteen homofoobikon leiman pelossa”.⁷⁹

Läheisten ihmisten lähes varmasti odotettavissa olevista kielteisistä tunteista puhuminen voi luoda eheytysideologisia tekstejä lukevan mielessä oletuksia todellisuudesta, jossa läheiset suhtautuvat homoseksuaalisuuden paljastumiseen todennäköisesti hyvin kielteisesti. Samansuuntainen ajatus odotetusta kielteisestä suhtautumisesta esiintyy myös eheytysideologiaan sitoutumattoman Grönforsin tekstissä. Odotettu syrjintä liittyy läheisesti homoseksuaalisuuden salaamis päätökseen.⁸⁰

Odotus läheisten shokista ja surusta ensisijaistaa yhtä todellisuuden versiota. Se normalisoi läheisten kielteiset reaktiot. Läheisten kielteisistä tunteista puhumista voikin pitää siksi hieman implisiittisenä argumenttina pahojen seurausten nojalla (*argumentum ad consequentiam*). ”Kaapista tulemisella” voisi olla huonoja seurauksia, joten on parempi pysyä kaapissa.

3.3 Homoseksuaalisuus vaikuttaa yksilön elämään kielteisesti

Myös seuraava argumentti vetoaa kielteisiin seurauksiin.⁸¹ Eheytysideologisten tekstien kirjoittajat puhuvat ”homoseksuaalisuuteen olennaisesti liittyvistä ongelmista” eli suuresta määrästä irtosuhteita, alkoholin ja huumeiden käytön suuremmasta yleisyydestä heteroseksuaaleihin verrattuna, heteroihin verrattuna suuremmasta riskistä sairastua aidsiin tai johonkin sukupuolitautiin, häpeätunteis-

⁷⁹ Puonti a (WWW-dokumentti).

⁸⁰ Grönfors, Haavio-Mannila, Mustola & Ståhlström 1984, 141.

⁸¹ Schmierer 1998, 6. Suom. KL. Onnettomuuden kuvauksilla argumentoivat myös van den Aardweg 1996, 79; Aslan ry / Kiperiä kysymyksiä homoudesta (WWW-dokumentti); Bohlin 2005 (WWW-dokumentti); Comiskey 1997, 126; Hybels 1989, 144–146; Schmierer 1998, 6, 63 ja 93–104; Strommen 2001, 48–56; White 1986, 103.

ta, masennus- ja itsemurha-alttiudesta, muista mielenterveysongelmista sekä pedofilian suuremman yleisyydestä homo- kuin heteromiehillä⁸². Internetiin artikkelin homoseksuaalisuudesta kirjoittaneen Mikko Sataman mukaan homoseksuaalinen käyttäytyminen on ihmiselle kaikin tavoin vahingollista toimintaa, joka rikkoo yksilön psyykeä. Mukana on myös stereotypia, että homoseksuaalisissa suhteissa elävät ovat yleensä hyvin epätasapainoisia ihmisiä.⁸³ Dallas vetoaa pahoihin seurauksiin epäsuoremmin mainitsemalla, että on hyödytöntä maalata homoseksuaaleille kuolettavaa kuvaa homosuhteista siksi, että he suostuisivat luopumaan niistä, koska he tulevat hänen mukaansa havaitsemaan niiden kuolettavuuden vielä itsekin⁸⁴. Eheytysideologisissa teksteissä toistuu myös ajatus, että homokulttuuri arvostaa kaikkein eniten nuoruutta ja hyvää ulkonäköä, joten elämä vanhenevana homoseksuaalina muodostuisi yksinäiseksi ja onnettomaksi⁸⁵.

Uhkakuvien esittämiseen pohjautuva argumentti etenee lyhyen tarkennuksen kera seuraavasti: homoseksuaalisuudesta eheytymiseen pyrkiminen on järkevää, koska homoseksuaalinen käyttäytyminen tulee aiheuttamaan kärsimystä sekä yksilölle itselleen että hänen läheisilleen. Kärsimys aiheutuu muun muassa homoseksuaalisen elämäntavan tuomista sairauksista ja lapsettomuuden sekä vanhenemisen tuomasta yksinäisyydestä.

Homoseksuaalisen käyttäytymisen pahoilla seurauksilla argumentointi osallistuu keskusteluun aiheesta ”onko homoseksuaalinen käyttäytyminen haitallista ja poikkeavatko sen riskit heteroseksuaalisen käyttäytymisen aiheuttamista riskeistä”. Esimerkiksi Nicolosin tekstissä esiintyy väite, että homoseksuaalisuus ei voi olla koskaan terveellistä (*healthy*)⁸⁶. Eheytysideologisten tekstien kirjoittajat argumentoivat samalla homoliikettä vastaan, sillä useissa teksteissä puhutaan homoseksuaalien levittämistä popularisoituneista myyteistä, joiden mukaan juuri riskit ovat vain myyttejä⁸⁷. Argumentaatiosta seuraa ihmisten jakaminen kahteen ryhmään (heteroseksuaalit ja homoseksuaalit), jotka eroavat toisistaan sekä odotettavissa olevan elämän onnellisuuden että sen terveyden ja pituuden osalta.

⁸² van den Aardweg 2002, 69 ja 73; Bohlin 2005 (WWW-dokumentti); Cohen 2006a, xiii ja 230; Comiskey 2005, 80; Aslan ry / Lausunto (WWW-dokumentti); Medinger 1988 (WWW-dokumentti); Puonti 2004, 121, 124 ja 232–233; Satinover 2004, 62; Stenbäck 1993, 24–25; White 1986, 103–104.

⁸³ Satama 2005 (WWW-dokumentti).

⁸⁴ Dallas 2003, 32.

⁸⁵ Hybels 1989, 144–145; Puonti 2004, 233; White 1986, 203–204. Vanhenemisestä myös Comiskey 1997, 126, joskin siten, että ”homoseksuaaliset kohtaamiset saavat aikaan sen, että nuori nainen vanhentuu ja harmaantuu ennen aikaansa... ja [n]uorimies muuttuu myös vanhentuneeksi”.

⁸⁶ Nicolosi 1991, 13.

⁸⁷ Esim. Schmierer 1998, 95.

Eheytysideologiset tekstit vakuuttavat lukijoita siitä, että konversioterapiat ovat tarpeellisia sekä nuorehkon yksilön itsensä tulevan onnellisuuden ja terveyden takaamiseksi että hänen ympäristönsä kannalta. Ne voivat motivoida yksilöitä haluamaan muutosta ja hakeutumaan oma-aloitteisesti konversioterapioihin. Kielteisten tulevaisuudennäkymien kuvaaminen sitouttaa yleisöä sellaiseen näkemykseen, että homoseksuaalisuus on tuhoisa elämäntapa, josta jokainen järkevästi ajatteleva ihminen pyrkisi irrottautumaan. Se vetoaa siinä mielessä maalaisjärkeen. Terveysriskeihin viittaaminen on havaintoni mukaan eheytysideologisten tekstein yleisin pahoilla seuraamuksilla argumentointitapa (*argumentum ad consequentiam*). Se kuuluu samalla kaltevan tason argumentaation kategoriaan.

Ennenaikainen kuolema: Paul Cameron

Erityisesti homomiesten elämän vaarallisuus –teema toistuu usein. Useissa teksteissä mainitaan tutkimus, jonka mukaan homomiesten odotettavissa oleva elinikä on 25–30 vuotta heteromiesten odotettavissa olevaa elinikää lyhyempi. Satinover ja MacNutt vertaavat homoseksuaalisuutta alkoholismiin ja esittävät alkoholismiin olevan huomattavasti pienempi terveysriski. Alkoholismi lyhentää heidän mukaansa odotettavissa olevaa elinikää 5–10 vuotta ja homoseksuaalisuus 25–30 vuotta. Faktan konstruointi näkyy fakta-sanan käyttönä. Homoseksuaalien ja alkoholistien elinikää käsittelevän luvun otsikkona on Satinoverin *Homosexuality and the Politics of Truth* –teoksessa ”Onko homoseksuaalisuus toivottavaa? Raa’at faktat”.⁸⁸ Totuus-sana viittaa pyrkimykseen tehdä yhdestä todellisuuden versiosta vakuuttavin.

Kun puhutaan elämän lyhentymisellä 25–30 vuoden verran, on kyseessä *Family Research Institute*–järjestöä johtavan psykologi Paul Cameronin tutkimusryhmän tulosten lainaaminen. Cameron on tullut tunnetuksi tutkimuksillaan, joiden mukaan homoseksuaalit uhkaavat riskikäyttäytymisellään yleistä kansanterveyttä.⁸⁹ Cameronin mukaan avioituneiden miesten mediaanikuolinikä (ikä, jolloin puolet heistä on kuolleita) on 75 vuotta. Homojen ennenaikainen kuolema ei johdu hänen mukaansa aidsista, kuten on joskus oletettu, vaan homoseksuaaleille tyypillisestä riskikäyttäytymisestä. Cameron esitti aidsiin kuolleiden homomiesten mediaanikuoliniän olevan 39 vuotta ja muusta syystä kuin aidsiin kuolleiden homomiesten mediaanikuoliniän olevan 42 vuotta. Homot kuolevat hänen mukaansa heteromiehiä useammin tapaturmaisesti, liikenneonnettomuuksissa, joutuvat murhatuiksi tai

⁸⁸ MacNutt 2006, 32; Satinover 2004, 49–51 ja 69. Satinoverin alkuperäinen otsikko: ”Is Homosexuality Desirable? Brute Facts”. 30 vuotta lyhyemmästä eliniästä mainitsee Schmierer 1998, 96 ja 104.

⁸⁹ Besen 2003, 105.

tekevät itsemurhan. Avioituneiden naisten mediaanikuoliniäksi Cameron ilmoitti 79 vuotta. Lesbujen mediaanikuollinikä on hänen mukaansa 44 vuotta ja heidän kuolinsyynään on heteronaisia selvästi useammin jokin väkivaltainen tapahtuma tai syöpä.⁹⁰

Eheytysideologisten tekstien kirjoittajat eivät viittaa tekstin tasolla Cameronin nimeen. Satinoverin ja Strommenin teksteissä hänen nimensä esiintyy vain loppuviitteessä tai kirjallisuusluettelossa, mutta ei itse tekstissä⁹¹. Juuri Satinoverin tekstin perusteella kuitenkin päädyin siihen tulokseen, että Cameronin tutkimusryhmän tulokset vaikuttavat eheytysideologiassa laajemminkin, sillä samat ikänumerot, jotka Satinover yhdistää loppuviitteessä Cameronin tutkimukseen, toistuvat myös muiden kirjoittajien teksteissä. Satinover puhuu – loppuviitteen mainintaa lukuun ottamatta – vain ”kolmesta tutkijasta”, jotka olivat tutkineet lähes 7000 homomiestä. Mainitut kolme tutkijaa ovat loppuviitteen mukaan Cameron, Playfair ja Wellum.

Argumentin vakuuttavuuden kannalta epäsuotuisista asioista vaikeneminen voi saada yhden näemyksen näyttämään muita todenmukaisemmalta. Vaikenemallakin voi harjoittaa valtaa. Cameronista vaikeneminen johtuu todennäköisesti siitä, että hänen nimensä mainitseminen voisi heikentää argumentaation vakuuttavuutta. Gregory Herek on todennut, että Cameronin tutkimuksia on julkaistu vähäistä akateemista arvostusta nauttivissa lehdissä, joiden julkaisukynnys on matala ja joille tekstien lähettäjät maksavat julkaisupalkkion. Cameronin tutkimuksiin on viitattu vain muutamissa julkaisuissa. Kyseessä on ollut silloinkin yleensä niiden ongelmallisen tutkimusmetodologian arvostelu. Cameronin tutkimusryhmän tutkimukset ovat Herekin mukaan esimerkki huonosta tieteestä, jota on käytetty pitämään yllä homoseksuaalisuuteen assosioitua stigmaa.⁹²

Cameron erotettiin vuonna 1983 Yhdysvaltain psykologiyhdistyksestä, koska hänen todettiin muun muassa lainanneen toisten tutkijoiden tuloksia väärin. Hän ryhtyi sen toimimaan sen jälkeen sosiologina, mutta hänet erotettiin myös Yhdysvaltain sosiologiyhdistyksestä vuonna 1985 siksi, että hänen esitettiin syyllistyneen jälleen toisten tutkijoiden tulosten väärin lainaamiseen. Cameron perusti lopulta oman tutkimuslaitoksen, *Family Research Institute* –järjestön, jossa hän jatkaa tutkimuksiaan yhteistyössä uskonnollisen oikeiston kanssa.⁹³

⁹⁰ Cameron, Playfair & Wellum (WWW-dokumentti).

⁹¹ Satinover 2004, 257 (alaviite nro 40); Strommen 2001, 112.

⁹² Herek 1998, 224–225 ja 245.

⁹³ Besen 2003, 105 ja 110–112; Stålström 2001 (WWW-dokumentti).

Suuri seksipartnerimäärä: Bell ja Weinberg

Toinen eheytysideologisten tekstien esillä pitämä terveysriski liittyy oletukseen homoseksuaalien heteroseksuaaleihin verrattuna suuremmasta partnerimäärästä ja uskottomuudesta⁹⁴. Satinover esittää vertailuksi, että 90 % heteronaisista ja yli 75 % heteromiehistä ei ole koskaan harrastanut avioliiton ulkopuolista seksiä⁹⁵. Heteroseksuaalien avioukkollisuus näyttää siten mahdollisimman suurelta. Homoseksuaaleille kuvattu suuri partnerimäärä vaikuttaa sitä vasten tarkasteltuna huomattavan suurelta. Ex-gay-järjestön johtaja Medinger väittää, että homoseksuaaleilla on useimmiten 101–500 seksipartneria elämänsä aikana, että homoseksuaaleilla ei ole tilastojen mukaan lainkaan uskollisia parisuhteita ja että homoseksuaalien parisuhteet ovat yleensä heteroseksuaalien parisuhteita lyhyempiä⁹⁶.

Homoseksuaalien riskikäyttäytyminen tarkoittaa usein Kinsey-instituutin tutkimustuloksilla (Bell & Weinberg 1978 ja 1981) perusteltua oletusta homojen suuresta partnerimäärästä ja lyhyistä suhteista. Tutkimusaineisto oli koottu San Francisco Bayn alueelta, jolla homoseksuaalien määrä on poikkeuksellisen suuri. Bellin ja Weinbergin mukaan vain 2 % tutkimukseen vastanneista 979 homoseksuaalista oli yksiavioisia tai lähes yksiavioisia, 43 % homoista oli harrastanut seksiä vähintään 500 partnerin kanssa, 28 % vähintään 1000 partnerin kanssa, 79 %:lla vähintään puolet partnereista oli ennestään tuntemattomia ja 70 % harjoitti heidän kanssaan seksiä vain kerran. Vain 1 %:lla seksuaalisesti aktiivisista homoista oli ollut alle 5 partneria.⁹⁷

Miksi tulevaisuuden uhkakuvat toistuvat niin yleisesti eheytysideologisissa teksteissä? Kuvaukset homoseksuaalina elämisen vaaroista rakentavat ja ylläpitävät kielellisesti todellisuutta, jossa ihmiset pitävät homoseksuaalista käyttäytymistä vaarallisena elämäntapana. Tuhokuvaukset suuntautuvat mielestäni selvimmin nuorehkolle yleisölle, sillä odotukset lyhyestä elämästä ja sairauksista vakuutaisivat todennäköisesti heikommin keski-ikäisiä tai sitä iäkkäämpiä.

25–30 vuotta heteroseksuaalien elinikää lyhyempi odotettavissa oleva elinikä kuulostaa huomattavalta eliniän lyhentymiseltä. Rinnastus alkoholismiin, joka lyhentäisi elinikää 20 vuotta vähemmän kuin homoseksuaalisuus, tuo argumentille lisää tehoa. Numeerinen määrällistäminen (*argumentum*

⁹⁴ Esim. Puonti 2006.

⁹⁵ Kinsey-instituutin tuloksiin avioukkollisuudesta ovat viitanneet MacNutt 2006, 56; Nicolosi 1991, 124; Satinover 2004, 55–56; Strommen 2001, 51.

⁹⁶ Exodus International (WWW-dokumentti).

⁹⁷ Bellin ja Weinbergin tuloksista raportoivat Exodus International (WWW-dokumentti); Nicolosi 1991, 124; MacNutt 2006, 26, 32 ja 56; Medinger 1988 (WWW-dokumentti); Satinover 2004, 55–56; Strommen 2001, 51. Otoksen keräämisestä San Franciscosta esim. Baumeister, Catanese & Vohs 2001, 248.

ad numerum) toimii vakuuttavuuden lisääjänä, kun taas maineeltaan kyseenalainen Cameron jää nimenä lähes näkymättömiin. Se jää täysin huomaamattomaksi, ellei lukija tutustu erikseen huolellisesti myös tekstien lopussa oleviin loppuviitteisiin ja lähdeluetteloihin. Vain Cameronin ilmoittamat tulokset homomiesten alhaisesta eliniästä ovat jääneet näkyviin eheytysideologian piiriin ja saaneet yleistiedon aseman.

Kielellisesti rakentunutta todellisuutta on mahdollista muokata aina uudelleen. Sitä pyrkivät tekemään sekä eheytysideologiset kirjoittajat että eheytysideologiaan sitoutumattomat kirjoittajat, jotka purkavat eheytysideologisen argumentaation osasia näkyvämmiksi. Eheytysideologisista teksteistä välittyikin ex-gay-ideologiaan kohdistuvan kritiikin ennalta torjumispyrkimys. Esimerkiksi Aslan ry toteaa, että terveysriskit ja muut ongelmat eivät koske kaikkia homoseksuaaleja, vaan ”[t]utkimukset osoittavat, että ne ovat keskimäärin yleisempiä homoilla kuin heteroilla”⁹⁸. Riskien keskimääräistä suuremmalla yleisyydellä voi perustella väitettä, että koko ihmisryhmän olisi parempi pidättäytyä homoseksuaalisesta käyttäytymisestä

Kritiikin ennalta torjunta saa myös toisenlaisen muodon. Homoseksuaalisuuden pahoilla seurauksilla argumentoivan ex-gay Jeff Morrow’n teoksessa *Once Gay Always Gay: Homosexual to Husband* esiintyy väite, että homoseksuaalit eivät kykene näkemään itse omaa rikkinäisyyttään ja oman elämänsä sisältämiä riskitekijöitä:

Kun kaksi rikkinäistä samaa sukupuolta olevaa ihmistä yrittää rakentaa ihmissuhdetta, ei ole perustaa jolle rakentaa, koska sitä suhdetta ei ole tarkoitettu olemaan. ... On surullista, etteivät he koskaan näe rikkinäisyyttään. Loukatut ihmiset ovat taipuvaisia loukkaamaan toisia; tämä on heidän elämänsä normi, ja minkään paremman odottaminen [näyttää] olevan kuin häntäänsä jahtaava kissa. ... Jos kysyisit keneltä tahansa homoseksuaalilta, hän myöntäisi tämän hiljaa mielessään, mutta rehellisen vastauksen irtisaaminen heistä tarkoittaisi, että he joutuisivat kyseenalaistamaan seksuaalisuutensa ja kohtaamaan sen mahdollisuuden, että he voisivatkin olla väärässä.⁹⁹

Vertaus häntäänsä jahtaavasta kissasta viittaa siihen, ettei kahden rikkinäisen välinen suhde johda koskaan mihinkään – tai ainakaan mihinkään hyvään. Morrow’n teksti tarkoittaa toisin sanoen sitä, että jokainen homoseksuaali tietää homoseksuaalisuuden tuhokuvausten esittäjien olevan oikeassa, mutta hän vain kieltäytyy myöntämästä sitä. Siten kaikki homoseksuaalit, myös tuhokuvaukset kyseenalaistavat yksilöt, näyttävät tukevan eheytysideologista homoseksuaalisuuden rikkinäisyyskäsitystä.

⁹⁸ Aslan ry / Kiperiä kysymyksiä homoudesta (WWW-dokumentti).

⁹⁹ Morrow 2005, 37. Suom. KL.

4 SUVAITSEVUUTEEN LIITTYVÄT ARGUMENTIT

Homoseksuaalisuuden kehityshäiriökäsitystä tukevilla syyteorioilla ja vaaroilla argumentointi johdattaa lopulta laajempaan kokonaisuuteen, jota voi nimittää suvaitsevuutta koskevaksi argumentaatioksi. Suvaitseminen viittaa tilanteeseen, jossa esiintyy erimielisyyttä, mutta jossa eri tavalla ajattelevat osapuolet kunnioittavat toisiaan.

Eheytysideologisista teksteistä voi erottaa kaksi kokonaisuutta, joiden kohdalla argumentaation keskipisteessä näyttää olevan nimenomaan suvaitsevuus. Ensimmäinen kokonaisuus koskee homoseksuaalit-ryhmän sisäisen vähemmistön oikeutta saada mahdollisimman helposti tietoa konversioterapiosta ja löytää konversioterapiata antava terapeutti. Siihen liittyy esimerkiksi argumentointi konversioterapioiden tehokkuudesta vakuuttamiseksi. Toinen kokonaisuus liittyy homoseksuaalisuutta koskevan informaation välittämiseen koko väestölle. Molempien argumenttien yhteydessä esiintyy Yhdysvaltain psykiatriyhdistyksen ja homoliikkeeseen kohdistuvaa arvostelua.

4.1 Homoliike ei suvaitse ex-gay-ideologiaa

Sekä vähemmistö vähemmistössä –argumentit että informaation välitystä koskevat argumentit ovat alisteisia kritiikille, jonka mukaan homoliike ei suvaitse homoseksuaalisuusmyönteisestä kannasta poikkeavien ajatusten ilmaisemista. Sen voi muotoilla argumentiksi siten, että

homoseksuaalit ovat suvaitsemattomia, koska he eivät suvaitse omasta homoseksuaalisuuden hyväksyvistä näkemyksistään eriävien ajatusten ilmaisemista, vaan pyrkivät vaientamaan toisinajattelijoiden äänet. Niiden, jotka väittävät olevansa suvaitsevia, tulee olla suvaitsevia myös suvaitsemattomia näkemyksiä kohtaan, etteivät he syyllistyisi itsekin suvaitsemattomuuteen.¹

Suvaitsemattomuuden suvaitsemisen edellyttäminen viittaa tilanteeseen, jossa kaikenlaiset näkemykset voisivat esiintyä vapaasti rinnakkain. Samalla tavalla voisi puolustaa esimerkiksi oikeutta antaa julkisuudessa rasistisia lausumia. Rasismiin liittyvä vasta-argumentti on ennakoitu ainakin yhdessä tarkastelemistani eheytysideologisista teksteistä:

¹ Esim. Turunen 2002, 88; Aslan ry / Kiperiä kysymyksiä homoudesta (WWW-dokumentti).

On oikein kutsua rasismiksi syrjintää, joka perustuu kiistattomasti synnynnäiseen ja muuttumattomaan biologiseen ominaisuuteen, joka ei vaikuta siihen, kuinka ihminen lopulta käyttäytyy. Homoseksuaalisuus ei täytä mitään näistä vaatimuksista. On täysin perusteetonta puhua rasismista tai syrjinnästä silloin, kun ihmisen käyttäytyminen on oikean ja väärän mittapuilla moraalisen arvioinnin kohteena.²

Rasismista ja synnynnäisistä ominaisuuksista puhuminen pyrkii irrottamaan homoseksuaalisuuden siltä alueelta, jolle syrjinnän kieltävät lait ovat sen asettaneet. Homoseksuaalisuus ei ole tämän siirron jälkeen enää sellainen ominaisuus, jonka perusteella tapahtuva todella koettu syrjintä oikeuttaisi puhumaan todellisesta syrjinnästä. Kun homoseksuaalisuus määritellään eheytysideologisissa teksteissä ei-synnynnäiseksi ja muutettavissa olevaksi asiaksi, tulee vaikeaksi puhua muuttumattomiin ominaisuuksiin kohdistuvasta syrjinnästä³.

Suvaitsevuuatta koskevissa argumenteissa on yleensä mukana vähemmistönäkökulma, mikä tarkoittaa homoseksuaalisen vähemmistön sisällä olevan pienen vähemmistön oikeuksiin vetoamista. Vastakkain asettuvat silloin ”homoliike” ja se vähemmistö, joka toivoo seksuaaliseen suuntautumiseensa jostain syystä muutosta tai on jo hakeutunut konversioterapiaan tai sielunhoitoon. Eheytysideologisten tekstien mukaan homoseksuaalisuuteen myönteisesti ja ex-gay-ideologiaan kielteisesti asennoituva homoliike vaikeuttaa pienen muutosta toivovan vähemmistön oikeuksien toteutumista. Se näkyy muun muassa Aslan ry:n artikkelissa, joka sisältää kysymyksen ”[p]itääkö paikkansa, että yritätte muuttaa homoja heteroiksi?” Aslan ry vastaa: Ei. Puolustamme valinnan vapautta; tarjoamme tukea niille, jotka itse haluavat muutosta seksuaalisuuteensa.”⁴

Yhdysvaltain psykiatriyhdistys ja sen päätös poistaa homoseksuaalisuus mielenterveyshäiriöiden listalta tulee usein esiin, kun eheytysideologisissa teksteissä mainitaan homoseksuaalit-ryhmän enemmistön suvaitsemattomuus eli sen pyrkimys hiljentää toisinajattelijat (mm. ex-gayt ja konversioterapiaa antavat terapeutit). Kritiikki ei esiinny aivan näillä sanoilla, vaan se tulee esille epäsuoremmin: kertomuksena gay-yhteisön saavuttamasta voitosta, kun Yhdysvaltain psykiatriyhdistys taipui sen vaatimuksesta poistamaan homoseksuaalisuuden sairausluokituksesta vuonna 1973⁵.

Aslan ry kyseenalaistaa Yhdysvaltain psykiatriyhdistyksen päätöksen demokraattisuuden hieman epäsuorasti. Sen artikkeli sisältää kysymyksen ”[o]len kuullut, että väitätte homouden poistuneen

² Turunen 2002, 98.

³ Ei-synnynnäisyydestä ja muutettavuudesta esim. Stenbäck 1993, 7; White 1986, 93.

⁴ Aslan ry / Kiperiä kysymyksiä homoudesta (WWW-dokumentti).

⁵ Tähän tapaan asian esittävät esim. Gadpaille 1977, 155; Medinger 1988 (WWW-dokumentti); Aslan ry / Kiperiä kysymyksiä homoudesta (WWW-dokumentti); Nicolosi 1991, 9–11; Puonti 1995, 51; Schmierer 1998, 19–20; Strommen 2001, 23 ja 39–40; Turunen 2002, 20.

sairausluokituksesta pelkästään poliittisten homoaktivistien toimesta. Pitääkö tämä paikkansa?” Aslan ry vastaa aluksi lyhyesti: ”Ei. Muutos oli monen tekijän summa.” Sivun mittainen jatkoselitys kumoaa mielestäni selvästi ensimmäistä kieltävää lausumaa:

Homot keskeyttivät monia psykiatrien kokouksia väkivaltaisesti. ... Tämän jälkeen homoaktivistit ovat toimineet aktiivisesti poistaakseen kaikki vihjeet, jotka viittaisivat homouteen sairautena. ... Homopsykiatrit vaikuttivat myös seuraavaan sairausluokituksen käsikirjan uusintaan homoseksuaalisuuden osalta. ... Sairausluokituksen muutokset seksuaalisten vähemmistöjen osalta heijastavat kulttuurin muutosta ja seksuaalipolitiikkaa eivätkä välttämättä tiedettä.⁶

Väite, että sairausluokituksen muutos heijastaa kulttuurin muutosta ja seksuaalipolitiikkaa eikä välttämättä tiedettä, sisältää arvostelua sairausluokituksen poistamista kohtaan.

Eheytysideologian edustajat arvostelevat Yhdysvaltain psykiatriyhdistystä siksi, että se pitää hallussaan ja julkaisee kansainvälistä mielenterveyshäiriöluokitusta. Yhdysvaltain psykiatriyhdistykseen kohdistuva eheytysideologinen kritiikki muodostaakin keskeisen osan eheytysideologisesta argumentaatiosta, ja siihen liittyy lähes aina homoliikkeeseen kohdistuvaa arvostelua. Se näkyy erityisesti sanavalintojen tasolla, sillä eheytysideologisissa teksteissä esiintyy tyypillisesti ilmaisuja ”militantit gay-aktivistit”, ”aggressiiviset gay-aktivistit”, ”hyökkäyshaluiset homoseksuaaliryhmät”, ”militantti gay-agenda” ja ”homouden puolustajat”⁷. Homouden puolustajista puhumisella on eri merkitys kuin homoseksuaalien puolustamisesta puhumisella. Edellinen viittaa lähinnä elämäntapaan, jälkimmäinen viittaa ihmisiin.

Homoliikkeen suvaitsemattomuudesta kertoo eheytysideologisten tekstien mukaan se, että homoliikke painosti Yhdysvaltain psykiatriyhdistyksen poistamaan homoseksuaalisuuden mielenterveyshäiriöiden luokituksesta, vaikka noin 70 % Yhdysvaltain psykiatriyhdistyksen jäsenistä piti homoseksuaalisuutta häiriönä (*disturbance*) kuten ennenkin ja suurin osa heistä määritteli sen ”psykoseksuaalisen kehityksen pysähtymäksi”. Siitä mainitsevat tarkastelemistani kirjoittajista van den Aardweg, MacNutt, Strommen ja Satinover. Aardweg ja Satinover toteavat, että neljä vuotta sairausluokituksen poistamisen jälkeen tehdyn toisen kyselyn mukaan 69 % Yhdysvaltain psykiatriyhdistyksen jäsenistä piti homoseksuaalisuutta vielä silloinkin häiriönä, vaikka oli äänestänyt aiemmin sairausluokituksen kumoamisen puolesta. Myös Strommen esittää, että ”suurin osa psykiatreista, maailmanlaajuisesti, käsittää homoseksuaalisen käyttäytymisen edelleen merkiksi patologiasta”. Strommen viittaa vuonna 1993 toteutettuun kyselyyn psykiatrien homoseksuaalisuutta koskevista

⁶ Aslan ry / Kiperiä kysymyksiä homoudesta (WWW-dokumentti).

⁷ Esim. Nicolosi 1991, 8; Puonti 1995, 51; Satama (WWW-dokumentti); Strommen 2001, 11, 24 ja 57; Turunen (WWW-dokumentti).

käsityksistä. Satinover hakee häiriökäsityksen ylivaltaa ilmaisevalle väitteelle lisävakuuttavuutta mainitsemalla myös, että suurin osa psykiatreista esittää julkisuudessa olevansa sitä mieltä, ettei homoseksuaalisuus ole häiriö, mutta he ovat yksityisesti asiasta eri mieltä. Osa psykiatreista jatkaa hänen mukaansa homoseksuaalien hoitamista, mutta välttää osallistumasta julkiseen homoseksuaalisuutta koskevaan debattiin. Psykiatrien yhä suuresti toisistaan poikkeavat käsitykset osoittavat van den Aardwegin, Satinoverin, Schmiererin ja Strommenin mukaan sen, että sairausluokituksen muutos tapahtui vuonna 1973 epädemokraattisesti, ja että sen sai aikaan homoliikkeen harjoittama poliittinen painostus eikä tiedeyhteisön tutkimuksiin perustuva näkemyksen muuttuminen.⁸

Yhdysvaltain psykiatriyhdistys –esimerkin lisäksi eheytysideologinen puhe homoliikkeen suvaitsemattomuudesta suuntautuu siihen, että homoliike ei suvaitse toisinajattelihoita yleensäkin koko yhteiskunnassa. Eheytysideologisten tekstien mukaan ex-gay’den ja muiden homoseksuaalisuutta ongelmana pitävien oikeudet eivät toteudu homoliikkeen suvaitsemattomuuden vuoksi, koska media, kirkot ja yleinen mielipide ovat homoliikkeen eivätkä ex-gay’den puolella⁹. Bohlin eksplikoii asiaa siten, että

[n]ykyisin monissa kouluissa ja koko nykyisessä kulttuurissa sallitaan kuultavan vain yhtä näkökulmaa. Katsotaanpa neljää valhetta, jotka ovat hyvin tuttuja aikamme teineille: Ensinnäkin ”homoseksuaalisuus on normaalia ja terveellistä”. Se ei ole kumpaakaan. ... Valhe #2: ”Jos olet kiinnostunut jostakin samaa sukupuolta olevasta, se merkitsee että olet homoseksuaali”. Ei. ... Kolmas valhe on, ”Koska olet syntynyt sellaiseksi, et voi muuttua”. ... Neljäs valhe on, ”syleile ja juhli gay-identiteettiäsi, koska homoelämä on hienoa.” ... Lukemattomat ihmiset ovat sanoneet, että he toivoisivat etteivät olisi koskaan astuneet sisään gay-yhteisöön, mutta sieltä on vaikea lähteä pois.¹⁰

Eheytysideologisen kritiikin mukaan vain homoliikkeen myönteiset näkemykset homoseksuaalisuudesta pääsevät esille nykytilanteessa, jossa homoseksuaalisuus ei ole enää sairausluokituksessa. Muun muassa Nicolosi edustaa tätä näkemystä kysyessään, ”Miksi professio ei pidä homoseksuaalisuutta enää ongelmana?” Hän vastaa siihen itse, että siihen ovat vaikuttaneet erityisesti erilaiset oikeusliikkeet kuten esimerkiksi ihmisoikeus- ja vähemmistöoikeusliikkeet sekä feminismit, jotka kaikki ovat painostaneet psykiatrian edustajia poistamaan homoseksuaalisuuteen assosioituneen sairauden.¹¹ Nicolosin mukaan mielenterveysalan ammattilaiset ovat vastuussa kokonaisen ihmisjoukon hylkäämisestä. Hän viittaa tällä niihin homoseksuaaleihin, jotka ovat tyytymättömiä seksuaali-

⁸ van den Aardweg 1996, 80; MacNutt 2006, 36; Satinover 2004, 31–37, 47 ja 180–181; Schmierer 1998, 20; Strommen 2001, 41.

⁹ van den Aardweg 2002, 15 ja 35–36; Hellsten 2003, 111; Jokinen S. 1995, 123; Junkkaala 1996, 65–66; Howard 1993, 206–207; Molari 1996, 81 ja 84; Puonti 2004; Puonti 1996, 71; Räsänen 2004, 20; Satinover 2004, 16–169.

¹⁰ Bohlin 2005 (WWW-dokumentti). Suom. KL.

¹¹ Nicolosi 1991, 9–11.

seen suuntautumisensa ja haluavat siihen muutoksen. Hän tarkoittaa myös sitä, että konversioterapioita antavia terapeutteja on melko vähän.¹²

Nicolosi vie ajatusta ex-gay-ideologian suvaitsemisesta pidemmälle arvostellessaan Yhdysvaltain psykiatriyhdistystä myös siksi, ettei se halua yhteistyötä hänen johtamansa NARTH:in kanssa. Nicolosi esittää, että Yhdysvaltain psykiatriyhdistystä ei voi pitää tieteellisenä organisaationa sen vuoksi, että se on taipunut homoliikkeen painostukseen. Sairausluokituksen poistaminen [mikä tarkoittaa eheytysideologisten tekstien mukaan aina samaa kuin poliittiseen painostukseen taipuminen] on hänen mukaansa osoitus siitä, että psykiatriyhdistys ei ole kyennyt säilyttämään tieteellistä riippumattomuuttaan. Nicolosi mukaan Yhdysvaltain psykiatriyhdistyksen olisi välttämätöntä hyväksyä jäsenekseen myös homoseksuaalisuutta kehityshäiriönä pitävä NARTH, jos se haluaisi ilmaista suvaitsevuuutta.¹³

Eheytysideologisissa teksteissä toistuu siten kanta, että homoliikkeen tulisi antaa yhteiskunnassa tilaa myös ex-gay-ideologialle ja hyväksyä se, että pieni vähemmistö homoseksuaaleista kokee seksuaalisen suuntautumisensa niin ongelmalliseksi, että haluaa muuttaa sen, ja muutospyrkimysten tueksi puolestaan tarvitaan konversioterapiaa antavia terapeutteja. Homoliikkeen suvaitsemattomuuteen kohdistuvaa argumentaatiota voi sanoa säälintunteeseen vetoamiseksi (*argumentum ad misericordiam*), sillä olemassa näyttää olevan vähemmistö, jonka oikeutta muutokseen täytyy puolustaa, jotta se voisi toteutua.

Ad misericordiam –argumenttia käyttävät kirjoittajat vakuuttavat yleisöä siitä, että yhteiskunnassa vallitsee epäreilu tilanne. Argumentin voi purkaa siten, että homoliike haluaa ensinnäkin kieltää oman homoseksuaalisuutensa ongelmaksi kokevalta pieneltä ihmisryhmältä oikeuden etsiä konversioterapioita. Se vaikeuttaa toiseksi osaa mielenterveysalan ammattilaisista harjoittamasta ammattia vakaumuksensa mukaan, eli käsittelemästä homoseksuaalisuutta hoidettavissa olevana häiriönä ja tarjoamasta vapaasti konversioterapioita. Se kyseenalaistaa kolmanneksi myös uskonnollisen vakaumuksen perusteella homoseksuaalisuutta ongelmana pitävien yksilöiden ja ihmisryhmien oikeuden ilmaista homoliikkeen kannasta eroavia näkemyksiä.

Homoliikkeen suvaitsemattomuuteen liittyvää argumentaatiota voi pitää nähdäkseni myös henkilöiden tai ihmisryhmien ominaisuuksiin kohdistuvana argumentointina (*argumentum ad hominem, ad*

¹² Nicolosi 1991, 6.

¹³ Nicolosi & Nicolosi 2002, 172.

hoc). Siitä antaa viitteitä eheytysideologiselle tekstimassalle ominainen käytäntö nimittää homoseksuaalisuudesta neutraaleja ja häiriökäsitystä kritisoivia lausumia antavia tahoja (militanteiksi) homoaktivisteiksi tai puhua hyökkäyshaluisista homoseksuaaliryhmistä. Ilmaisut ”militantti homoaktivisti”, ”hyökkäyshaluiset homoseksuaaliryhmät” tai ”homoliike” eivät ehkä antaisi vielä itsessään aihetta puhua *ad hominen* –argumenteista, vaan *ad hominem* –merkityksen ratkaisee argumentaatiokonteksti ja tehtävä, joka argumentille on annettu. Termit ”homoaktivisti” tai ”homoliike” pyrkivät tekemään ainoaksi mahdolliselta näyttäväksi ajattelutavaksi sen, että homoseksuaalisuus on rikkinäisyyttä, epäkypsyyttä ja häiriötila, ja että sen vallassa olevat yksilöt pyrkivät estämään rikkinäisyydestään ja rikkinäisyyden hoitomahdollisuuksista puhumista.

Ad hominem –argumentin olemukseen kuuluu se, että argumentti kohdistuu käsiteltävän asian sijasta toisen argumentoijan ominaisuuksiin, jotka eivät ole argumentoitavana olevan asian kannalta olennaisia. Kakkuri-Knuuttila ja Heinlahti tarjoavat esimerkiksi väitteen, että ”Wittgensteinin filosofisista näkemyksistä ei tarvitse välittää, koska hän oli kommunisti ja homoseksuaali”.¹⁴ Eheytysideologinen *ad hominem* –argumentaatio vaikuttaa sen sijaan ainakin pinnallisesti tarkastellen Wittgenstein-esimerkkiä epäselvemältä tapaukselta. Homoseksuaalisuus on toki argumentoitavalle asialle olennaista, sillä argumentoitavana oleva asia on nimenomaan homoseksuaalisuus. Vasta-argumenttien esittäjien homoseksuaalisuus tuodaan eheytysideologisissa teksteissä kuitenkin esille siinä tarkoituksessa, että argumentoijan homoseksuaalisuus jääväisi hänet ja samalla koko homoseksuaalisen ihmisryhmän. Se tekee argumentista näennäisargumentin.

Ad hominem –argumentti onkin tulkittavissa edelleen *ad hoc* –argumentiksi. *Ad hoc* tarkoittaa ”juuri siksi” ja se viittaa Ylikosken mukaan argumentaatiosiirtoon, ”jossa esitetyn teesin kohdatessa vastaesimerkkejä, täydennetään teesiä siten, että se sopii yhteen vastaavidenssin kanssa”¹⁵. Toisin sanoen homoliikkeen painostuksesta puhuminen ja homoaktivisteiksi nimeäminen implikoivat sitä, että homoseksuaalien ex-gay-ideologiaan tai homoseksuaalisuuden häiriökäsitykseen suuntaamat vastaargumentit ovat epävalideja *juuri siksi*, että ne tulevat homoseksuaaleilta. *Ad hominem*- ja *ad hoc* –argumenttien yhdistelmä pyrkii vakuuttamaan yleisöä hieman epäsuorasti siitä, että vastaargumentteja esittävät yksilöt tai ryhmät ovat oman homoseksuaalisuutensa vuoksi jäävejä puhumaan homoseksuaalisuudesta ja siihen kohdistuvista interventioista.

¹⁴ Kakkuri-Knuuttila & Heinlahti 2006, 45.

¹⁵ Ylikoski 1998, 168.

Ad hoc –argumenttia voi selittää David Halperinin ja häneen viittaavan Pulkkinen esittämällä pohdinnoilla siitä, mitä tapahtuu homoseksuaalien siirtyessä tiedon objekteista tiedon subjekteiksi. Halperin kysyy: ”kuka saa auktoriteetin puhua, kenelle ja millaisin vaikutuksin?” Auktoriteettiasemaa hallussaan pitävät voivat esittää ”totuuksia” homoseksuaaleista ja homoseksuaalisuudesta. Pulkkinen lisää, että Michel Foucault’n elämä toimii esimerkkinä siitä, miten yksilön julkisesti tunnettu homoseksuaalisuus voi johtaa patologia- ja puolueellisuussyytöksiin, jotka tekevät yksilön välittömästi puhujana epäpäteväksi.¹⁶

Eheytysideologiseen *ad hominem*- ja *ad hoc* –argumentaatioon voi katsoa sisältyvän intressien etäännyttämisvaatimuksia. Jokisen mukaan argumentin vakuuttavuus voi lisääntyä, jos argumentoija pystyy etäännyttämään esittämänsä väitteet omista intresseistään ja esittämään, että on päätenyt johonkin johtopäätökseen vastustamattomien tosiasioiden edessä¹⁷. Voi vakuuttaa enemmän, jos johtopäätös on yksilön välittömien intressien näkökulmasta epäedullinen. Siksi homoseksuaalisuudesta torjuvasti puhuva ex-gay voi vaikuttaa homoliikettä vakuuttavammalta. Hän on riittävän etäällä homoliikkeen intresseistä, koska hän ei enää identifioitu homoliikkeeseen.

Kaksi kategoriaa: heteroseksuaalisuus ja epämoraaliset seksuaalisuudet

Suvaitsevuuteen liittyvä argumentointi ilmenee myös siten, että homoseksuaalisuutta suvaitsevien (tai hyväksyvien) tulisi suvaita myös kaikkia muita seksuaalisuuden ilmenemismuotoja, esimerkiksi pedofiliaa. Jos yksilö argumentoi homoseksuaalisuuden suvaitsemisen puolesta, samoilla argumenteilla voisi argumentoida eheytysideologisten tekstien kirjoittajien mukaan myös pedofilian suvaitsemisen puolesta. Homoseksuaalisuus rinnastuu pedofiliaan esimerkiksi Aslan ry:n artikkelissa, jossa esiintyy kysymys ”[e]ikö homouden julistaminen rikkinäisyydeksi syyllistä homot ja johda heidät itsemurhaan?” Aslan ry vastaa kysymykseen:

Ensiksikin, samaa argumenttia ovat käyttäneet myös pedofiilit (ks. pedofiilimyönteinen *Journal of Homosexuality* 1990, Vol.20, 1&2). Mikäli homoseksuaalisuus on kehityshäiriö (kuten tieteelliset tutkimukset näyttävät osoittavan), argumentilta menee pohja.¹⁸

Edellinen lausuma hakee vakuuttavuutta auktoriteeteista, joihin toimivat tieteelliset tutkimukset. Lausuma vakuuttaa myös tiedeyhteisön konsensuksella. *Journal of Homosexuality* –julkaisun mai-

¹⁶ Halperin 1995, 12–13; Pulkkinen 1998a, 255–257.

¹⁷ Jokinen A. 2002, 133.

¹⁸ Aslan ry / Kiperiä kysymyksiä homoudesta (WWW-dokumentti).

ninta on yksityiskohta, joka saattaa lisätä homoseksuaalisuuden ja pedofilian rinnastamisen vakuuttavuutta. Homoseksuaalisuuden ja pedofilian yhteen liittämistä voi purkaa selvittämällä, millaisia seksuaalisen ilmaisun kategorioita eheytysideologiset tekstit artikuloivat ja mitkä niistä liittyvät yhteen suuremmiksi yläkategorioiksi.

Eheytysideologiset tekstit jakavat ihmisen seksuaalisuuden ilmenemismuodot kahteen kategoriaan: normaalina pidettyyn yksiavioiseen heteroseksuaalisuuteen (oikein) ja epämoraalisina pidettyihin seksuaalisuuksiin (väärin). Esimerkiksi homoseksuaalisuus, pedofilia, nekrofilia, zoofilia, raiskaus ja aviorikos muodostavat yhden normaalille seksuaalisuudelle (oikein) vastakkaisen kategorian, jonka sisäiset osat ovat keskenään samanarvoisia eli yhtä väärin. Feministi-antropologi Gayle Rubin on hahmotellut ”Thinking Sex” –artikkelissaan samankaltaisen jaon, jota hän kuvaa kahdella sisäkkäisellä ympyrällä. Ympyrä kuvaa länsimaisen kulttuurin taipumusta hierarkkisoida seksiaktit siten, että hierarkiassa ylinnä (sisempi ympyrä) on reproduktiivinen ja monogaaminen heteroavioiseksi. Ulompaan ympyrään joutuvat lähes kaikki muut seksuaalisen käyttäytymisen muodot.¹⁹

Yhden ”väärin”-kategorian ansiosta on mahdollista esittää muun muassa pedofiilin, nekrofiilin ja homoseksuaalin toisiinsa rinnastavia argumentteja. Niin tapahtuu esimerkiksi van den Aardwegin, Aallon, Puontin, Sataman, Turusen ja Hellstenin teksteissä²⁰. Kahdella toisensa poissulkevalla kategorialla argumentointi aiheuttaa myös sen, että eheytysideologisten tekstien kirjoittajat tulkitsevat ex-gay-ideologiaan sitoutumattomien hyväksyvän tai ainakin suvaitsevan esimerkiksi pedofiliaa ja nekrofiliaa, koska he hyväksyvät homoseksuaalisuuden. Jos yksilö ei hyväksy tai suvaitse pedofiliaa tai nekrofiliaa, hänen ei tulisi loogisesti ajatellen hyväksyä tai suvaita homoseksuaalisuuttakaan.

Esille tulee lisäksi oletus, että homoseksuaalisen käyttäytymisen hyväksyvät tai sitä suvaitsevat noudattavat suvaitsevuuden itseisarvon logiikkaa, jotta hyväksyminen tai suvaitseminen olisi ylipäänsä mahdollista. Osa eheytysideologisten tekstien kirjoittajista esittää, että jos homoseksuaalisuutta pitäisi suvaita esimerkiksi siksi, että se on ympäristölle harmitonta, samalla argumentilla voisi puolustaa melkein mitä tahansa. Suvaitsevuusvaatimuksella argumentoiva voisi väittää myös, että raiskaaja uskoo usein rakastavansa raiskaamaansa naista, pedofiili lasta ja zoofiili eläintä, joten rak-

¹⁹ Rubin 1984, 11–13.

²⁰ Aalto 1995, 136–137; van den Aardweg 2002, 25–26, 34 ja 89; Hellsten 2003, 115; Puonti 1996, 70; Satama 2005 (WWW-dokumentti); Turunen 2002, 92–95.

kaus ei takaa minkään teon oikeellisuutta. Voisi kysyä edelleen, eikö oikeus elää seksuaalisen suuntautumisensa mukaisesti ja tulla suvaituksi koske myös pedofiilejä ja nekrofiileja.²¹

Pedofilian, nekrofilian, zoofilian jne. ja homoseksuaalisuuden rinnastamisen voi tulkita *olkiukoksi* (*straw man*) eli vastapuolen edustaman kannan muunnelluksi muodoksi. Olkiukon avulla voi yksinkertaistaa tai vääristää toisen kannan verbaaliseksi karikatyyriksi. Heikennetyn argumentin voi kumota sen jälkeen helpommin.²² Eheytysideologian piirissä homoseksuaalisuuden hyväksyvän kannan yksinkertaistettu muoto kuuluu selvimmillään näin: hyväksyt homoseksuaalisuuden, joten hyväksyt varmasti sitten myös pedofilian.

Lisäksi kaksi kategoriaa, joista toinen sisältää niinkin erilaisia seksuaalisuuden ilmenemismuotoja kuin homoseksuaalisuus, pedofilia, nekrofilia ja aviorikos, sisältävät *väärän dilemman*. Väärä dilemma tarkoittaa vaihtoehtojen harhaanjohtavaa rajausta. Ylikosken mukaan tyypillinen esimerkki väärästä dilemmasta on esimerkiksi toteamus ”Liisa on joko töissä tai pinnari”.²³ Liisa voisi olla niiden lisäksi muuallakin, esimerkiksi sairauslomalla.

Kaikkien yksiavioisen heteroseksuaalisuuden kategorian ulkopuolelle jäävien seksuaalisuuskategorioiden hyväksyminen tai suvaitseminen voi olla välttämätöntä vain tilanteessa, jossa seksuaalisuuden ilmenemismuodot jaetaan kahteen toisensa poissulkevaan kategoriaan. Kaikkien hyväksyminen näyttää väistämättömältä, jos homoseksuaalisuus ja pedofilia on sijoitettu samaan kategoriaan, joka täytyy joko hyväksyä kokonaisuutena tai ei lainkaan. Argumentti on siten esimerkki *conditio sine qua non* –tilanteesta (välttämätön, jota ilman ei voi olla), mikä tarkoittaa ilmaisematta jääneen premissin vääristelyä tai kieltämistä²⁴. Ilmaisematta jäänyt premissi on se, että homoseksuaaliset suhteet ja esimerkiksi pedofilian tai zoofilian erottaa toisistaan muun muassa aikuisten ihmisten vapaaehtoinen suostumus, joten niitä on ongelmallista pitää keskenään suoraan rinnasteisina.

Käytännössä pedofilian tai nekrofilian suvaitsemista on melko ongelmallista rinnastaa suoraan homoseksuaalisuuden suvaitsemiseen ainakaan Suomessa. Toisin kuin homoseksuaalisuus, pedofilia ja nekrofilia ovat Suomessa kriminalisoituja²⁵. Siinä mielessä niiden rinnastaminen toimii myös

²¹ Aalto 1995, 136–137; Hellsten 2003, 115–117; Puonti 1996, 70; Satama 2005 (WWW-dokumentti); Turunen 2002, 92–95.

²² van Eemeren & Grootendorst 2004, 181; Ylikoski 1998, 166. Olkiukko tunnetaan myös nimellä *olkinukke*.

²³ Ylikoski 1998, 166.

²⁴ van Eemeren & Grootendorst 2004, 181.

²⁵ Suomen laki I (2005) Rikoslain 17. luku. 12§ (24.7.1998/563) ”*Hautarauhan rikkominen*. Joka luvattomasti käsittelee hautaamatonta ruumista pahennusta herättävällä tavalla on tuomittava *hautarauhan rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.” Rikoslain 20. luku puolestaan kieltää aikuista ryhtymästä seksuaalisiin tekoihin alle

tietämättömyyttä hyödyntävänä *ad ignorantium* –argumenttina, sillä taustaoletuksena vaikuttaa olevan se, että yleisö tuntee heikosti alaikäisiin kohdistuvia seksuaalisia tekoja koskevaa lainsäädäntöä.

4.2 Konversioterapiat ovat turvallisia ja tehokkaita

Muun muassa Yhdysvaltain psykiatriyhdistys on esittänyt lausuntoja, joiden mukaan konversioterapiat voivat vaarantaa potilaiden mielenterveyden. Eheytysideologisten tekstien kirjoittajien mukaan Yhdysvaltain psykiatriyhdistyksen kielteinen suhtautuminen konversioterapioihin johtuu siitä, että suvaitsematon homoliike on painostanut psykiatriyhdistyksen oman kantansa puolelle.

Konversioterapioiden perimmäinen oikeutus löytyy nykyisestä ICD–10-tautiluokituksesta, johon sisältyy pykälä ego-dystonisesta eli itseä häiritsevästä seksuaalisesta suuntautumisesta (hetero-, homo- ja biseksuaalinen suuntautuminen)²⁶. Konversioterapioihin suhtaudutaan ainakin kahdella eri tavalla: myönteisesti tai niiden kiistanalaisen turvallisuuden vuoksi torjuvasti. Niiden turvallisuuden kohdistunut kritiikki näyttää saaneen aikaan debatin, jonka merkittävimmät osapuolet ovat yhtäällä Yhdysvaltain psykiatriyhdistys ja toisaalla NARTH sekä ex-gay-järjestöt.

Turvallisuuskysymykset nousevat ex-gay-ideologian edustajien osalta esille tyypillisesti konversioterapioihin kohdistetun kritiikin kautta. Keskustelun painopiste siirtyy Yhdysvaltain psykiatriyhdistyksen päätökseen poistaa homoseksuaalisuus sairausluokituksesta vuonna 1973. Yhdysvaltain psykiatriyhdistys taas on vaikutusvaltaisin turvallisuuden kohdistuvan kritiikin esittäjistä. Se on julkaissut vuonna 1998 lausuman, jonka mukaan

seksuaalisen suuntautumisen muutosterapioiden potentiaaliset riskit ovat suuret mukaan lukien depressio, ahdistus ja itsetuhoinen käyttäytyminen, mitkä johtuvat siitä, että terapeutin omaksumat homoseksuaalisuuteen kohdistuvat ennakkoluulot saattavat vahvistaa potilaan jo ennestään tuntemaa itsevihaa. ... Monet potilaat, jotka ovat läpikäyneet 'eheytysterapian' (reparative therapy), sanovat että heille annettiin väärää tietoa, jonka mukaan homoseksuaalit ovat yksinäisiä ja onnettomia yksilöitä, jotka eivät koskaan saavuta hyväksyntää tai tyydytystä. ... Sitä mahdollisuutta, että homoseksuaali saattaisi saavuttaa onnellisuuden ja tyytyväisyyden homoseksuaalisissa suhteissa, ei mainita, eikä vaihtoehtoisista tavoista pärjätä sosiaalisen stigmatisoinnin vaikutusten kanssa keskustella.²⁷

16-vuotiaan lapsen kanssa, ja käsittelee seksuaalista hyväksikäyttöä joko tavallisena tai törkeänä. Seurauksena voi olla vankeusrangaistus.

²⁶ Tautiluokitus ICD-10.

²⁷ American Psychiatric Association 1998. *Position Statement: APA Position Statement on Psychiatric Treatment and Sexual Orientation December 11, 1998* (WWW-dokumentti). Suom. KL.

Yhdysvaltain psykiatriyhdistys esittää myöhemmin samassa lausunnossa, että ei ole olemassa julkaistuja tieteellisiä todisteita terapioiden toimivuudesta seksuaalisen suuntautumisen muuttamiseksi. Yhdysvaltain psykiatriyhdistyksen linja on yhtenevä muiden organisaatioiden kanssa, jotka joko vastustavat konversioterapioita tai suhtautuvat niihin kriittisesti. Tällaisia organisaatioita ovat muun muassa Yhdysvaltain lastenlääkärien akatemia (*American Academy of Pediatrics*), Yhdysvaltain lääketieteellinen yhdistys (*American Medical Association*) ja Kansallinen sosiaalityöntekijöiden yhdistys (*National Association of Social Workers*). Yhdysvaltain psykiatriyhdistys vahvisti kantansa uudelleen vuonna 2000.²⁸

Konversiorapioiden turvallisuus

Eheytysideologisten tekstien kirjoittajat sivuuttavat havaintoni mukaan konversiorapioiden mahdolliset riskit. Niistä puhumisen sijaan teksteissä tapahtuu keskustelunaiheen vaihtaminen. Puheen painopisteen muodostaa homoliikkeen eheytysideologialle aiheuttama ongelma. Aslan ry:n mukaan

Amerikan psykiatrinen yhdistys (APA) on vahvistanut (järjestön homoaktivistien ajamana) julklausuman vuodelta 1998, jossa APA vastustaa kaikkia psykiatrisia hoitoja, kuten 'korjaavaa' tai kääntymysterapiaa, jotka perustuvat oletukseen, jonka mukaan homoseksuaalisuus on sinänsä mielenterveyshäiriö tai että potilaan tulisi muuttaa homoseksuaalia taipumustaan.²⁹

Konversioterapioiden turvallisuuteen liittyvä argumentti on oikeastaan piiloargumentti. Turvallisuus sinänsä ei tule juuri esille, vaan eheytysideologisissa teksteistä puhutaan sen sijaan konversioterapioiden tehokkuudesta. Vain kahdesta tarkastelemastani tekstistä (Strommen ja Aslan ry) löytyy konversioterapioiden turvallisuuteen liittyvää tekstiä. Se esiintyy niissä vastakritiikkinä konversioterapioiden turvallisuuteen kohdistettuun kritiikkiin. Strommen toteaa, että väitteet konversioterapioiden vaarallisuudesta sopisivat yhtä hyvin minkä tahansa psykoterapian väittämiseen vaaralliseksi. Hän huomauttaa, että ”todella vahingollista on sen sijaan se, ettei onnistuta tarjoamaan apua yksilöille, jotka ovat tyytymättömiä elämäänsä homoseksuaaleina”.³⁰ Aslan ry sivuuttaa turvallisuuteen kohdistuvan kritiikin samalla tavalla kuin Strommen:

²⁸ American Psychiatric Association 1998. *Position Statement: APA Position Statement on Psychiatric Treatment and Sexual Orientation December 11, 1998* (WWW-dokumentti). Suom. KL.

²⁹ Aslan ry / Kiperiä kysymyksiä homoudesta (WWW-dokumentti). Samantapaista ajatusta ovat muotoilleet myös esim. Nicolosi 1991, 7–10 ja Satinover 2004, 18.

³⁰ Strommen 2001, 59: “Opponents of reparative or re-orientation therapy claim that it is ‘dangerous’ and ineffectual in bringing about lasting change. The accusation of this therapy being ‘dangerous’, however, can apply to any form of psychotherapy.” Suom. KL.

On myönnettävä, että on olemassa huonoja muutosterapeutteja ja metodeja, jotka voivat aiheuttaa kärsimystä asiakkaalle. Tosin tämä pätee myös muihin mielenterveyskysymyksiin. Nicolosi (ym 2000) tutki lähemmäs 850 seksuaalisuuden muutosta kokenutta homoa. Suurin osa oli kokenut muutosterapian myönteisenä. Kuitenkin 7,1 % oli kokenut sen kielteisenä.³¹

Cohen argumentoi, että monet kertovat homoseksuaalisten nuorten vanhemmille, että muutosyritykset konversioterapioissa epäonnistuvat ja että ”terapiat ovat satuttaneet lukemattomia ihmisiä”, mutta ”näillä viesteillä ei ole tieteellistä perustaa ja ne ovat yksinkertaisesti epätosia”. Cohenin mukaan myös konversioterapia-termi on halventava.³² Eheytysideologisissa teksteissä toistuvatkin yleensä epätäsmällisemmät terapia- ja terapeutti-termit tai englanninkielisissä teksteissä Nicolosin teoksen nimeä mukaillen termi *reparative therapy*, jonka voinee kääntää korjaavaksi- tai eheytysterapiaksi.

Argumentaatio etenee *ad misericordiam* –argumenttina. Homoseksuaalit-ryhmän sisäinen vähemmistö ei saa muutosyrkimyksilleen helposti tukea, hyväksyntää ja ymmärrystä. Kyseessä on hie- man epäsuora tapa oikeuttaa konversioterapioiden olemassaoloa. *Ad misericordiam* –argumentit toistuvat eheytysideologisissa teksteissä huomattavan usein, mitä Aslan ry:n Puonti on tulkinnut näin:

Argumentum ad misericordiam –retoriikka on kopioitu homoliikkeeltä, joka on käyttänyt sääliin vetoamista ("meitä sorretaan", "tuollainen puhe satuttaa tosi pahasti minua" jne.) menestyksellisesti kun se on yrittänyt saada heteroväestön sympatioita.³³

Konversioterapioiden turvallisuuteen kohdistuvan kritiikin sivuuttaminen ja puhuminen sen sijaan homoliikkeen toimista sekä Yhdysvaltain psykiatryhdistyksestä on siirtymistä keskustelemaan toisesta, vain etäisesti asiaan liittyvästä aiheesta, minkä tuloksena alkuperäinen aihe (konversioterapioiden turvallisuus) unohtuu. Aiheen vaihdosta käytetään nimityksiä *lörpöttely*, *savusilli* (*red herring*) ja *savuverho*. Aiheen vaihtamisen tuloksena yleisön on vaikea arvioida itsenäisesti konversioterapioiden vahingollisuuteen liittyvää argumenttia ja sen perusteluja, koska eheytysideologiset tekstit eivät juuri anna lukijoille tietoa terapioissa käyneiden tyytymättömien tai alkuperäistä huommin voivien asiakkaiden lopullisesta tilasta tai siitä, miksi osa asiakkaista on tyytymättömiä.³⁴

Lukijat voivat arvioida lähinnä kommentteja, jotka koskevat homoliikkeen ja Yhdysvaltain psykiatryhdistyksen toimintaa, mutta jotka ei liity konversioterapioiden turvallisuuteen sinänsä. Ne eivät

³¹ Aslan ry / Kiperiä kysymyksiä homoudesta (WWW-dokumentti).

³² Cohen 2006b, 7–8.

³³ Puonti 8.10.2006 (sähköpostiviesti). Puonti otti minuun yhteyttä sähköpostitse sen jälkeen, kun olin syksyllä 2006 julkaissut pro gradu –työlleni pohjautuvan Turun queer-tutkimusseminaarin alustuksen internetissä. Hän esitti viestissä omana ajatuksenaan, että *ad misericordiam* –retoriikka on kopioitu ex-gay-liikkeiden argumentaatioon homoliikkeeltä.

³⁴ ”Savusillistä” ja riittämättömän informaation tarjoamisesta Ylikoski 1998, 166.

ole myöskään perusteluja konversioterapioiden turvallisuuden puolesta, vaan argumentoijat perustelevat kahta täysin eri asiaa: sitä, miksi homoseksuaalisuuden poistaminen sairausluokituksesta oli epädemokraattinen tai väärä ratkaisu ja sitä, että muutkin psykoterapiat sisältävät samat riskit kuin konversioterapiat. Kommentit, joiden mukaan kritiikillä ei ole tieteellistä pohjaa ja Cohenin toteamus, että väitteet terapioiden potentiaalisesta vahingollisuudesta ”ovat yksinkertaisesti epätosia”, ei ole perustelu vaan toteamus, joka siirtää todistamisen taakan vastapuolelle. Lukijoiden ei voi odottaa tietävän terapioiden riskeistä tai riskittömyydestä riittävästi ennalta arvioidakseen argumenttia pelkästään eheytysideologisten tekstien tarjoaman informaation pohjalta.

Konversioterapioiden tehokkuus

Konversioterapioiden tehokkuudesta vakuuttavaa argumentointia voi pitää vastineena kritiikkiin, jonka mukaan seksuaalisen suuntautumisen muuttaminen on mahdotonta tai jonka mukaan vain biseksuaalit voivat esittää muuttuneensa. Konversioterapioissa käyneiden asiakkaiden onnistumisprosenttien esittely liittyy terapioiden tehokkuudesta vakuuttamiseen. Konversioterapioiden tehokkuudesta vakuuttava argumentointi tukeutuu ex-gay-toiminnassa mukana olevien yksilöiden todistuksiin tähän tapaan:

Heteroseksuaaliksi eheytymisestä puhuminen on todenmukaista, koska konversioterapiaa antavat terapeutit ja ex-gayt voivat todistaa, että on olemassa lukuisia homoseksuaalisuudestaan eheytyneitä yksilöitä. Muutos on tosin hidas ja vaikea prosessi, joka ei saavuta ehkä koskaan päätepistettä eli täydellistä eheytymistä.³⁵

Todisteena muutoksesta toimivat tapaukset eheytyneistä homoseksuaaleista, joita kirjoittajat ovat tavanneet itse, joihin viitataan vain toisen käden lähteen kautta tai joita on erilaisten tutkimusten mukaan olemassa. Myös kirjoittaja itse voi olla ex-gay, kuten esimerkiksi Cohenin, Bob Daviesin ja Puontin tapauksissa.

Konversioterapiaa antavien terapeuttien ja heidän asiakkaidensa todistukset sijoittuvat *anekdoottien* eli vahvistamattomien tarinoiden kategoriaan. Puonti kertoo van den Aardwegin haastatelleen ”joitakuita todellisen muutoksen kokeneita” ja mainitsee myös tavanneensa nykyisin ex-gay-liikkeiden johtajina toimivia entisiä homoseksuaaleja (mm. Andrew Comiskeyn).³⁶

³⁵ Esim. Cohen 2006a, x; Moberly 2006, 49–51.

³⁶ Medinger 2003 (WWW-dokumentti); Nicolosi 1991, 19; Puonti 2004, 128; Puonti 1996, 72–73; Puonti 1995, 63.

Jos tekstin kirjoittaja tai hänen puolisonsa on ex-gay, kertomus omasta tai puolison muutoksesta saa tekstissä keskeisen sijan. Muutuskertomukseen sisältyy yleensä maininta kirjoittajan tai hänen ex-gay-puolionsa onnellisesta nykyisestä elämästä heteroseksuaalisessa avioliitossa, johon voi olla syntynyt myös lapsia. Anita Worthen esittää olevansa naimisissa *Love in Action* –järjestön perustaneen ex-gayn, Frank Worthenin kanssa, ja Davies mainitsee olevansa nykyisin onnellisessa avioliitossa elävä ex-gay³⁷. Cohen esittää heteroparisuhteen toteutumisen myös kirjansa (2006a) kannen kuvassa, jossa hän esiintyy yhdessä vaimonsa kanssa. Koko eheytysideologinen teos voi myös rakentua yhden tai muutaman tunteisiin vetoavasti esitetyn anekdootin ympärille. Siten on tehnyt esimerkiksi Payne teoksessaan *Särkynyt minäkuva*, jossa kuluessa hän esittää yksityiskohtaisesti Lisan ja Matthew'n tarinat. Yksityiskohtaisia kertomuksia muutosprosessista voi nimittää yksityiskohdilla ja narratiiveilla vakuuttamiseksi³⁸.

Yksittäisillä tapauksilla ja yksityiskohdilla vakuuttaminen on tarpeen, koska onnistumisprosentit jäävät lopulta melko alhaisiksi. Dallas toteaaakin, että täydellinen muutos heteroseksuaaliksi on mahdollinen, mutta epätodennäköinen. Todennäköisimmin yksilö tulee tuntemaan joka tapauksessa aina homoseksuaalisia kiusauksia.³⁹ Dallasin toteamus ja oma havaintoni eheytysideologisista teksteistä ilmenevästä muuttumisen epävarmuudesta on yhtenevä Kalliomäen argumentaatioanalyysin kanssa, jonka mukaan homoseksuaalisuuteen torjuvasti suhtautuvat vastaavat myöntävästi kysymykseen ”voiko homoseksuaalista tulla hetero”, mutta sen sijaan vastaukset ilmaisevat epävarmuutta, jos kysytään ”voiko *jokaisesta* homoseksuaalista tulla hetero”⁴⁰.

Konversioterapioiden esitetyt tulokset sijoittuvat yleensä 15 ja 70 prosentin välille. On todennäköistä, että suurella osalla asiakkaista muutos jää epätäydelliseksi. Eheytysideologisten tekstien kirjoittajat tekevät argumentaatiosta vakuuttavaa silti juuri numeerisella määrällistämällä. Esimerkiksi Cohen esittää tuhansien yksilöiden muuttuneen homoseksuaaleista heteroseksuaaleiksi ja tarkentaa, että muutos on onnistunut parhaimmillaan 65 prosentilla asiakkaista.⁴¹ Nicolosin ja Cederbergin mukaan van den Aardweg on päässyt kognitiivisessa terapiassaan 101 potilaan kanssa 65 prosentin onnistumiseen, mikä tarkoittaa, että 65 prosenttia asiakkaista on saavuttanut vähintään tyydyttävän muutoksen tai hyvän heteroseksuaalisen toimintakyvyn⁴². Oletan myös Cohenin tarkoittavan van den Aardwegin raportoimia tuloksia, koska prosentit ovat samat, mutta Cohen ei mainitse lähteensä

³⁷ Esim. Worthen & Davies 1996, 9–10.

³⁸ Yksityiskohdilla ja narratiiveilla vakuuttamisesta Jokinen A. 2002, 144–145.

³⁹ Dallas 2003, 50 ja 55–56.

⁴⁰ Kalliomäki 2005, 44.

⁴¹ Cohen 2006a, 24.

⁴² Cederberg 1994, 34; Nicolosi 1991, 19.

nimeä. Van den Aardwegin tuloksia pitää tähän mennessä rohkaisevimpina myös Puonti, joka argumentoi lisäksi ex-gay-järjestö *Exodusin* lehden julkaisemalla tutkimuksella, jonka mukaan ex-gay-järjestöjen asiakkaat todella olivat muuttuneet⁴³.

Yksityiskohdilla ja määrällistämällä vakuuttaminen tekee konversioterapioiden onnistumisen epävarmuutta vähemmän näkyväksi. Myös melko pienet prosentit vaikuttavat merkityksellisiltä ja ehkä myös todellista suuremmilta, kun ne esitetään muodossa ”muutos on mahdollinen” tai ”tuhannet ovat muuttuneet”. Eheytysideologisissa teksteissä esiintyy nimittäin yhtäältä kertomuksia onnistumisista ja toisaalta huomautuksia siitä, että kaikki eivät kuitenkaan muutu vuosien yrittämisestä huolimatta. Nicolosi ilmaisee muutosyrityksen epävarmuutta siten, että muutosterapia ei ole hoito siinä mielessä, että se poistaisi kaikki homoseksuaaliset tunteet⁴⁴. Puonti esittää samansuuntaisesti, että muutosprosessi voi kestää joillakin yksilöillä koko elämän ilman, että nämä saavuttavat koskaan heteroseksuaalisuutta.

Eheytysideologisten tekstien kirjoittajat ovat luetelleet syitä, jotka voivat aiheuttaa muutosyrityksen epäonnistumisen. Useiden tarkastelemieni kirjoittajien mukaan ongelmana voi olla riittämätön motivaatio ja epärealistiset odotukset. Muutoshalun täytyy lähteä yksilöstä itsestään eikä esimerkiksi vanhempien painostuksesta.⁴⁵ Aslan ry esittää, että ”[e]x-gayliike ja homoseksuaalien muutoksesta raportoineet terapeutit ovat havainneet, että epäonnistumisen syinä ovat useimmiten epärealistiset odotukset”:

1. Odotus homoseksuaalisten tunteiden täydellisestä häviämisestä. Joillakin muutos on täydellinen (eikä se useinkaan tapahdu äkkiä). Toisille jää jäljelle jonkin verran homoeroottisia tunteita, vaikka heterokiinnostus syntyy. Jotkut eivät koe muutosta homoseksuaalisuudessa, mutta kiinnostus vastakkaiseen sukupuoleen syntyy.
2. Odotus nopeasta muutoksesta. Usein muutosprosessi vie 2-10 vuotta.
3. Odotus helposta muutoksesta. Vuosikymmeniä jatkuneet tunteet ja käytös eivät useinkaan muut hetkessä eivätkä kivuttomasti. ... Muutosta sabotoi myös muutosvastarinta (tuttua kaikille sisäistä eheyttä tavoitteleville) - tuntematon pelottaa, rikkinäinen on tuttua ja turvallista.⁴⁶

Konversioterapioiden toimivuudesta ja koko elämän kestävästä prosessista puhuminen pyrkii estämään odotuksia täydellisestä muutoksesta. Muutoksesta puhuminen on kuitenkin mahdollista, jos jopa selibaattikin lasketaan muutokseksi (käyttäytymisen muutos). Muutokseen tähtäävä hoito voi kestää kauan. Ewalds esittää omakohtaiseen terapeuttikokemukseensa nojaten hoidon kestävä yh-

⁴³ Puonti 1995, 59–60 ja 63–64.

⁴⁴ Nicolosi 1991, xviii.

⁴⁵ Esim. Dallas 2003, 44–45; Worthen & Davies 1996, 31.

⁴⁶ Aslan ry / Kiperiä kysymyksiä homoudesta (WWW-dokumentti). Samat luettelot myös Puonti 2004, 140–141. Lisäksi Puonti 2004, 239.

deksästä kuukaudesta 14 vuoteen. Jokinen taas pitää muutosta lähes mahdottomana mutta lisää, että se on mahdollista, jos yksilö itse todella haluaa muuttua.⁴⁷ Heteroseksuaalisiin suhteisiin siirtymisen todennäköisyys on eheytysideologisten tekstien kirjoittajien mukaan suurin, jos homoseksuaali aloittaa konversioterapian murrosikäisenä tai viimeistään 20–30-vuotiaana, hänellä ei ole vielä homoseksuaalisia seksikokemuksia ja hän kokee homoseksuaalisen käyttäytymisen itselleen vieraaksi esimerkiksi uskonnollisesta syystä⁴⁸.

Eheytysideologiset tekstit esittävät muutoksen olevan mahdollinen, mutta siirtävät vastuun muutoksen onnistumisesta homoseksuaalin itsensä vastuulle vetoamalla siihen, että muutos vaatii, että yksilö haluaa sitä riittävästi. Lewes esitti konversioterapioiden huomattavan alhaisia parantumisprosentteja selitetyn jo Bergleristä lähtien yksilön oman muutoshalun vähäisyydellä⁴⁹. Cohenin mukaan ”kukaan ei ole syntynyt SSA:n [*same-sex attraction*] kanssa ja muutos on mahdollinen”, mutta hänen laatimansa muutosohjelma toimii vain, jos asiakas tekee sen kanssa töitä⁵⁰. Argumentaatio pyrkii siis luomaan vaikutelmaa, että muuttuminen riippuu pääasiassa vain siitä, että asiakas tekee paljon työtä muuttumisensa eteen eikä luovuta missään vaiheessa. Onnistumisprosenttien alhaisuuden syynä ei siten näytä olevan konversioterapioiden tehottomuus, vaan oman yrittämisen vähäisyys tai jokin ympäristön muutospyrkimykselle asettama este.

Muutoksen vaikeutta eheytysideologisissa teksteissä kuvaa taisteluun viittaava sanasto. Niissä mainitaan esimerkiksi ”homoseksuaalisuutta vastaan taisteleva” tai ”homoseksuaalisuuden kanssa kamppaileminen”⁵¹.

4.3 Homoseksuaalisuudesta välitetään virheellistä informaatiota

Suvaitsevuuutta koskee myös argumentaatio homoseksuaalisuusinformaation välittämisestä ja siitä, minkä osapuolen välittämää informaatiota tulisi pitää todenmukaisimpana ja siten ensisijaisimpana. Informaation välittämisestä puhuminen tarkoittaa kertomista siitä, mitä homoseksuaalisuus on (eheytysideologisten tekstien mukaan kehityshäiriö), mistä se johtuu (psykodynaamisten ja kognitiivisten teorioiden mukaiset syyt) ja kuinka yleistä se on.

⁴⁷ Ewalds 1993, 45; Jokinen S. 1995, 119–120.

⁴⁸ Bergner 2006 (WWW-dokumentti); Puonti 2004, 139; Schmierer 1998, 78.

⁴⁹ Lewes 1988, 221.

⁵⁰ Cohen 2006b, v ja 1.

⁵¹ Esim. Dallas 2003; Puonti b (WWW-dokumentti); Strommen 2001, 68.

Esimerkiksi Worthen ja Davies suosittelevat homoseksuaalien läheisiä perehtymään ilmiöstä saatavilla olevaan perusinformaatioon, suosittelevat hankkimaan tietoa erityisesti kristillisistä kirjoista ja tarjoavat lukijoilleen kirjan lopussa liitteiden muodossa olevat kirjasuosituslistan ja luettelon ”lisä-apulähteistä”, joihin lukeutuu *Exodus International* –järjestön paikallisia tukiryhmiä ympäri maailman, sen ääninauhoja ja puhelimitse saatavaa tukea⁵². Dallas taas esittää olevan ”ärsyttävää nähdä pro-gay-televisio-ohjelmien, elokuvien ja näytelmien määrän moninkertaistuvan samalla, kun olemassa on vain harvoja kristillisestä näkökulmasta kirjoitettuja lähteitä, jotka olisivat avuksi niille, joiden läheisistä joku on homoseksuaali”⁵³.

Eheytysideologisten tekstien kirjoittajat vaikuttavat melko yksimielisiltä siitä, että homoseksuaalisuudesta välitetään julkisuudessa paljon virheellistä tietoa sekä eri kouluasteilla että median, viihdeteollisuuden ja internetin välityksellä. Tekstit pyrkivät vakuuttamaan käsityksestä, että kyseessä ovat lähinnä homoliikkeen tai -kulttuurin levittämät myytit, joilla se indoktrinoi koko yhteiskuntaa ja kaikkia sen jäseniä. Cohen puhuu suoraan jo lasten indoktrinoinnista uskomaan, että homoseksuaaliksi synnyttään eikä muutos ole mahdollinen sekä mainitsee, että homoseksuaalisuusmyönteisillä näkemyksillä ei ole kuitenkaan mitään tutkimuksiin perustuvaa pohjaa. Schmierer taas esittää tarjoavansa ”kokonaiskuvan homoseksuaalisuudesta mukaan lukien faktoja, jotka voivat olla sinulle ennestään tuntemattomia”⁵⁴.

Homoseksuaalisuus on useiden eheytysideologisten tekstien mukaan hyvin harvinaista. Sitä esiintyy niiden mukaan vain 1–2 prosentilla aikuisista. Van den Aardweg laskee 1–2 prosenttiin mukaan myös biseksuaalit, jolloin 98–99 prosenttia väestöstä näyttää olevan täysin heteroseksuaalista. Useissa teksteistä mainitaan lisäksi, että vain 1–2 prosentin yleisyys ei riitä tekemään homoseksuaalisuudesta normaalia ilmiötä. Esimerkiksi Cohen yhdistää epänormaaliuden ja harvinaisuuden, kun hän esittää retorisen kysymyksen: “[j]os homoseksuaalisuus on normaali suuntautuminen, miksi vain 1–3 % väestöstä on homoseksuaaleja eikä 50 %?”⁵⁵ Numeroiden esittäminen homoseksuaalisuuden harvinaisuudesta on ilmiön epänormaalina pitämisen perustelemista numeerisen määrällistämisen avulla.

⁵² Worthen & Davies 1996, 49 ja 206–211.

⁵³ Dallas 2004, 15. Suom. KL.

⁵⁴ Cohen 2006b, v ja 4; Schmierer 1998, xiii ja 1. Indoktrinointi tarkoittaa jonkin opin tai näkemyksen iskostamista ihmisten mieliin tai propagandaa sen puolesta.

⁵⁵ van den Aardweg 2002, 12; Aslan ry / Kiperiä kysymyksiä homoudesta (WWW-dokumentti); Bohlin 2005 (WWW-dokumentti); Cohen 2006a, 24; Medinger 2003 (WWW-dokumentti); Puonti 2004, 16; Puonti a (WWW-dokumentti); Schmierer 1998, 57–59.

Eheytysideologisten tekstien kirjoittajien, esimerkiksi Puontin, mukaan olisi tarpeellista ”pitää esillä kiihкотonta faktatietoa lehdissä ja paikallisradioissa homoseksuaalisuudesta ja sen synnystä”⁵⁶. Informaation välitystä koskevan tekstin voi muotoilla pääargumentiksi ja sitä täydentäväksi argumentiksi seuraavasti: eheytysideologisen homoseksuaalisuutta koskevan informaation tulisi päästä julkisuudessa esille nykyistä enemmän, koska homoseksuaalisuudesta esiintyy virheellisiä käsityksiä. Informaation välittäminen on kuitenkin vaikeaa, koska vain homoliikkeen edustama myönteinen homoseksuaalisuusnäkemys on hyväksytty viralliseksi näkemykseksi niin lääketieteen kentällä kuin muutenkin.

Saman voi sanoa myös eheytysideologisille teksteille tyypillisemmällä tavalla: ”[h]omoaktivistien painostuksen ansiosta poliittiset tavoitteet ovat syrjäyttäneet tieteelliset faktat”⁵⁷. Argumenttiin liittyy tässä kohdin kritiikkiä Yhdysvaltain psykiatriyhdistyksen sairausluokituksen poistamis päätöstä ja homoliikettä kohtaan. Argumentti pyrkii vakuuttamaan yleisöä siitä, että olemassa on oikeita ja vääriä käsityksiä homoseksuaalisuudesta, ja että juuri eheytysideologisia käsityksiä tulisi pitää oikeina. Oikean tiedon hallussa pitämiseen viittaa joskus myös sanamuoto, joka ilmaisee metietoisuutta eli eheytysideologian edustajien jakamaa konsensusta: ”tiedämme [homoseksuaalisuuden] olevan psykoseksuaalisen kehityksen häiriö”⁵⁸.

Käsitysten oikeellisuudesta vakuuttaa yleisimmin viittaaminen ”tieteellisiin tutkimuksiin”. Esimerkiksi Räsänen mukaan ”tieteellinen todistusaineisto osoittaa vastaansanomattomasti, että homoseksuaalisuus on psykoseksuaalisen kehityksen häiriö”⁵⁹. Tiedeyhteisöön vetoaminen on kehityshäiriökäsityksen kohdalla kiistanalaista, joten kyseessä on yhteisön arvovaltaisuuden vetoava näennäisargumentti (*argumentum ad verecundiam*). Konsensus ei toteudu tilanteessa, jossa homoseksuaalisuus on poistettu sairausluokituksesta sekä DSM- että ICD-10-luokitusten kohdalla.

Homoseksuaalisuusinformaation välitystä koskevaan argumentaatioon liittyy joskus myös oletus, että homoseksuaalisuuteen voi kehottaa ja se tulee yleistymään, jos siihen suhtaudutaan myönteisesti tai edes neutraalisti:

Alkoholismien taustalta on puolestaan löydetty geneettistä alttiutta ... sekä rikollisen taipumuksen taustalta esimerkiksi yhteys tarkkaavaisuushäiriöön. Tulisiko rikollisuus sallia, jos siihen on pakot-

⁵⁶ Puonti 1996, 73.

⁵⁷ Räsänen 2004, 10. Samansuuntainen ajatus esiintyy esim. Nicolosin (1991, 7–10) tekstissä.

⁵⁸ Räsänen 2004, 8.

⁵⁹ Ibid., 10.

tava taipumus? Jos kerran homoseksuaalisuus on kehityshäiriö, sen harjoittamiseen ei tule kannustaa.⁶⁰

Homoseksuaalisuuteen kannustamisesta puhuminen on nähdäkseni osittain viettelyteoriasta seuraava ajatuskulku. Sen voi käsittää ainakin Suomessa myös kehotuskiellon poistamisen arvostelemiseksi. Sananvapautta rajoittanut kehotuskielto poistettiin Suomessa vuonna 1999⁶¹. Se oli astunut voimaan homoseksuaalisten tekojen dekriminialisoinnin aikoihin vuonna 1971 ja se rajoitti vuosien 1971–1999 välillä homoseksuaalisuutta koskevan informaation välittämistä mediassa ja opetuksessa⁶².

Homoseksuaalisuuteen kannustaminen viittaa ehkä siihen, että muun kuin eheytysideologisen homoseksuaalisuusinformaation välittäminen tavallaan kehottaa homoseksuaalisuuteen. Silloin argumentaation voi tulkita sisältävän väärän dilemman. Vaihtoehtoja on vain kaksi: joko homoseksuaalisesta käyttäytymisestä varoittaminen, mitä harjoittavat eheytysideologian edustajat, tai siihen kehottaminen, mitä harjoittavat eheytysideologian edustajien mukaan ne, jotka esittävät homoseksuaalisuudesta virheellistä – toisin sanoen neutraalia tai myönteistä – informaatiota. Vaihtoehtoihin ei silloin kuulu se, että homoseksuaalisuutta koskeva informaatio voisi olla pääpiirteissään ilmiötä kuvailevaa tai selittävää neutraalia informaatiota, joka ei sen enempää kehota kuin varoitakaan.

Oikean informaation välittämistä koskevat eheytysideologisten tekstien kohdat auttavat päättämään siitä, mikä voisi olla eheytysideologisten tekstien kohderyhmä: ei-akateeminen väestönosa. Nicolosin mukaan aikamme älymystö on hyväksynyt homoseksuaalisuuden normaalina ihmisen käyttäytymisen varianttina, mutta tavallinen kansa ei jaa älymystön näkemystä⁶³. Myös van den Aardweg puhuu samasta asiasta:

Yleinen mielipide on yhä sillä kannalla, että homoseksuaalisuus on epänormaalia. ... Näin on huolimatta normaalisuus-propagandan jatkuvasta pommituksesta, johon osallistuvat tietämättömät ja modernit sosiaaliset ja poliittiset ideologit, jotka hallitsevat tiedotusvälineitä, politiikkaa ja yliopistomaailman suurinta osaa. Mutta jos aikamme yhteiskunnalliselta eliitiltä onkin terve ihmisjärki joutunut hukkaan, niin näin ei ole tavallisen kansan laita. Monet ihmiset kysyvät ihmeissään, miten on mahdollista, että älymystö voi pitää homoseksuaalisuutta normaalina. Paras vastaus tähän on ehkä George Orwellin huomautus, että tietyt aatteet ovat niin typeriä, että ainoastaan älymystö voi niihin uskoa.⁶⁴

⁶⁰ Räsänen 2004, 18.

⁶¹ Suomen laki I 1971, 1222: ”Joka julkisesti kehottaa samaa sukupuolta olevien henkilöiden välisen haureuden harjoittamiseen, on tuomittava kehottamisesta [...]”

⁶² Sievers ja Stålström 1984, 7.

⁶³ Nicolosi 1991, 8. Nicolosin alkuperäinen sanamuoto: Our culture’s intelligentsia – which is self-conscious about seeming intolerant – proclaims homosexuality to be normal. However it is still not so for the average person, for whom it “just doesn’t seem right”.

⁶⁴ van den Aardweg 2002, 24–25.

Myös intuitio toimii perusteena homoseksuaalisuuden vääränä pitämiselle. MacNuttin mukaan

niin monet tavalliset ihmiset – ei-kristityt yhtä hyvin kuin kristityt – ... tuntevat intuitiivisesti, vaistomaisesti, että homoseksuaalinen toiminta on väärin, mutta he ovat hämmentyneitä, koska kulttuuri ja jopa jotkut kirkolliset johtajat hyväksyvät sellaisen toiminnan.⁶⁵

Eheytysideologiset tekstit pyrkivät vakuuttamaan ”tavallisen kansan”, tai ehkä täsmällisemmin ilmaisten ”ei-akateemisen väestönosan”, homoseksuaalisuuskäsityksen oikeellisuudesta ja korkeammin koulutetun väestön käsitysten virheellisyydestä. Tavallisen kansan käsitykseen tai yleiseen mielipiteeseen vetoamisen voi määritellä sellaisen vaikutelman luomiseksi, että enemmistön yleinen hyväksyntä takaa käsityksen totuudellisuuden (*argumentum ad populum*)⁶⁶. Eheytysideologian kontekstissa yleiseen hyväksyntään ja tavallisen kansan käsitykseen vetoamisella ensisijaistetaan kuvaa, jonka mukaan homoseksuaalisuus on kehityshäiriö ja epänormaali ilmiö. Tavallisen kansan arvostelukykyyn vetoaminen ja älymystön arvostelukykyyn kieltäminen tekee argumentista toisellakin tapaa näennäisargumentin (*argumentum ad iudicium*). *Ad iudicium* –argumentit vetoavat maalaisjärjeksi sanottavaan arvostelukykyyn.

Homoseksuaalisuutta koskevan informaation välitykseen liittyvää argumenttia voi pitää Stuart Hallin ajatusta soveltaen myös homoseksuaalien symbolisena delegitimointina. Hall on nimittänyt poliittisen vähemmistön arvostuksen vähentämiseen tähtäävää toimintaa symboliseksi delegitimoinniksi. Kun uusia poliittisia liikkeitä syntyy, ne voivat tulla legitimoituiksi tai joutua delegitimoituiksi. Delegitimointi tarkoittaa usein niiden sijoittamista ”poikkeavan” kategoriaan. ”Poikkeavaksi” delegitimoitujen vähemmistöjen ei sallittaisi järjestäytyä tai esittää ”normaalien” ryhmien tai yksilöiden näkemyksistä eriäviä näkemyksiään. Vähemmistöjen status alenee esimerkiksi silloin, kun ne assosioituvat yhteen vielä marginaalisempien tai jopa rikollisten ryhmien kanssa. Homoseksuaalisuus rinnastetaan eheytysideologiassa usein muun muassa pedofilian, rikollisuuden ja alkoholismien kanssa. Symbolisen delegitimoinnin seurauksena vähemmistöt joutuvat erilaisten julkisen paheksunnan muotojen ja stigmatisoinnin kohteiksi. Vähemmistön delegitimointi voi tapahtua vihaamalla, että siihen kuuluvat ovat esimerkiksi sairaita, huono-osaisia tai harhaanjohtettuja. Asian tuntijat voivat yrittää auttaa vähemmistöä sen jälkeen erilaisten terapioiden avulla tai eristämällä vähemmistön, ettei se tartuttaisi sairauttaan tai vääränlaisia mielipiteitään toisiin.⁶⁷

⁶⁵ MacNutt 2006, 7. Suom. KL.

⁶⁶ *Ad populum* –argumenteista Ylikoski 1998, 164.

⁶⁷ Symbolinen delegitimointi Hall 1993, 66.

Oikean tiedon välitystä koskeva argumentti on tulkittavissa myös sääliin vetoamiseksi (*argumentum ad misericordiam*). Eheytysideologian edustajat esittävät, että näkemys homoseksuaalisuudesta kehityshäiriönä on ainoa oikea käsitys. Siitä seuraa se, että eheytysideologisten tekstien kirjoittajat esittävät epäsuorasti kokevansa vääryyttä, kun homoliike vaikeuttaa Yhdysvaltain psykiatriyhdistykseen kohdistamalla painostuksellaan ja muilla toimillaan eheytysideologisen informaation välittämistä. Myös Dallasin maininta pro-gay-materiaalin suuresta määrästä mediassa ja kristillisen näkökulman sisältävän materiaalin vähäisyydestä tukee *ad misericordiam* –tulkintaa.

Ad misericordiam –tulkintaa tukee lisäksi esimerkiksi Cohenin tekstin sisältö. Sen mukaan homoseksuaalisen nuoren vanhempien tulisi olla varuillaan, kun he lukevat ”pro-homoseksuaalisuusmateriaalia, koska se voi luoda paljon epävarmuuden tunnetta [lukijan] sielussa.” Cohen jatkaa, että vanhempien tulisi muistaa gay-aktivistien liittolaisineen indoktrinoineen yhteiskuntaa jo vuosikymmeniä ja että ”heillä riittää siihen aikaa, rahaa ja resursseja”, koska ”he ovat suurimmaksi osaksi yksinäisiä miehiä ja naisia, joilla on suuret tulot, mutta ei lapsia”. Hän lisää vielä ongelman olevan siinä, että ”heillä ei ole [oikeaa] tietoa” homoseksuaalisuudesta.⁶⁸ Teksti luo toisin sanoen kuvaa tilanteesta, jossa oikeaa tietoa hallussaan pitävät eheytysideologian edustajat muodostavat pienen vähemmistön, joka on melko voimaton väärää tietoa hallussaan pitävien ylivoiman edessä. Syntyy vastakohtapari, jonka toisella puolella ovat lähes kaikki ja toisella puolella vain harvat. Kyse on jälleen määrällistämisestä.

Ad misericordiam –tulkinnan mahdollistaa myös se tiedonvälitys-argumentaatiossa esiintyvä näkökulma, että eheytysideologisen informaation esillä pitäminen osoittaa lähimmäisenrakkautta ja eheytysideologisen informaation tukahduttaminen puolestaan vahingoittaa homoseksuaaleja. Tiedonvälitys-argumentti liittyy tässä kohdin argumenttiin, jonka mukaisesti homoseksuaalisuus vahingoittaa yksilöä esimerkiksi terveyden vaarantumisen, ennen aikaisen kuoleman, kohonneiden itsemurha-, masennus- ja alkoholismiriskien sekä yksinäisyyden muodossa. Satama vetoaa suoraan lähimmäisenrakkauten sanomalla, että jos halutaan osoittaa homoseksuaaleja kohtaan todellista rakkautta, heitä täytyy kehottaa parannukseen. Eheytysideologisten tekstien mukaan vahingollisesta käyttäytymisestä varoittaminen osoittaa lähimmäisenrakkautta. Homoseksuaalinen käyttäytyminen esitetään niissä aina jo itsessään vahingollisena.⁶⁹

⁶⁸ Cohen 2006b, 45. Suom. KL.

⁶⁹ Satama (WWW-dokumentti). Samasta myös Ewalds 1993, 31; Hybels 1989, 147–149; Medinger 1999 (WWW-dokumentti); Räsänen 2004, 20; Satinover 2004, 70 ja 130; Schmierer 1998, 21; Werner 1993, 71.

Lähimmäisenrakkausnäkökulman mukaan vaarallista elämäntapaa harjoittava ihmisryhmä ei tiedosta itse käyttäytyvänsä vaarallisesti, vaan esillä tulisi pitää informaatiota homoseksuaalisuudesta, jotta vaarallisesti käyttäytyvä ihmisryhmä, erityisesti nuoret, luopuisivat ajoissa terveyttä uhkaavasta käyttäytymisestään tai eivät koskaan edes aloittaisi sitä. Siinä mielessä argumenttia voi pitää pahoihin seurauksiin vetoava *ad consequentiam* –argumenttina. Lähimmäisen rakkaudella argumentoimisen voi käsittää tekevän myös homoseksuaaleihin kohdistuvan vallan tai sosiaalisen kontrollin harjoittamista näkymättömäksi. Kuten Foucault on todennut, valta on siedettävintä silloin, kun se naamioi osan itsestään näkymättömäksi⁷⁰. Mielestäni lähimmäisenrakkaudella argumentoinnissa tehdään yhtä näkemystä kannatettavammaksi siten, että sosiaalisen kontrollin harjoittaminen jää näkymättömiin vähemmistön oikeuspuheen taakse.

Tiedonvälitystä koskevassa argumentaatiossa esiintyy joskus kritiikkiä vastapuolen eli homoseksuaalisuuteen myönteisesti suhtautuvien tunnepitoista argumentointia kohtaan. Sen mukaan juuri ex-gay-ideologiaan sitoutumattomat argumentoijat harjoittavat näennäisargumentointia. Se näkyy esimerkiksi Patmos Lähetyssäätön verkkosivuilla olevassa Turusen artikkelissa:

Kristityt ja hengelliset yhteisöt eivät enää tahdo saada ääntänsä kuulluksi julkisessa arvokeskustelussa. ... Moraalisen näkökulman väistytyä on tapahtunut vallan siirto: Studioihin tuodaan ... uudenlainen ”papisto” - psykologit ja käyttäytymistieteiden edustajat - selvittämään miksi homoseksuaalisuus on niin perin juurin normaalia ja luonnollista. ... Toisin sanoen tunteisiin vetoava manipulointi ottaa rationaalisen, argumentatiivisen keskustelun paikan. Ennen kuin keskustelu on päässyt edes alkamaan ne, jotka torjuvat homoseksuaalisen käyttäytymisen on pejoratiivisesti leimattu jälkeenjääneiksi, tiukkapipoisiksi, fundamentalisteiksi, fanaatikoiksi, homofobikoiksi, talibaneiksi ja ties miksi.⁷¹

Edellisen esimerkin mukaan näyttää toisin sanoen siltä, että juuri ex-gay-ideologiaan sitoutumattomat harjoittavat henkilöön kohdistuvaa näennäisargumentointia (*argumentum ad hominem*). Lisäksi näyttää siltä, että homoseksuaalisuuskielteisen kannan omaksuneet joutuvat epäreilulla tavalla hiljennetyiksi (*argumentum ad misericordiam*).

Tiedonvälitystä koskevasta argumentaatiosta on vaikea antaa jotakin muita vaihtoehtoja ensisijaisempaa tulkintaa. Kehäpäätelmäksi tulkittavalle pääargumentille (homoseksuaalisuutta on pidettävä kehityshäiriönä, koska tiede on osoittanut sen olevan kehityshäiriö) pohjaava tiedonvälityksen argumentti tukeutuu tieteeseen, minkä voi tulkita auktoriteettiin vetoamiseksi, mutta koska auktoriteetti ei ole kehityshäiriökäsityksestä argumentoimiselle relevantti, argumentti on tulkittava arvos-

⁷⁰ Foucault 1998, 65.

⁷¹ Turunen (WWW-dokumentti).

tettuun asemaan vetoavaksi *ad verecundiam* –argumentiksi. Kun sisällytän analyysiin muut tiedonvälitysargumenttia koskevan argumentoinnin piirteet, se sopii lisäksi *ad hominem* –argumentin kategoriaan, jossa on mukana *ad hoc*, minkä mukaisesti homoseksuaalien itsestään antama tieto on pätemätöntä juuri siksi, että sitä esittävät homoseksuaalit, ja *ad misericordiam* –argumentiksi, jonka mukaisesti eheytysideologiset tekstit vetoavat säälintunteeseen.

Siten suvaitsevuus- ja tiedonvälitysargumenttien analyysi päättyy toteamukseen, että moneen suuntaan polveileva argumentaatio on tulkittavissa monella eri tavalla näennäisargumentoinniksi. Mukana on vahvaa faktan konstruointia, mikä näkyy myös sanavalinnan tasolla esimerkiksi lausumassa: olisi tarpeellista ”pitää esillä kiihкотonta *faktatietoa* lehdissä ja paikallisradioissa homoseksuaalisuudesta ja sen synnystä”⁷². Argumentointi homoseksuaalisuutta koskevan informaation välityksestä on erinomainen esimerkki eheytysideologisen näennäisargumentaation moninaisuudesta.

⁷² Puonti 1996, 73.

5 IDENTITEETIIN JA SUKUPUOLEEN LIITTYVÄT ARGUMENTIT

5.1 Vain heteroseksuaaleilla on aito identiteetti

Eheytysideologiset tekstit asettavat vastakkain aidon identiteetin ja identiteetin harhakuvaan. Niissä toistuu ajatus, että jokaisen yksilön todellinen identiteetti on heteroseksuaalinen. Siihen liittyy ajatus, ettei kukaan ole synnynnäisesti homoseksuaalinen ja että homoseksuaalisuus ei liity niinkään seksuaalisuuteen, vaan se on sukupuoli-identiteetin ongelma.¹ Nicolosi lainaa psykoanalytikko Irving Bieberin sanoja ”[j]okainen homoseksuaali on latenti heteroseksuaali”². Nicolosi ja Nicolosi ovat muotoilleet ajatuksen jokaisen perimmäisestä heteroseksuaalisuudesta myös siten, että ”kaikki ovat heteroseksuaaleja – joillakin heteroseksuaaleilla on vain homoseksuaalinen ongelma”³. Asian voi ilmaista argumenttimuodossa siten, että homoseksuaalinen identiteetti on harhakuva, koska kenenkään todellinen identiteetti ei voi rakentua rikkinäisyydelle.

Silloinkin, kun homoseksuaalisen identiteetin mahdollisuus myönnetään eheytysideologisissa teksteissä, mukana on yleensä varaus, että kenenkään ei tarvitse sopeutua siihen tai hyväksyä sitä itselleen, eikä niin pitäisi tehdä liian helposti ainakaan nuorena⁴. Näin siksi, että itsensä homoseksuaaliksi nimennyt yksilö voi olla hyväksynyt itselleen identiteetin homoseksuaalina.

Useat eheytysideologisten tekstien kirjoittajat mainitsevat, että yksilö voi joko nimetä itsensä homoseksuaaliksi tai ajatella itseään ihmisenä, jolla esiintyy homoseksuaalisia taipumuksia. Lausuma ”minulla on homoseksuaalisia taipumuksia” ei viittaa selvästi identiteettiin, vaan yksilön epätoivotuina pitämiin tunteisiin ja käyttäytymiseen.⁵ Nicolosin mukaan *gay* viittaa homoseksuaalisuutensa hyväksyviin, sosiaalispoliittisen identiteetin omaksuneisiin ja sen mukaisesti eläviin yksilöihin, kun taas *homosexual* viittaa psyykkiseen tilaan, mutta yksilö ei ole homoseksuaalisen identiteetin hy-

¹ van den Aardweg 2002, 27; Bergner 2003, 135–136 ja 147; Cohen 2006b, v–vi, 34 ja 91; Comiskey 1997, 38 ja 84; Comiskey 2005, 198; Ewalds 1993, 79; Jokinen S. 1994, 133 ja 149; Jokinen S. 1995, 26; Payne 1994, 11; Payne 1998, 170; Puonti 2004, 285; Räsänen 2004, 16 ja 20; Schmierer 1998 18 ja 93; Stenbäck 1993, 20–22; Stott (I) 1986, 8; Werner 1993, 16. Myös Dallas (2004, 24) nimittää homoseksuaalisuutta ongelmaksi.

² Nicolosi 1991, 147.

³ Nicolosi & Nicolosi 2002, 173.

⁴ Esim. Stenbäck 1993, 21.

⁵ Aalto 1987, 272; van den Aardweg 2002, 14 ja 27; Bergner 2006 (WWW-dokumentti); Bohlin 2005 (WWW-dokumentti); Comiskey 2005, 38; Puonti 1995, 58; Puonti 2004, 289; Stenbäck 1993, 20–21; Werner 1993, 22.

väksynyt *gay*. Tätä eroa kuvaamaan Nicolosi on kehittänyt termin *non-gay homosexual*.⁶ Myös Cohen ilmaisee jossain määrin *gay*- ja *homosexual*-sanojen välistä eroa esittäessään, että ”[i]t is not gay or bad, it is SSAD (Same-Sex Attachment Disorder)”⁷.

Ajatus epäaidosta identiteetistä jatkuu siten, että homoseksuaalinen identiteetti on harhakuva, vaikka se voi tuntua yksilöstä itsestään aidolta⁸. Kyseessä on vain aidon identiteetin päälle syntynyt ja sen estänyt sukupuoli-identiteetin vamma. Jokinen nimittää sitä ”yhdeksi vaikeimmista identiteetin vammoista”⁹. Toisaalta homoseksuaalisuus assosioituu hieman harrastuksen kaltaiseksi ilmiöksi, josta voi halutessaan myös luopua. Whiten mukaan homoseksuaalisuus tarkoittaa elämäntyyliä ja käyttäytymistä, mutta ei mitään käyttäytymisen takana olevan ihmisen olemukseen olennaisesti kuuluvaa¹⁰.

Eheytysideologiset tekstit sisältävät identiteettipuhetta, mutta homoseksuaalisen identiteetin aitous kyseenalaistuu. Identiteetti-sanaa voidaan käyttää monin eri tavoin. Millaisessa merkityksessä eheytysideologisten tekstien kirjoittajat sitten puhuvat identiteetistä?

Identiteetti-käsitteen monet käyttötavat

Pulkkinen on eritellyt identiteetti-käsitteen eri käyttötapoja ”Identiteetti ja ei-identiteetti”-artikkelissaan. Pulkkinen puhuu identiteetti-käsitteen uusessentialistisen käytön yleistyisestä, minkä tuloksena käsitteen monimutkaisuus jää huomaamatta. Filosofiset sanakirjat erottavat hänen mukaansa yleensä identiteetti-käsitteen *filosofisen*, *sosiaalipsykologisen* ja *sosiologisen* käytön. Näiden lisäksi on myös *psykologinen* käyttötapa.¹¹

Filosofisesti käytettynä identiteetti-käsite tarkoittaa, että kaksi oliota on identtinen eli sama joko samanaikaisesti tai eri aikoina. Sosiaalipsykologisessa merkityksessä käytettynä identiteetti-käsite viittaa minän samuuteen itsensä kanssa ja samuuden ajalliseen pysyvyyteen. Yksilön psyyken ykseydelle on sen mukaan olennaista johonkin ryhmään identifioituminen. Sosiologinen identiteetti-käsitteen käyttö on uusien, ja siinä otetaan huomioon se, mitä kuuluu kuhunkin identiteettiin. Lappi-

⁶ Nicolosi 1991, 3–4.

⁷ Cohen 2006b, 35.

⁸ Esim. Cohen 2006a, 232; Payne 1994, 152.

⁹ Jokinen S. 1995, 26.

¹⁰ White 1986, 93.

¹¹ Pulkkinen 1999, 215 ja 219; pro gradu-seminaari 30.11.2006.

laiseen identiteettiin kuuluu esimerkiksi poronkäristys. Psykologisessa merkityksessä käytettynä identiteetti-käsite tarkoittaa psyyken ykseyttä ja yhtenäisyyttä.¹²

Identiteetti-käsitteen eheytysideologinen käyttötapa

Identiteetti on eheytysideologisten tekstien mukaan hyvin yksinkertainen asia. Se tarkoittaa eheytysideologisessa viitekehyksessä samaa kuin ”olla mies” tai ”olla nainen”¹³. Identiteetin määrää keho eli biologinen sukupuoli.

Eheytysideologisista teksteistä välittyy käsitys, että kehon pitäisi määrätä myös seksuaalinen suuntautuminen. Seksuaalinen suuntautuminen tarkoittaa niissä usein samaa kuin seksuaalinen identiteetti. Esimerkiksi Räsänen ja Schmierer puhuvat seksuaali-identiteetistä samassa merkityksessä kuin seksuaalisesta suuntautumisesta¹⁴. Eheytysideologisen tekstimassan ulkopuolella seksuaalinen identiteetti on käsitettävissä paljon laajemmin kuin seksuaalisena suuntautumisena. Se voi viitata esimerkiksi mieltymykseen sadomasokismiin.

Tulkitsen eheytysideologisten tekstien kirjoittajien käyttävän identiteetti-käsitettä *sosiaalipsykologisessa* merkityksessä. Siihen viittaa se, että yksilön pitäisi eheytysideologisten tekstien mukaan identifioitua biologisen sukupuolensa osoittamaan ryhmään, eli ryhmään ”naiset” tai ryhmään ”miehet”. Yksilöiden välillä voi olla jonkin verran eroja, mutta keho määrää yksilöt pääsääntöisesti vain joko nais- tai miesryhmään. Eheytysideologisista teksteistä välittyy vaikutelma, että nais- tai miesryhmään identifioituminen on välttämätöntä psyyken ykseydelle.

Yksilön psyyken tulisi olla eheytysideologisten tekstien mukaan yhtenäinen, mikä tarkoittanee niiden kohdalla käytännössä suunnilleen samaa kuin ykseys. Yhtenäisyysvaatimus näkyy siinä, että yksilön tulisi ilmaista kehon osoittamaa sukupuolta käyttäytymisessään ja valita biologiselle sukupuolelleen sopivina pidettyjä asioita. Toisin sanoen homoseksuaalien tulisi eheyttää psyykensä yhtenäiseksi, koska he eivät ilmaise biologian heille määräämää sukupuolta objektivalintansa osalta.

Homoseksuaalinen identiteetti joutuu eheytysideologisissa teksteissä ei-identiteetin kategoriaan, sillä homoseksuaalien nais- tai miesidentiteetti ei näy käyttäytymisessä tavalla, jota häneltä sosiaa-

¹² Pulkkinen 1999, 215 ja 220; pro gradu –seminaari 30.11.2006 ja 2.5.2007.

¹³ Esim. Puonti 2004, 250; Ewalds 1996, 10.

¹⁴ Räsänen 2004, 8–9; Schmierer 1998, 188.

listen ja kulttuuristen konventioiden vuoksi odotetaan. Yksilö ei näytä identifioituvan riittävästi biologisen sukupuolensa hänelle osoittamaan ryhmään, eli psyyke ei näytä kehon määräävää roolia korostavasta näkökulmasta katsoen täysin yhtenäiseltä. Homoseksuaalinen objektivalinta riittää siihen, että mies määrittyy eheytysideologisessa kontekstissa feminiiniseksi ja nainen maskuliiniseksi. Cohen vahvistaakin tämän ajatukseni todetessaan, että toisesta miehestä kiinnostunut mies on sisäisesti enemmän feminiininen kuin maskuliininen¹⁵. Sisäisestä feminiinisyydestä puhuminen viittaa psyykeen eikä ulkoisen habituksen feminiinisyyteen.

Aito identiteetti edellyttää eheytysideologisten tekstien kirjoittajien mukaan sitä, että yksilö ilmaisee myös objektivalinnallaan biologista sukupuoltaan. Entä mikä riittäisi siihen, että homoseksuaalin psyyke täyttäisi eheysvaatimuksen? Van den Aardweg toteaa, että vain vähemmistö konversioterapioihin osallistuneista yksilöistä on muuttunut täysin heteroseksuaaliseksi. Hänen tuloksiaan pidetään usein vakuuttavimpina. Hän esittää vain 15–20 %:n omaan kognitiiviseen terapiaansa osallistuneista homoseksuaaleista muuttuneen ”radikaalisti”. Tarkasteleman eheytysideologisten tekstien kirjoittajat mainitsevat toisaalla van den Aardwegin 65 %:n onnistumisesta. Van den Aardweg pitää myös osittaista muutosta tyydyttävänä ja esittää, että suurin osa myös vähiten edistyneistä rajoittaa huomattavasti homoseksuaalisia kontakteja, mikä ”sekin voidaan katsoa voitoksi, niin moraalisesti kuin hygieenisestikin”.¹⁶

Yksilön kielteinen asennoituminen omaan homoseksuaalisuuteen joko pysyy yllä tai vahvistuu konversioterapioiden tuloksena, joten voi puhua yksilön sisäistämistä antihomoseksuaalisista asenteista. Oma homoseksuaalisuus yhdistettynä sisäisiin antihomoseksuaalisiin asenteisiin – toisin sanoen oman psyyken vastustamiseen – näyttää enemmän psyyken hajottamiselta kuin ehyttämiseltä. Eheytysideologisista teksteistä käy ilmi myös se, että konversioterapia ei välttämättä muuta seksuaalista suuntautumista kokonaan. Tunne-elämä ei välttämättä muutu täysin heteroseksuaaliseksi. Jos jäljelle jää homoseksuaalisia tunteita, kuten usein näyttää jäävän, ex-gayn psyyke jää nähdäkseni hajalleen.

Pulkkinen kirjoittaa huomion kiinnittämisestä identiteettien kontingenttiuteen ja rakentuneisuuteen. Hän kirjoittaa samalla identiteettien dekonstruktioista tarkoittaen sen tutkimista, kuinka jokin identiteetti on rakentunut ja tullut mahdolliseksi.¹⁷ Kaikki identiteetit eivät näytä eheytysideologian puit-

¹⁵ Cohen 2006b, 35.

¹⁶ van den Aardweg 1996, 77; van den Aardweg 2002, 9–11.

¹⁷ Pulkkinen 1999, 222.

teissa yhtä mahdollisilta, sillä ainoastaan heteroseksuaalisuus mahdollistaa eheytysideologisesta viitekehystä käsin katsoen aidosta identiteetistä puhumisen. Muun muassa ex-gay-järjestöt ja NARTH ovat paikkoja, joita eheytysideologian edustajat ovat luoneet aidon (heteroseksuaalisen) identiteetin rakentamisen mahdollistamiseksi myös homoseksuaaleille. Jokisen mukaan homoseksuaalien hoidossa on kyse juuri identiteetin rakentamisesta, mihin sisältyy jo lapsuudessa muodostuneesta seksuaalisuudesta luopuminen¹⁸.

Sukupuoli tarkoittaa eheytysideologisessa kontekstissa biologista sukupuolta (*sex*) ja uusi identiteetti rakennetaan biologian osoittamalle pohjalle. Sosiaalisesta sukupuolesta (*gender*) puhuminen kohtaa torjuntaa. Ennen sosiaalisen sukupuolen käsitettä sukupuolieroista puhuttiin yksinkertaisesti sukupuolen (*sex*) käsitteen avulla, ja eheytysideologisten tekstien kirjoittajat tekevät niin yhä nykyisin. Eheytysideologisissa teksteissä on nähtävissä kritiikkiä, joka kohdistuu pääasiassa feministien tapaan puhua sosiaalisesta sukupuolesta, joka ei seuraa välttämättä suoraan biologisesta sukupuolesta¹⁹. Ewaldsin mukaan feminismi on haitallinen rappioilmiö siksi, että se pyrkii hävittämään sukupuolieron, joka on ” yksi luomakunnan tärkeimmistä periaatteista”, ja ”sen mukana katoaa suunnaton osan yhteiskunnallisesta järjestyksestä”.²⁰

Weeks on todennut muun muassa kristillisten tahojen feminismiin liittyen, että sen taustalla vaikuttaa mutkikas tunneverkko. Se saa konservatiiviset tahot suhtautumaan torjuvasti sosiaaliin liikkeisiin, jotka näyttävät uhkaavan eksplisiittisesti vanhoja arvoja. Sellaisia liikkeitä ovat erityisesti feminismi ja homojen vapautusliike. Weeks pohtii vielä, että feminismiin torjunnan takana voi vaikuttaa pelko siitä, että muutokset heikentävät siteitä, jotka yhdistävät miehet naisiin.²¹ Analysoimissani eheytysideologisissa teksteissä esiintyvä sosiaalisesta sukupuolesta puhumisen kritiikki ei kohdistu muihin sosiaalisen sukupuolen käsitteen kehittäjiin kuin feministeihin. Sosiaalisesta sukupuolesta puhuminen alkoi kuitenkin muualta, vaikka käsitettä voi pitää vielä suhteellisen nuorena.

Biologisen ja sosiaalisen sukupuolen toisistaan erottamisen juuret johtavat yhdysvaltalaiseen 1950-luvun alun intersukupuolisuus- ja transsukupuolisuustutkimukseen. Money, Hampson ja Hampson tutkivat intersukupuolisten yksilöiden sukupuolen omaksumista ja ottivat käyttöön käsitteen sukupuolirooli, jolla he viittasivat maskuliinisiin ja feminiinisiin piirteisiin, jotka eivät seuraa biologis-

¹⁸ Jokinen S. 1995, 124–125.

¹⁹ Feminismiä kritisoivat mm. Ewalds 1996, 10, 16 ja 21; Puonti 2004, 219; Räsänen 1991, 63 ja 67.

²⁰ Ewalds 1996, 64–65 ja 96.

²¹ Weeks 1986, 37.

ta vaan kulttuurisista tekijöistä. Lisäksi psykoanalytikko Robert Stollerin teos *Sex and Gender* (1968) vaikutti siihen, että sosiaalisesta sukupuolesta puhuminen kulkeutui feministisen tutkimuksen piiriin. Stoller toi samoihin aikoihin myös sukupuoli-identiteetin (*gender identity*) käsitteen tieteelliseen keskusteluun. Sukupuoli-identiteetin käsite yhdisti kokemukset ja teot ykseydeksi, jota saatettiin käyttää psykologisen terveyden mittana.²²

Eheytysideologisten tekstien paranemis-, toipumis- ja tervehtymispuhe viittaa psyyken tervehtytämiseen siinä mielessä, että kyseessä on hajallaan olevan psyyken eheyttäminen eli nais- tai miesryhmään identifioituminen. Sikäli voi ehkä puhua sukupuoli-identiteetistä psykologisen terveyden mittana eheytysideologisessa ympäristössä. Samalla tulee paremmin ymmärrettäväksi sekin, että homoseksuaalisuus on eheytysideologisten tekstien mukaan identiteetin vamma tai jotain ei-identiteettinä pidettävää. Niiden mukaan eheys, mikä tarkoittaa seksuaalisesta suuntautumisesta puhuttaessa heteroseksuaalisuutta, on aidon identiteetin mitta.

Eheytymisajatukset sisältävät mielestäni ainakin löyhästi inversio-käsitykseen liittyviä kulkuja. Queer-teoreetikko Eve Kosofsky Sedgwickin mukaan puhuminen homoseksuaalisuudesta inversiona on ollut vallitseva tapa ainakin 1800–1900-lukujen vaihteesta saakka²³. Seksologeista esimerkiksi Ellis sekä psykoanalyysin alalla Freud käyttivät homoseksuaalisuudesta nimitystä inversio, mikä tarkoitti sukuvietin kääntymää. Inversion voi käsittää eheytysideologisessa yhteydessä toisinkin, nimittäin siten, että se viittaa konventionaalisesti odotetun sosiaalisen sukupuolen (maskuliininen, feminiininen) kääntymään. Feminiiniseksi objektivalintansa perusteella havaittavaa homomiestä voi ajatella invertoituneeksi siinä mielessä, että kehonsa antamista sukupuoliviitteistä huolimatta hän käyttäytyy tavalla, jota odotetaan länsimaisessa kulttuurissa yleensä naiselta.

5.2 Homoseksuaalisuus on sukupuoli-identiteetin ongelma

Moberlyn psykodynaamisen syyteorian mukaan homoseksuaalisuus on defenssi, joka johtuu lapsuudenaikaisesta kokemuksesta, että yksilöä on jostain syystä rakastettu liian vähän, ja hän ei ole sen vuoksi pystynyt samaistumaan samaa sukupuolta olevaan vanhempaansa. Sen voi sanoa argumenttimuodossa näin: homoseksuaalit tekevät väärin, kun he seksualisoivat oman tilansa, koska homoseksuaalisuudessa ei ole todellisuudessa lainkaan kyse seksistä. Kyseessä on sukupuoli-

²² Ruotsalainen 1995, 311 ja 317.

²³ Sedgwick 1993, 57.

identiteetin ongelma (gender identity disorder), koska lapsi ei ole samaistunut riittävästi samaa sukupuolta olevaan vanhempansa.

Eheytysideologisten tekstien mukaan lapsuudenaikaista rakastetuksi tulemisen vajetta ja sukupuoli-identiteetin puutteellisuutta ei pitäisi seksualisoida aikuisena, vaan tunnevaje pitäisi ensin tunnistaa ja kohdata sekä täyttää sen jälkeen terveissä (*healthy*) ja ei-seksuaalisissa suhteissa saman sukupuolen kanssa. Homoseksuaalisuutta SSA:ksi (*same-sex attraction*) tai hieman pidemmin SSAD:ksi (*same-sex attachment disorder*) nimittävä Cohen toistaa vanhemmille suunnatussa kirjassaan lukuisia kertoja lihavoinnilla korostettuna, että ”muistakaa, ettei lapsenne tila liity millään tavalla seksiin”. Sama toistuu vielä kirjan loppukommenteissa:

Nyt, kun olette lukeneet tämän kirjan, palatkaa alkuun ja lukekaa se toisen kerran ja vielä kerran, jos se on tarpeen, kunnes olette varmoja siitä, että **SSA ei liity mitenkään seksiin**, ja että **kyseessä on todella rakkauden taistelu**. Sanokaamme yhdessä: **Se, joka rakastaa eniten ja kauimmin, voittaa!**²⁴

Toisto ja lihavoinnit pyrkivät tekemään yhtä näkökulmaa muita vakuuttavammaksi. Jatkuvaa toistoa läpi teoksen voi pitää väitteen perustelemisena vastenmielisyyteen saakka menevällä toistolla (*argumentum ad nauseam*). Argumentti nojaa oletukseen, että väitteen täytyy olla totta, koska se toistuu usein.²⁵

Sukupuoli-identiteetin ongelmasta puhuminen on osallistumista keskusteluun siitä, mitä homoseksuaalisuus on – muuta kuin hieman epätarkemmin ilmaistuna kehityshäiriö – ja missä sen ongelma tarkalleen ottaen sijaitsee: seksissä, partnerin sukupuolella, sukupuoli-identiteetissä vai niissä kaikissa. Tarkastelemieni tekstien mukaan ongelma on pääasiassa homoseksuaalisen yksilön omassa sukupuoli-identiteetissä, mistä seuraa toinen ongelma: hänen partnerinsa sukupuoli. Argumentti pyrkii vakuuttamaan lukijoitaan siitä, että alkuperäinen ongelma ei liity seksiin, mutta yksilö tekee sukupuoli-identiteetti-ongelmastaan myös seksiin liittyvän ongelman.

Tarkastelemistani eheytysideologisista teksteistä välittyy näkemys, että jos lapsi käyttäytyy biologiselle sukupuolelleen epätyypillisenä pidetyllä tavalla, näyttää oikeutetulta yrittää ohjata lasta kohti sopivampaa käyttäytymistä, jotta hänestä ei varttuisi homoseksuaalinen aikuinen. Homoseksuaalisuuden pitämisestä sukupuoli-identiteetin ongelmana seuraa se, että lasten identifioituminen samaa sukupuolta olevaan vanhempaan tulisi pyrkiä turvaamaan. Nicolosi ja Nicolosi perustelevat käsitys-

²⁴ Cohen 2006b, 17, 34–35, 91 ja 127. Lihavointi sivulta 127 poimitussa sitaatissa alkuperäinen. Suom. KL.

²⁵ *Argumentum ad nauseam* Ylikoski 1998, 164.

tä sukupuoli-identiteetin ja homoseksuaalisuuden välisestä yhteydestä tutkimuksella, jonka mukaan pojilla, jotka suosivat ”feminiinisiä aktiviteetteja”, on vähintään 75 % todennäköisyys varttua homoseksuaaleiksi, biseksuaaleiksi tai transsukupuolisiksi. Argumentti saa vahvistusta tiedeyhteisön konsensukseen vetoavasta toteamuksesta, että tutkijat ovat pääosin yksimielisiä siitä, että sukupuoleen sopeutumattomuus on tärkein yksittäinen homoseksuaalisuuden syntymiseen vaikuttava tekijä.²⁶

Essentialismi ja konstruktionismi päällekkäin?

Pidän erityisen kiinnostavana sitä, että essentialismi ja sosiaalinen konstruktionismi näyttävät esiintyvän eheytysideologiassa samanaikaisesti. Essentialismissa sukupuoli ja seksuaalisuus näyttävät Rubinin mukaan luonnollisina, historiattomina ja sosiaalisille vaikutuksille immuuneina²⁷.

Heteroseksuaalisuuden ja biologisten sukupuolten essentialisoinnin ohella eheytysideologian piirissä on vallalla Moberlyn psykodynaaminen teoria homoseksuaalisuuden syistä, jonka voi katsoa edustavan sosiaalista konstruktionismia. Yksilö on synnynnäisesti heteroseksuaalinen, mutta jokin ympäristön ihmissuhteiden aiheuttama tekijä rikkoo hänen essentiaalisesti heteroseksuaalisen identiteettinsä, joka täytyy eheyttää myöhemmin takaisin alkuperäiseen tilaansa, jotta voisi puhua jälleen identiteetistä. Identiteetti rakennetaan uudelleen, kuten Jokinen on todennut²⁸.

Tunne omaan sukupuoleen kuulumisesta näyttää vaativan yksilön ulkopuolelta tulevaa vahvistamista niin konversioterapiassa kuin lapsuuden perheessäkkin. Esimerkiksi Comiskeyn mukaan ”vastakkaisista sukupuolta olevalla vanhemmalla on tärkeä tehtävänsä vahvistaa lapsensa tunnetta omasta sukupuolestaan” sekä opettaa lapsi suhtautumaan vastakkaiseen sukupuoleen oikein, ja hän väittää myös, että ”yksikään lapsi ei ole vielä syntyessään täysin turvallinen omassa sukupuoleessaan”²⁹. Myös Bergner on argumentoinut, että heteroseksuaalinen identiteetti feminiinisenä naisena tai maskuliinisenä miehenä täytyy vahvistaa lapsena, jotta yksilöstä tulee varmasti heteroseksuaalinen³⁰. Sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuminen näyttävät siten yhtäältä essentiaalisilta, toisaalta sellaisilta piirteiltä, jotka täytyy rakentaa täydellisiksi sosiaalisissa suhteissa.

²⁶ Nicolosi & Nicolosi 2002, 33.

²⁷ Rubin 1984, 9.

²⁸ Jokinen S. 1995, 124–125.

²⁹ Comiskey 1997, 132 ja 138.

³⁰ Bergner 2003, 63

Eheytysideologisissa teksteissä on lueteltu ”luonnollisuuksina” piirteitä, jotka eivät seuraa biologistasta. Tekstien kirjoittajat suosittelevat biologiselle sukupuolelleen epätyypillisesti käyttäytyville homoseksuaalisille yksilöille uudenlaisen käyttäytymisen ja pukeutumisen opettelua, jolloin kyse on mielestäni enemmän sukupuolen tekemisestä kuin jonakin sukupuolena olemisesta.

Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen esittäminen toisia varten vaikuttaa keskeiseltä, mikä näkyy esimerkiksi Worthenin ja Daviesin teoksessa *Someone I Love Is Gay: How Family & Friends Can Respond?* Kirjoittajat esittävät anekdootteja, joista homoseksuaaliseen yksilöön seminaarissa ystäväystynyt heteroseksuaalinen yksilö on ajautunut sittemmin erilleen ystävästään ja pohtii nykyisin satunnaisesti, ”[m]itä se-ja-se ajattelisi, jos tietäisi, että paras ystäväni seminaarista elää nyt lesbosuhteessa?”. Worthenin ja Daviesin teksti esittää myös homoseksuaalisen lapsen vanhemman mieltävän ahdistuneena, mitä muut ihmiset ajattelevat hänestä (vanhemmasta) nyt.³¹

Toisten reaktiot ja suhtautuminen esitetään eheytysideologisissa teksteissä tärkeinä, mikä kertoo siitä, että sukupuolten esittäminen tapahtuu suurelta osin muita kuin itseä varten³². Yksilö saa osakseen hyväksyntää, jos hän suorittaa sukupuolensa normien mukaisesti, mutta ”väärin” suorittamisen tuloksena (eli esimerkiksi valitsemalla ”väärää” sukupuolta olevan partnerin) Worthenin ja Daviesin sanoin ”ne-ja-ne” joutuvat kohtaamaan kielteisiä tunteita ja pohtimaan, kuinka suhtautua niihin, jotka eivät toimi normien mukaisesti.

Se, kuinka heteroseksuaalisuus, homoseksuaalisuus sekä feminiinisuuden ja maskuliinisuuden etsiminen esitetään eheytysideologisissa teksteissä, tulee paikoin niin lähelle Butlerin muotoilemaa ajatusta sukupuolten performatiivisuudesta, että voisi hyvin kysyä, eikö sukupuoli ole myös eheytysideologian kohdalla lähes yhtä performatiivinen kuin essentiaalinen. Puhun sukupuolen tekemisestä ja esittämisestä myös eheytysideologisessa asiayhteydessä, sillä esimerkiksi van den Aardweg on kuvannut mielestäni sitä, kuinka sukupuoli on lopulta enemmän tekemistä kuin olemista:

Miehen epämiehekkyyden ilmenee pienissäkin käyttäytymistavoissa, esim. vakaumuksessa ettei hän siedä alkoholia. ... Ravistakaa pois itsestänne tämä herkkyyden asenne ja nauttikaa normaalista alkoholijuomasta. ... Alkoholijuomat ovat miehiä varten. ... Sellainen ”kaunis”, monesti ”miellyttävä” tai narsistinen yksityiskohta pukeutumisessa, jolla torjutaan miehekkyyden taikka korostetaan pehmeyttä, tulee samalla tavalla poistaa. Samoin tietyt silmänpistävät ja ”pehmeät” puserot, ”ko-meat” sormukset tai muut korut, hajuvedet, erikoinen hiusten leikkaus. Unohtaa ei sovi puhetaapaa, äänen käyttöä, sormien ja käsien eleitä, vartalon liikkeitä, kävelyä. Usein on suositeltavaa ottaa äänensä nauhalle ja tutkia siinä olevia epäluonnollisia, olkoonkin automaattisia, tick-ilmioita. ... Hidas, keinotekoisena heikolta kuulostava, mankuva tai ruikuttava puhe, joka ärsyttää muita, on ylei-

³¹ Worthen & Davies 1996, 21 ja 25.

³² Toisia varten sukupuolitetuiksi tulemisesta Butler 2004, 25.

nen homoseksuaalisilla miehillä. Yrittäkää, kun olette panneet tämän kunnolla merkille, puhua rauhallisesti, asiallisella ja lujalla äänellä ja kuunnelkaa eroa.³³

Van den Aardweg kuvailee yksityiskohtaisesti sitä, millaisista asioista miehen miehekkyyks tai epämiehekkyyks koostuu sekä antaa ohjeita, kuinka mies voisi muuttua miehekkääksi. Van den Aardwegin luettelemat seikat ovat osa mieskehon miehekkyyksvaikutelman rakentamista, mutta pukeutumiskoodit samoin kuin miehekkään käyttäytymisen määritelmät yleensä viittaavat enemmän kulttuurisspesifeihin kuin universaaleihin käsityksiin. Voikin sanoa, että kyse on sukupuolten tai kehojen länsimaiseen heteroseksuaaliseen matriisiin mukauttamisesta. Se luo illuusiota biologisesta sukupuolesta sukupuolen ilmaisun alkuperänä. Biologinen sukupuoli ei itsessään pakota pukeutumaan tai elehtimään käsillä millään tietyllä tavalla.³⁴

Toinen esimerkki sukupuolen suorittamisesta löytyy Paynelta, joka on ohjeistanut, miten olemukseltaan maskuliininen lesbo voisi oppia feminiinisyyttä ja hyväksyä sen itsessään:

Nainen pystyy hyväksymään itsensä paljon nopeammin, jos hän ymmärtää, miten tärkeää on ”pukea päälleen” naisellinen minuus pukeutumalla täysin eri tavalla kuin ennen, naisellisesti, ja myös tietoisesti omaksumalla uusia, naisellisia käytöstapoja. Koska hän ei pysty kuvittelemaan itseään tällaiseksi, hänen pitää valita ensin harkitusti ja rukoillen itselleen malli. Imagolla, kuten kuka tahansa ammatti-ihminen voisi kertoa, on todella merkitystä. Mies on parempi pankinjohtaja, jos hän näyttää johtajalta, ainakin alussa. Nainen on naisellisempi paitapuseroissa ja liehuissa hameissa kuin farkuissa tai haalareissa. ... Nainen joka pystyy pukeutumaan naisellisuuteensa (vaikkei hän vielä pystykään aistimaan sitä itsessään), huomaa, että ulkoinen toiminta edistää hänen koko naisellisen olentonsa sisäistä kasvua ja kypsymistä – emotionaalista, vaistonvaraista, älyllistä ja aistinvaraista. ... Nainen, jolla ei ole yhteyttä feminiinisyyteensä vaan joka on korostuneen maskuliininen, heijastelee tätä koko fyysisessä olemuksessaan.³⁵

Vaikka Payne puhuu naisellisuuden opettelumisesta aluksi ulkoisin keinoin, hän näyttää tarkoittavan kuitenkin, että alun tietoisesta feminiinisyyden esittämisestä, jonka voi sanoa olevan opettelu- vaiheessa lähinnä pinnallista tekemistä, on määrä tulla essentiaalinen olemisen tapa. Alun tietoinen feminiinisyyden tai maskuliinisuuden opettelu vain palauttaa yksilön tietoisuuteen yksilössä pohjimmaisena piilevän essentiaalisen feminiinisyyden tai maskuliinisuuden, mikä on painunut elämän varhaisvaiheiden tapahtumisen tuloksena tiedostamattomaan, mutta mistä se on mahdollista saada jälleen tietoisuuteen ja tehdä olemuksessa näkyväksi. Essentiaalinen sukupuolen ilmaisu yritetään saada näkyviin sitä aluksi esittämällä, eli tietoisien tekemisen avulla.

Tarkasteleman eheytysideologiset tekstit viittaavat siihen, että sukupuoli pitäisi suorittaa ”oikein” jo pienestä pitäen. Osa eheytysideologisista teksteistä ohjaa vanhempia rohkaisemaan lasta alusta

³³ van den Aardweg 2002, 155–156.

³⁴ Heteromatriisista Butler 1991, 317.

³⁵ Payne 1994, 122–123. Kursiivi alkuperäinen.

saakka oman sukupuolensa tyyppillisten aktiviteettien pariin, jos lapsi osoittaa jollain tavalla mukautumattomuutta biologiseen sukupuoleensa. Muun muassa Puontin mukaan pojalta edellytetään aggressiivisuutta, kilpailevuutta ja rajujen leikkien suosimista toisten poikien kanssa, kun taas tyttöjen odotetaan leikkivän keskenään nukeilla³⁶. Payne puolestaan huomauttaa, että lapsia ei pitäisi palkita ”väärän” sukupuolen mukaisten asioiden harrastamisesta³⁷. Nicolosi ja Nicolosi kertovat 3–5-vuotiaista pojista, jotka ovat päätyneet Nicolosin terapiaan vanhempiensa aloitteesta siitä syystä, että heidän käyttäytymisessään ja/tai olemuksessaan on ollut havaittavissa vahvoja merkkejä vastakkaisen sukupuolen ominaisuuksista tai mieltymyksestä asioihin, jotka on mielletty yleensä toiselle sukupuolelle kuuluviksi, tai pojan halusta olla tyttö³⁸. Keho muodostuu terapiassa keskeiseksi viitepisteeksi. Nicolosi kehottaa korostamaan terapiaan tulevalle feminiiniselle pojalle peniksen merkitystä maskuliinisuuden symbolina³⁹.

Eheytysideologisten tekstien kirjoittajat eivät aina määrittele tarkemmin, mitä lapsen vahvistamista vaativaan feminiinisyteen tai maskuliinisuuteen kuuluu, joten teksteissä on vahva ennakkolettamus, että lukijat tuntevat feminiinisuuden ja maskuliinisuuden koodit sanomatta. Kehotus esimerkiksi palkita tyttöä feminiinisydestä peittää näkyvistä sen, että käsitykset naisille ihanteellisesta käyttäytymisestä voivat erota eri kulttuurien ja historiallisten aikakausien välillä. Eheytysideologiset tekstit luovat kuvaa universaalista naiseudesta ja mieheydestä, joita symboloi universaali feminiinisyys ja maskuliinisuus. Ne muodostavat symbolisen järjestyksen, jolloin sen sosiaalisesta tuottumisesta puhuminen näyttää jopa järjenvastaiselta. Butler onkin kysynyt, mitä merkitsee se, että järjestys on symbolinen eikä sosiaalinen, ja voiko ylipäänsä muuttaa symbolista järjestystä⁴⁰.

Eheytysideologisissa teksteissä mainittava tyttömäisesti käyttäytyvä poika näyttää kyseenalaistavan käsityksen universaalista maskuliinisuudesta. Sukupuolinormeista poikkeava käyttäytyminen osoittaa selvästi, että kaikki yksilöt eivät mahdu synnynnäisesti ja pakottamatta normien rajoihin. Eheytysideologisesti tulkiten sukupuolelleen epätyypillisesti käyttäytyvä lapsi horjuttaa vallitsevia sukupuolinormeja ja tekee näkyväksi sen, että sosiaalinen sukupuoli voi ilmetä myös biologisesta sukupuolesta riippumattomana.

³⁶ Puonti 1995, 49.

³⁷ Esim. Payne 1994, 119.

³⁸ Nicolosi & Nicolosi 2002, 20. Jopa 3-vuotiaista Nicolosin potilaista mainitsee myös Besen 2003, 142.

³⁹ Nicolosi & Nicolosi 2002, 24.

⁴⁰ Butler 2004, 212.

Eheytysideologisten tekstien ilmaisema biologisesta sukupuolesta riippumattoman sosiaalisen sukupuolen torjunta liittyy uhkakuvaan sukupuolieron vähenemisestä. Butlerin mukaan konstruktionistisen näkemyksen maskuliinisuudesta ja feminiinisuudesta sisältävä puhe sosiaalisesta sukupuolesta vähentää samalla sukupuolieron symbolista statusta, ja juuri sukupuolieron symbolisen statuksen vähentyminen on johtanut sosiaalisesta sukupuolesta puhumisen torjuntaan muun muassa Vatikaanissa⁴¹. Sukupuolieron symbolisen statuksen uhanalaisuustulkinta sopii eheytysideologisten tekstienkin yhteyteen ottaen huomioon sen, että ne painottavat biologisen sukupuolen merkitystä ja kieltävät siitä erillisen sosiaalisen sukupuolen, ellei mahdollisuutta, niin vähintään toivottavuuden.

Biologisen sukupuolen korostaminen ja kohti heteroseksuaalisuutta painostaminen puuttumalla lapsen käyttäytymiseen johtaa ajatuksia siihen suuntaan, että sukupuolikategoriat ovat vakaita ja yhtenäisiä vain heteroseksuaalisen matriisin puitteissa, kuten myös Butler on esittänyt⁴². Vain heteroseksuaalisen objektivalinnan tehnyt yksilö on eheytysideologian puitteissa ehyt. Lasten ohjaaminen käyttäytymään oikealla tavalla pyrkii pitämään kategoriat vakaina niin, ettei kategorioiden sisällä ilmenisi hajaannusta: yksilöitä, joilla ei ole aitoa (heteroseksuaalista) identiteettiä.

Identiteetiksi tunnustaminen vaatii eheytysideologisten tekstien antaman informaation mukaan sukupuolinormien hyväksyttävää siteeraamista. Normin siteeraaminen näyttää Butlerinkin mukaan tunnustamisen edellytykseltä, sillä ilman sitä on vaikea päästä sisään aidon ja elinkelpoisen yksilön kategoriaan. Hän esittää, että ei ole niinkään *yksilöä*, joka omaksuu sukupuolinormeja, vaan vasta sukupuolinormeja siteeraamalla tullaan aidoksi ja elinkelpoiseksi yksilöksi.⁴³ Yksilö saa eheytysideologian kontekstissa aidon statuksen vasta opittuaan siteeraamaan sukupuolinormeja niin hyvin, että niiden takana olevat sosiaaliset konventiot näyttävät katoavan näkymättömiin ja normit näyttävät universaaleilta luonnollisuuksilta.

Eheytysideologisten tekstien samanaikainen essentialismi ja sukupuolen suorittamisen opettelu tuottavat mielenkiintoisen lopputuloksen: teksteissä esiintyvät sukupuolet vaikuttavat kaikessa sukupuolen suorittamisessaan performatiivisilta, mutta niiden performatiivisuus jää samalla kertaa tunnistamatta. Voi sanoa, että eheytysideologisten tekstien sisältämä argumentaatio ohjaa lasten vanhempia ja nuoria konstruoimaan sukupuolta kohti sen alkuperäiseksi oletettua essentiaalista tilaa.

⁴¹ Butler 2004, 185.

⁴² Butler 1990, 9.

⁴³ Butler 1993, 232.

PÄÄTÄNTÖ

Tutkimukseni painopiste on ollut eheytysideologisissa teksteissä esiintyvien ei-uskonnollisten argumenttien analyysissa. Olen selvittänyt luvussa 1 myös eheytysideologian seksologiaan ja psykoanalyysiin johtavaa taustaa 1800–1900-lukujen vaihteesta vuoteen 1973 saakka, jolloin Yhdysvaltain psykiatriyhdistys poisti homoseksuaalisuuden sairausluokituksesta. Sairausluokituksen poistamisen jälkeen tapahtui muutoksia, joita pidän osaksi ajan yleiseen konservatiiviseen kehitykseen liittyvinä. Tarkoitan vastareaktiota 1960-luvun vapautusliikkeille, joista tärkeimmät ovat eheytysideologian kannalta tarkastellen feminismin ja homojen vapautusliikkeen nousut.

Vuosi 1973 on osoittautunut vedenjakajaksi, sillä sen jälkeen alkoi syntyä niin sanottuja kristillisiä ex-gay-järjestöjä, jotka muodostivat vähitellen myös kansainvälisiä organisaatiokoalitioita. 19 vuotta myöhemmin, vuonna 1992, syntyi homoseksuaalisuutta yhä häiriönä pitävien psykiatrien perustamana ei-uskonnollinen NARTH-järjestö, joka tekee yhteistyötä uskonnollisten ex-gay-järjestöjen kanssa. Kristillinen rukouspainotteinen sielunhoito sai rinnalleen psykoterapioita suurelta osin NARTH:in työn tuloksena. Ex-gayt alkoivat opiskella samaan aikaan konversioterapiaa ja sielunhoitoa antaviksi terapeuteiksi ja kirjoittaa kirjoja seksuaalisen suuntautumisen muutoksesta.

Olen tulkinnut eheytysideologisen ei-uskonnollisen argumentaation pohjautuvan yhdelle ja samalle ennako-oletukselle ja johtopäätökselle: homoseksuaalisuus on kehityshäiriö. Ennako-oletus tulee psykoanalyysista – tarkemmin sanoen Freudin aloittamasta käytännöstä määritellä homoseksuaalisuus psykoseksuaalisen kehityksen pysähtymäksi. Argumentaationa tarkastellen eheytysideologian ennako-oletus on liian läheisessä suhteessa sekä pääväitteeseen että johtopäätökseen, mikä tekee homoseksuaalisuuden argumentoimisen kehityshäiriöksi kehäpäätelmäksi. Kehityshäiriö-argumentti voisi olla onnistunut siinä tapauksessa, että kehityshäiriö-hypoteesi olisi saanut laajasti vahvistusta ja että tiedeyhteisössä vallitsisi asiasta konsensus. Tämä vaatimus ei toteudu. Kehityshäiriökäsityksellä on liian hajanainen tiedeyhteisön tuki, jotta homoseksuaalisuuden pitämistä kehityshäiriönä tiedeyhteisöön vedoten voisi pitää onnistuneena argumenttina. Tarkastelemisani eheytysideologisissa teksteissä esiintyy myös väite, että useimmat psykoanalyttikot ja psykiatrit, mukaan lukien Freud, ovat pitäneet ja pitävät yhä homoseksuaalisuutta patologisena. Olen todennut psykoanalyttikkojen ja psykiatrien tuen patologisuuskäsitykselle olevan kuitenkin vähemmän yksiselitteistä. Freud ei puhunut selvästi patologiasta, mutta kylläkin kehityksen pysähtymisestä. Tiedeyhteisön

konsensusukseen vetoaminen tekee argumentista yleisesti arvostettuun tahoon vetoavan *ad verecundiam* –argumentin.

Käsittelin luvussa 3 homoseksuaalisuuden syihin ja seurauksiin liittyvää argumentaatiota. Eheytysideologisissa teksteissä esitetään homo- ja heteroseksuaaleja vertailevien perhetaustatutkimusten todistavan kehityshäiriökäsityksen oikeellisuudesta, koska homoseksuaalien lapsi–vanhempisuhteet näyttävät olleen useammin heikompia kuin heteroseksuaalien lapsi–vanhempisuhteet, tai homoseksuaalit ovat joutuneet lapsina heteroseksuaaleja useammin seksuaalisen hyväksikäytön kohteiksi. Koska homoseksuaalisuus on oletettu eheytysideologisessa kontekstissa jo ennalta kielteiseksi ilmiöksi, sen syytä pyritään selittämään yksilöiden taustasta löytyvillä kielteisillä kokemuksilla ja vertaamaan kielteisten kokemusten yleisyyttä heteroseksuaalien taustan kielteisten piirteiden yleisyyteen.

Analysoimissani teksteissä esiintyy useita homoseksuaalisuuden syyteorioita, joilla homoseksuaalisuutta perustellaan niissä kehityshäiriöksi. Eheytysideologian merkittävimmän nykyteoreetikon, psykodynaamista teoretisointia edustavan Moberlyn, mukaan homoseksuaalisuuden, biseksuaalisuuden ja transsukupuolisuuden syyt ovat samat. Biseksuaalin samaa sukupuolta olevaan vanhempaan kohdistuvat tunnetarpeet ovat vain täyttyneet lapsena hieman paremmin kuin homoseksuaalin ja homoseksuaalin paremmin kuin transsukupuolisen. Psykodynaamisten teorioiden mukaan syyt löytyvät lapsuuden epätäydellisistä lapsi–vanhempisuhteista, mikä tarkoittaa todellisia tai kuviteltuja hylkäämiskokemuksia sekä erityisesti vaikeutta identifioitua samaa sukupuolta olevaan vanhempaan. Kognitiiviset selitysmallit esittävät homoseksuaalisuuden johtuvan esimerkiksi seksuaalisesta hyväksikäytöstä, minkä tuloksena lapsi tai nuori oppii suhtautumaan kielteisesti toiseen sukupuoleen, ikätoverien harjoittamasta homoksi tai lesboksi nimittelystä, minkä tuloksena itsensä jo valmiiksi erilaiseksi tunteva yksilö oppii nimeämään erilaisuutensa seksuaalisin termein, sekä viettelykokemuksista (ns. viettelyteoria), joiden tuloksena lapsi tai nuori havaitsee seksuaalisen aktiiviteetin samaa sukupuolta olevan vanhemman yksilön kanssa miellyttäväksi ja nimeää itsensä sen tuloksena myöhemmin homoseksuaaliksi.

Homoseksuaalisuuden syyteorioilla argumentointi täyttää ainakin osittain kaltevan tason argumentaation tunnusmerkit. Hylkäämiskokemusten ja muiden kielteisten lapsuuden kokemusten odotetaan eheytysideologisten tekstien mukaan lisäävän aikuisiän homoseksuaalisuuden riskiä. Yhdet tapahtumat tai kokemukset johtavat johonkin seurauksiin. Teksteissä esiintyy silti myös varovaisempi näkemys, että homoseksuaalisuus ei aiheudu välttämättä mistään yksittäisestä tapahtumasta, eikä

sama ympäristö tai samat kokemukset johda edes kaikilla saman perheen lapsilla homoseksuaalisuuteen. Syyteoriat muodostavat joka tapauksessa keskeisen osan eheytysideologisesta argumentaatiosta. Niitä voi ajatella myös syy–seuraus-suhteen sekaantumiseksi. Kaksi asiaa esiintyy samanaikaisesti, mutta johtuuko jälkimmäinen edellisestä? Esimerkiksi kesäisin lisääntyvä jäätelönmenekki ei aiheuta kesäisiä hukkumiskuolemia, vaikka nämä kaksi ilmiötä esiintyvät kiistatta samanaikaisesti.

Homoseksuaalisuuden syyteorioiden esillä pitämisellä on merkitystä, vaikka teorioiden esittämät tilanteet eivät tekstien kirjoittajienkaan mukaan johda välttämättä homoseksuaalisuuteen. Kun homoseksuaalisuus esitetään niiden ja perhetaustatutkimusten avulla häiriöksi, siihen kohdistetut interventiot näyttävät oikeutetummilta, kuin jos kyseessä olisi vain normaalina pidetty seksuaalisen käyttäytymisen variaatio. Homoseksuaalisuuden häiriöksi perusteleminen auttaa perustelemaan konversioterapioiden tarpeellisuutta sekä homoseksuaalisuuden ennaltaehkäisyn mahdollisuutta ja toivottavuutta.

Homoseksuaalisuuden ennaltaehkäisyn ja konversioterapioiden tarpeellisuutta perustellaan eheytysideologisissa teksteissä myös esittämällä homoseksuaalien tulevaisuutta kuvaavia onnettomuus kertomuksia. Kertomukset pyrkivät melko selvästi vakuuttamaan nuoria ja heidän vanhempiaan sekä ei-homoseksuaalista väestönosaa, sillä kuvaukset lapsettomuuteen, sairauksiin, yksinäiseen vanhuuteen ja varhaiseen kuolemaan johtavasta elämästä tuskin vakuuttaisivat enää keski-ikäisiä tai sitä vanhempia homoseksuaalisia lukijoita, jotka ovat jo nähneet, millaiseksi elämä muodostuu. Kyseessä on kaltevan tason argumentointi, jossa kirjoittajat esittävät lukijoilleen homoseksuaalisen käyttäytymisen johtavan todennäköisesti jonkinlaiseen tragediaan. Pahoihin seurauksiin vetoavan kaltevan tason argumentin voi nimetä *ad consequentiam* –argumentiksi. Sitä vahvistaa numeeriseen määrällistämiseen tukeutuva argumentointi (*argumentum ad numerum*), mikä näkyy tyypillisimmillään viittauksena homoseksuaalien 25–30 vuotta lyhyempään odotettavissa olevaan elinikään kuin heteroseksuaaleilla. *Ad consequentiam* –argumenttiin sisältyy olennaisena osana lähimmäisenrakkauteen vetoaminen. Lähimmäisistään välittävien vanhempien, muiden sukulaisten ja ystävien tulisi eheytysideologisten tekstien kirjoittajien mukaan varoittaa homoseksuaalisia läheisiään, jotta nämä eivät ryhtyisi koskaan vaaralliseen käyttäytymiseen, tai jos ovat jo ryhtyneet, lopettaisivat sen.

Tarkastelemieni eheytysideologisten tekstien kokonaisuudesta voisi sanoa sen, että homoseksuaalisuuden häiriökäsityksen oikeellisuudesta vakuuttamisen jälkeen siirrytään argumentoimaan homoliikettä ja Yhdysvaltain psykiatriyhdistystä vastaan. Argumentit liittyvät suvaitsevuudesta puhumi-

seen. Olen käsitellyt niitä luvussa 4. Eheytysideologisista teksteistä välittyy käsitys, että Yhdysvaltain psykiatriyhdistys poisti homoseksuaalisuuden sairausluokituksesta pääasiassa ”militanttien homoaktivistien” (homoliikkeen) painostuksen vuoksi. Niiden kirjoittajien mukaan homoliike osoittaa suvaitsemattomuutta, koska se ei suvaitse omasta homoseksuaalisuusmyönteisestä ajattelustaan eriaivien näkemysten ilmaisemista, vaan painostaa myös psykiatriyhdistyksen kaltaiset tiedeorganisaatiot epäreilusti puolelleen. Teksteissä asettuvat vastakkain homoliike ja ex-gayt, joista homoliike edustaa kirjoittajien mukaan ylivoimaista enemmistöä. Ex-gayt sekä yleensä eheytysideologian edustajat jäävät heidän mukaansa pieneksi vähemmistöksi, jonka on vaikea saada ääntään kuuluviin. Enemmistöön ja vähemmistöön viittaavat argumentit voi tulkita enemmistön säälin tunteeseen vetoamiseksi eli *ad misericordiam* –argumenteiksi.

Muun muassa Yhdysvaltain psykiatriyhdistys on esittänyt lausumia, joissa se ilmaisee epäilystä konversioterapioiden potilasturvallisuutta kohtaan. Eheytysideologisten tekstien kirjoittajat ohittavat turvallisuuskysymykset. Teksteissä tapahtuu puheenaiheen vaihto. Kirjoittajat ryhtyvät puhumaan homoliikkeen suvaitsemattomuudesta ja sen Yhdysvaltain psykiatriyhdistykseen kohdistamasta painostuksesta. Aiheen vaihtamista voi sanoa harhautukseksi, josta käytetään nimityksiä lörpöttely, savuverho ja savusilli. Lörpöttelyn tarkoituksena on saada yleisö unohtamaan alkuperäinen puheenaihe.

Eheytysideologisissa teksteissä on perusteltu turvallisuutta enemmän konversioterapioiden tehokkuutta seksuaalisen suuntautumisen muuttamisessa. Argumentointi etenee pääasiassa numeerisen määrällistämisen avulla, sillä kirjoittajat esittävät prosenttilukuja, joiden mukaan 15–70 % asiakkaista edistyy konversioterapioissa. Määrällistäminen toimii juuri positiivisen esittämisen avulla, sillä saman asian voisi ilmaista myös siten, että 30–85 % asiakkaista *ei* muutu. Tulos näyttäisi heikommalta, vaikka muuttuneiden määrä pysyisi käytännössä ennallaan. Analysoimissani teksteissä toistuu kuitenkin myös pessimistinen näkemys muutoksen täydellisyydestä. Muutos on niiden mukaan mahdollinen, mutta ei pitäisi odottaa kuitenkaan liikaa. Useimmat yksilöt tulevat tuntemaan joka tapauksessa aina homoseksuaalisia kiusauksia. Muuttumisesta vakuuttavat usein anekdootit eli vahvistamattomat tarinat siitä, kuinka kirjoittaja on tavannut muuttuneita ex-gay’tä.

Homoliikkeen suvaitsemattomuudesta puhuminen sisältyy myös niihin tekstikohtiin, joissa eheytysideologisten tekstien kirjoittajat mainitsevat homoseksuaalisuutta koskevan informaation välittämisen. Homoliike välittää niiden kirjoittajien mukaan yksipuolista, virheellistä ja poliittisesti värittynyttä informaatiota, kun taas eheytysideologisen informaation esittäjät esittävät jäävänsä vä-

hemmistönä kuulumattomiin muun muassa mediassa ja kouluissa. Suvaitsevuuutta ja informaation välitystä koskeva argumentaatio polveilee moneen suuntaan, mistä johtuen sen voi tulkita myös monella eri tavalla. Sen voi todeta sopivan sääliin vetoavan *ad misericordiam* –argumentin kategoriaan. Sen voi katsoa täyttävän tiedeyhteisön arvovaltaan vetoavan *ad verecundiam* –argumentin kriteerin siltä osin, että eheytysideologisen homoseksuaalisuusinformaation välityksen tarpeellisuutta perustellaan vetoamalla tiedeyhteisöön kehityshäiriökäsityksen vahvistajana. Sitä voi sanoa enemmistön ja tavallisen kansan käsitykseen vetoavaksi *ad populum* –argumentiksi, sillä useat kirjoittajista esittävät tavallisen (vähän koulutetun) kansan tietävän intuitiollaan, että homoseksuaalisuus on epänormaali ja torjuttava ilmiö. Koulutetun väestön arvostelukyvyn kyseenalaistaminen voi tehdä informaation välitykseen liittyvästä argumentista myös *ad iudicium* –argumentin. Argumentti kyseenalaistaa muiden kuin vähemmän koulutettujen yksilöiden arvostelukyvyn. Kaikki edellä mainitut erilaiset tulkinnat täytyy todeta argumentaation pohjana olevan kehäpäätelmän (homoseksuaalisuus on kehityshäiriö) vuoksi näennäisargumenteiksi.

Pohdin lopuksi luvussa 5 eheytysideologisissa teksteissä esiintyvää tapaa puhua identiteetistä ja sukupuolesta. Vain heteroseksuaaleilla on eheytysideologisten tekstien mukaan aito identiteetti. Homoseksuaalinen identiteetti on harhakuva siksi, että yksilön todellinen identiteetti ei voi rakentua niiden mukaan rikkinäisyydelle. Identiteetti-käsite esiintyy eheytysideologisissa teksteissä sosiaalipsykologisella tavalla käytettynä, eli yksilöllä pitäisi olla identiteetti naisena tai miehenä nais- tai miesryhmään (biologinen sukupuoli) kuulumisen ansiosta. Keho määrää yksilöt pääsääntöisesti vain joko nais- tai miesryhmään. Identiteetti ryhmään kuulumisen perusteella viittaa eheytysideologisissa teksteissä psyyken yhtenäisyyteen. Yksilön tulisi ilmaista kehon osoittamaa sukupuolta käyttäytymisessään ja valita biologiselle sukupuolelleen sopivina pidettyjä asioita. Homoseksuaalien tulisi eheyttää psyykensä yhtenäiseksi ja se voisi tapahtua esimerkiksi konversioterapian avulla. Homoseksuaalisuus on esitetty tarkastelemissani teksteissä enemmän sukupuoli-identiteettiin kuin seksuaalisuuteen liittyvänä ongelmana.

Sukupuoli on eheytysideologisten tekstien mukaan hyvin essentiaalinen asia. Sosiaalisen sukupuolen käsite kohtaa niissä kritiikkiä. Sukupuoli on niissä olemista eikä tekemistä. Kirjoittajat ovat antaneet kuitenkin ohjeita psyyken yhtenäiseksi tekemiseksi eli homoseksuaalin eheytymiseksi. Siihen liittyy ulkoisen käyttäytymisen muuttamista, kuten esimerkiksi pukeutuminen eri tavalla ja yleensä uudenlaisen käyttäytymisen opetteleminen, mikä tapahtuu aluksi tietoisesti tekemällä. Teksteissä on opastettu myös vanhempia kiinnittämään huomiota, jos lapsi käyttäytyy biologiselle sukupuolelleen epätyypillisesti, eli poika vaikuttaa käyttäytymisensä osalta ”tyttömäiseltä” tai tyttö ”poikamaisel-

ta”. Analysoimani tekstit keskittyvät enemmän poikiin. Sukupuoli tulisi siis suorittaa sosiaalisesti hyväksytyllä tavalla, ja jo lapset tulisi muokata oikeanlaiseen käyttäytymiseen. Voikin puhua biologiseen sukupuoleen sopeuttamisesta. Sukupuoli näyttää eheytysideologisissa teksteissä sen verran selvästi toisia varten tapahtuvalta suorittamiselta, että olen esittänyt eheytysideologian sisältävän samanaikaisesti sekä essentialistisia että konstruktionistisia sävyjä, ja olen soveltanut sen yhteyteen siksi jopa ajatuksia sukupuolen performatiivisuudesta.

Eheytysideologinen ei-uskonnollinen argumentaatio alkaa kiistanalaisesta pääväitteestä, jota se pyrkii perustelemaan homoseksuaalisuuden syyteorioiden ja erilaisten tutkimusten avulla. Argumentaation tulkitseminen onnistuneeksi tai virheargumentaatioksi riippuu siitä, hyväksyykö yleisö pääväitteen, jonka mukaan homoseksuaalisuus on kehityshäiriö. Pääväitteelle pohjautuu laajahko argumenttiverkko, joka palaa useimmiten kritiikkiin homoliikettä ja Yhdysvaltain psykiatriyhdistystä kohtaan.

LÄHTEET

- Aalto, Mikko (1995). Heterona homojen maailmassa. Teoksessa Salomaa, Freija (toim.). *Syntyjä syviä: erilainen homoseksuaalisuuden näkökulma*. Vantaa: Osumakustannus.
- Aalto, Mikko (1987). *Lemmin ja emmin*. Hyvinkää: Kristityn kasvu.
- Aardweg, Gerard J. M. van den (2002). *Erlainen?: homoseksuaalisuuden itseterapia*. [1996]. (Suom. Lauri Pihlajamaa). Tukholma: Terttu Pihlajamaa Verlag.
- Aardweg, Gerard J. M. van den (1996). Homoseksualismi: synnynnäinen vai parantuva? (Suom. Lauri Pihlajamaa). *Perusta*, 2/1996, 74–80.
- Aardweg, Gerard J. M. van den (1984). Parents of Homosexuals – Not Guilty? Interpretation of Childhood Psychological Data. *American Journal Of Psychotherapy*, Vol. XXXVIII, No. 2, April, 180–189.
- Abelove, Henry (1993). Freud, Male Homosexuality, and the Americans. Teoksessa Abelove, Henry & Barale, Michèle Aina & Halperin, David M. (toim., 1993). *The Lesbian and Gay Studies Reader*. New York: Routledge, 381–393.
- Achté, Kalle & Alanen, Yrjö & Tienari, Pekka (toim.). (1990). *Psykiatria I*. Porvoo: WSOY.
- Achté, Kalle & Tamminen, Tapani (toim.). (1998). *Psykiatrian käsikirja*. Klaukkala: Recallmed.
- Aristoteles (1997). *Retoriikka*. (Suom. Hohti, Paavo; Myllykoski, Päivi & Sihvola, Juha). Helsinki: Gaudeamus.
- Arterburn, Jerry (1991). *Kun kulissit kaatuvat*. (Suom. Juhani Nieminen). Vantaa: Ristin Voitto.
- Baumeister, Roy F. & Catanese, Kathleen R. & Vohs, Kathleen D. (2001). Is There a Gender Difference in Strength of Sex Drive? Theoretical Views, Conceptual Distinctions, and a Review of Relevant Evidence. *Personality and Social Psychology Review*, Vol. 5, No. 3, 242–273.
- Bergler, Edmund (1969). *Selected Papers of Edmund Bergler MD 1933–1961*. s. 1.
- Bergler, Edmund (1958). *Counterfeit-Sex: Homosexuality, Impotence, Frigidity*. New York: Grune & Stratton.
- Bergler, Edmund (1956). *Homosexuality: Disease or Way of Life?* New York: Hill & Wang.
- Bergner, Mario (2003). *Rakkauden uusi suunta*. (Suom. Maija Harper). Toinen painos. Salo: Itätuulikustannus.
- Besen, Wayne (2003). *Anything But Straight: Unmasking the Scandals and Lies Behind the “Ex-Gay” Myth*. New York: Harrington Park Press.
- Bieber, Irving (1980). *Cognitive Psychoanalysis*. New York: Jason Aronson.
- Bieber, Irving (1967). Sexual Deviations. Teoksessa Freedman, Alfred M. & Kaplan, Harold I. (toim.) *Comprehensive Textbook of Psychiatry*. Baltimore: s. 1., 963–976.
- Bieber, Irving et al. (1962). *Homosexuality: a Psychoanalytic Study*. New York: Basic Books.
- Bowlby, John (1958). Separation Anxiety. *International Journal of Psycho-Analysis*, 41, 89– 113.
- Bowlby, John (1940). The Influences of Early Environment in the Development of Neurosis and Neurotic Character. *International Journal of Psycho-Analysis*, 21, 154–178.
- Buccino, Daniel L. (2001). Homosexuality and Psychosis in the Clinic: Symptom or Structure? Teoksessa Dean, Tim & Lane, Christopher (toim.). *Homosexuality & Psychoanalysis*. Chicago: University of Chicago Press, 265–287.
- Butler, Judith (2004). *Undoing Gender*. New York: Routledge.
- Butler, Judith (1993). *Bodies That Matter: on the Discursive Limits of “Sex”*. New York: Routledge.

- Butler, Judith (1991). *Imitation and Gender Subordination*. Teoksessa Ablove, Henry & Barale, Michèle Aina & Halperin, David M. (toim.). (1993). *The Lesbian and Gay Studies Reader*. New York: Routledge, 307–320.
- Butler, Judith (1990). *Gender Trouble*. New York: Routledge.
- Cederberg, Trygve (1994). *Homoseksuaalisuus ja etiikka*. (Suom. Heidi ja Leila Kvist). Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Cohen, Richard (2006a). *Coming Out Straight: Understanding and Healing Homosexuality*. Toinen painos. Winchester, Virginia: Oakhill Press.
- Cohen, Richard (2006b). *Gay Children, Straight Parents: A Plan for Family Healing*. Toinen painos. Bowie, Maryland: International Healing Foundation.
- Bowie, Maryland: International Healing Foundation.
- Comiskey, Andrew (1997). *Täyteen mieheyteen ja koko naiseksi*. (Suom. Sami Seppälä). Hämeenlinna: Päivä.
- Comiskey, Andrew (2005) *Voimaa heikkoudessa*. (Suom. Hanna Utti). Hämeenlinna: Päivä.
- Conley, Thomas M. (1990). *Rhetoric in the European Tradition*. New York: Longman.
- Covino, William A. & Jolliffe, David A. (1995). *Rhetoric: Concepts, Definitions, Boundaries*. Needham Heights (Mass.): Allyn and Bacon.
- Dallas, Joe (2004). *When Homosexuality Hits Home: What to Do When a Loved One Says They're Gay*. Eugene, Oregon: Harvest House.
- Dallas, Joe (2003). *Desires in Conflict: Hope for Men Who Struggle with Sexual Identity*. [1991]. Eugene, Oregon: Harvest House.
- Lauretis, Teresa de (2004). *Itsepäinen vietti*. Tampere: Vastapaino.
- Drescher, Jack (1998). *Psychoanalytic Therapy and the Gay Man*. Hillsdale: The Analytic Press.
- Eemeren, Frans H. van & Grootendorst, Rob (2004). *A Systematic Theory of Argumentation: the Pragma-Dialectical Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eemeren, Frans H. van & Grootendorst, Rob & Henkemans, Francisca Snoeck (1996). *Fundamentals of Argumentation Theory*. Mahwah (NJ): Erlbaum.
- Ellis, Havelock (1967). *Psychology of Sex*. Lontoo: Pan Books.
- Ewalds, Erik (1996). *Missä olet isä?* Helsinki: Kuva ja sana.
- Ewalds, Erik (1993). *Tahdotko löytää itsesi: minuuden löytäminen*. Helsinki: Uusi tie.
- Foucault, Michel (1998). *Seksuaalisuuden historia*. (Suom. Kaisa Sivenius). Toinen painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Freud, Sigmund (1981). *Johdatus psykoanalyysiin*. Jyväskylä: Gummerus.
- Freud, Sigmund (1971). *Seksuaaliteoria*. (Suom. Erkki Puranen). Jyväskylä: Gummerus.
- Freud, Sigmund (1951). "Historical Notes: A Letter from Freud". *International Journal of Psychoanalysis*, 32:331, April, 107, No. 10, 786–787.
- Gadpaille, Warren J. (1977). Sociopolitical Goals and Science. *Journal of American Academy of Psychoanalysis*, 5, 155–158.
- Grönfors, Martti; Haavio-Mannila, Elina; Mustola, Kari & Stålström, Olli (1984). Esitietoja homo- ja biseksuaalisten ihmisten elämäntavasta ja syrjinnästä. Teoksessa Sievers, Kai & Stålström, Olli (toim.). *Rakkauten monet kasvot*. Espoo: Weilin + Göös, 132–160.
- Hall, Stuart (1993). Deviance, Politics, and the Media. Teoksessa Ablove, Henry & Barale, Michèle Aina & Halperin, David M. (toim.). *The Lesbian and Gay Studies Reader*. New York: Routledge, 62–90.
- Halperin, David M. (1995). *Saint Foucault: Towards a Gay Hagiography*. New York: Oxford University Press.
- Hellsten, Tommy (2003). *Tietäjän silmin*. Helsinki: WSOY.
- Henry, Claire A. (2004). *The Homosexual Lie: A Biblical Discussion from an Exgay Perspective*. Decatur, GA: BeDazzled Books.

- Herek, Gregory M. (1998). Bad Science in the Service of Stigma: A Critique of the Cameron's Group Survey Studies. Teoksessa Herek, Gregory M. (toim.). *Stigma and Sexual Orientation: Understanding Prejudice Against Lesbians, Gay Men, and Bisexuals*. Thousand Oaks, Lontoo ja New Delhi: Sage, 223–255.
- Howard, Jeanette (1993). *Out of Egypt: Leaving Lesbianism Behind*. Tunbridge Wells: Monarch.
- Hybels, Bill (1989). *Kristityt seksihullussa kulttuurissa*. (Suom. Merja Pitkänen). Hämeenlinna: Päivä.
- Isay, Richard A. (1989). *Being Homosexual: Gay Men and Their Development*. New York: Farrar, Straus, Giroux.
- Jokinen, Arja (2002). Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim., 2002). *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Jyväskylä: Vastapaino, 126–159.
- Jokinen, Seppo (2001). *Toipuminen hengellinen matka*. Hämeenlinna: Päivä.
- Jokinen, Seppo (1999). *Arvottomuus ahdistaa*. Hämeenlinna: Päivä.
- Jokinen, Seppo (1996). *Isän ikävä*. Hämeenlinna: Päivä.
- Jokinen, Seppo (1995). *Kivun kasvot*. Hämeenlinna: Päivä.
- Jokinen, Seppo (1994). *Rikotusta eheä*. Turku: Kristillinen terveystymiskeskus CHC.
- Junkkaala, Timo (1996). Oikeus parisuhteen rekisteröintiin – vai todellinen apu? *Perusta*, 2/1996, 65–66.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa & Heinlahti, Kaisa (2006). *Mitä on tutkimus?: argumentaatio ja tieteenfilosofia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (1998). *Argumentti ja kritiikki: lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen keinot*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kalliomäki, Maija (2005). *Jumalan kuva etsii itseään: argumentaatioanalyysi Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa vuosina 1992–2004 käydyistä homoseksuaalisuuskeskustelusta*. Pro gradu–työ. Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta. Systemaattisen teologian laitos.
- Kardiner, Abram (1978). The Social Distress Syndrome of Our Time, Part 2. *Journal of American Academy of Psychoanalysis*, 6, 215–230.
- Krafft-Ebing, Richard von (1998). *Psychopathia sexualis*. [1886]. New York: Arcade Publishing.
- Kyyrönen, Kaarina & Mäenpää, Outi & Pohjanvirta-Hietanen, Anja (1995). *Kliininen psykologia*. Porvoo: WSOY.
- Lewes, Kenneth (1988). *The Psychoanalytic Theory of Male Homosexuality*. Northvale, New Jersey ja Lontoo: Jason Aronson.
- Lönnqvist, Jouko & Heikkinen, Martti & Henriksson, Markus & Marttunen, Mauri & Partonen, Timo (toim.). (2001). *Psykiatria*. Helsinki: Duodecim.
- MacNutt, Francis (2006). *Can Homosexuality Be Healed?* Toinen painos. Grand Rapids, Michigan: Chosen.
- Moberly, E. R. (2006). *Homosexuality: A New Christian Ethic*. Yhdeksäs painos. Cambridge: Lutterworth Press.
- Moberly, Elizabeth R. (1983). *Psychogenesis: The Early Development of Gender Identity*. Lontoo ja Boston: Routledge & Kegan Paul.
- Molari, Juha (1996). Lupa tuntea syllisyyttä. *Perusta*, 2/1996, 81–88.
- Morrow, Jeff (2005). *Once Gay, Always Gay?: Homosexual to Husband*. s. 1.
- Nicolosi, Joseph (1991). *Reparative Therapy of Male Homosexuality: A New Clinical Approach*. Lanham: Jason Aronson.
- Nicolosi, Joseph & Nicolosi, Linda Ames (2002). *A Parent's Guide to Preventing Homosexuality*. Downers Grove, Illinois: InterVarsity Press.
- Ovesey, Lionel & Person, Ethel (1973). Gender Identity and Sexual Psychopathology in Men: A Psychodynamic Analysis of Homosexuality, Transsexualism, and Transvestism. *Journal of American Academy of Psychoanalysis*, 1, 53–72.

- Payne, Leanne (1998). *Parantava läsnäolo*. Hämeenlinna: Päivä.
- Payne, Leanne (1994). *Särkynyt minäkuva: seksuaalinen eheytyminen parantavan rukouksen avulla*. (Suom. Mirja Itkonen). Turku: Kristillinen terveystymiskeskus CHC.
- Perelman, Chaïm (1982). *The Realm of Rhetoric*. Notre Dame: University of Notre Dame Press
- Pulkkinen, Tuija (1999). Identiteetti ja ei-identiteetti: alkuperästä ja ykseydestä moneuteen ja tois-
toon identiteettipolitiikassa. *Ajatus*, 56, 213–236.
- Pulkkinen, Tuija (1998a). Michel Foucault: homojen ja hullujen pyhimys, Teoksessa Roos, J. P. &
Hoikkala, Tommi (toim.). *Elämänpolitiikka*. Helsinki: Gaudeamus, 252–264.
- Pulkkinen, Tuija (1998b). *Postmoderni politiikan filosofia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Puonti, Ari (2006). Homoseksuaalisuus ja sielunhoito. *Perusta*, 1/2006, 11–21.
- Puonti, Ari (2005). *Lepo sinussa: sielunhoidon teologisia perusteita ja nykysuuntauksia*. Hämeen-
linna: Päivä.
- Puonti, Ari (2004). *Homoseksuaalisuus: hämmennyksestä selkeyteen*. Helsinki: Uusi tie.
- Puonti, Ari (1996). Oletuksia homoseksuaalisuudesta. *Perusta*, 2/1996, 67–73
- Puonti, Tapio (1995). Seksuaalinen suuntautuneisuus on altis muutoksille. Teoksessa Salomaa,
Freija (toim.). *Syntyjä syviä: erilaisen homoseksuaalisuuden näkökulma*. Vantaa: Osumakus-
tannus, 13–64.
- Puro, Jukka-Pekka (2006). *Retoriikan historia*. Helsinki: WSOY.
- Rado, Sandor (1995). *Adaptional Psychodynamics*. Lontoo: Jason Aronson.
- Rado, Sandor (1956). *Psychoanalysis of Behavior*. Collected Papers. Volume One: 1922–1956.
New York ja Lontoo: Grune & Stratton.
- Ross, Michael W. (1984). Mitä homoseksuaalisuus on – tieteellisiä näkökantoja. Teoksessa Sievers,
Kai & Stålström, Olli (toim.). *Rakkauden monet kasvot*. Espoo: Weilin + Göös, 161–190.
- Rubin, Gayle (1984). Thinking Sex: Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality. Teok-
sessa Abelow, Henry & Barale, Michèle Aina & Halperin, David M. (toim., 1993). *The Les-
bian and Gay Studies Reader*. New York: Routledge, 3–44
- Ruotsalainen, Ritva (1995). Kadotettu sukupuoli. *Tiede & edistys*, 4/1995, 310–317.
- Räsänen, Päivi (2004). *Mieheksi ja naiseksi Hän heidät loi*. Helsinki: Suomen Luther-säätiö.
- Räsänen, Päivi (1991). Jumala loi naisen. Helsinki: Uusi tie.
- Sarastus (2002). Psykoterapiaan hakeutuminen. 2/2002, 8.
- Satinover, Jeffrey (2004). *Homosexuality and the Politics of Truth*. Kymmenes painos. Michigan:
Baker Books.
- Schmierer, Don (1998). *An Ounce of Prevention: Preventing the Homosexual Condition in To-
days' Youth*. Nashville: Word Publishing.
- Sedgwick, Eve Kosofsky (1990). *Epistemology of the Closet*. Berkeley: University of California
Press.
- Siegelman, Marvin (1981a). Parental Background of Homosexual and Heterosexual Men: A Cross
National Replication. *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 10, No. 6, 505–513.
- Siegelman, Marvin (1981b). Parental Background of Homosexual and Heterosexual Women: A
Cross National Replication. *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 10, No. 4, 371–378.
- Siegelman, Marvin (1974a).). Parental Background of Male Homosexuals and Heterosexuals. *Ar-
chives of Sexual Behavior*, Vol. 3, 3–18.
- Siegelman, Marvin (1974b). Parental Background of Homosexual and Heterosexual Women. *Brit-
ish Journal of Psychiatry*, 124, 14–21.
- Sievers, Kai & Stålström, Olli (1984). Alkusanat. Teoksessa Sievers, Kai & Stålström, Olli (toim.).
Rakkauden monet kasvot. Espoo: Weilin + Göös, 7–11.
- Socarides, Charles W. (1989). *Homosexuality: Psychoanalytic Therapy*. [1978]. Northvale (N. J.):
Jason Aronson.
- Socarides, Charles W. (1968). *The Overt Homosexual*. New York: Grune & Stratton.

- Socarides, Charles W. (1963). *Homosexuality. A Psychoanalytic Study*: By Irving Bieber, et al. New York: Basic Books, Inc., 1962. 358 pp. (Review By: Charles W. Socarides). *Psychoanalytic Quarterly*, 32, 111–114.
- Stenbäck, Asser (1993). *Mitä homoseksuaalisuus on?* (Suom. Matti Aaltonen). Hämeenlinna: SLEY-kirjat.
- Stoller, Robert (1968). *Sex and Gender: on the Development of Masculinity and Femininity*. Lontoo.
- Stott, John R. W. (1986). Kristillinen usko ja homoseksuaalisuus I. *Perusta*, 5/1986, 7–15.
- Strommen, Merton P. (2001). *The Church & Homosexuality*. Minneapolis, Minnesota: Kirk House Publishers.
- Stålström, Olli (1997). *Homoseksuaalisuuden sairausleiman loppu*. Helsinki: Gaudeamus.
- Suomen laki I* (2005). Helsinki: Talentum.
- Suomen laki I* (1971). Yhdeksäs laitos. Helsinki: Suomen lakimiesliitto.
- Tautiluokitus ICD-10* (1999). Systemaattinen osa. Helsinki: Stakes.
- Terho, Toni (2006). ACC, Association of Christian Counsellors rantautui Suomeen. *Sarastus*, 1/2006, 13.
- Tripp, C. A. (1975). *The Homosexual Matrix*. New York: McGraw-Hill Book.
- Turunen, Pasi (2002). *Homoseksualismi: rakkautta ja rajoja*. Helsinki: Kuva ja sana.
- Walton, Douglas (1992). *Slippery Slope Arguments*. Oxford: Clarendon.
- Walton, Douglas (1985). *Arguer's Position: a Pragmatic Study of Ad Hominem Attack, Criticism, Refutation, and Fallacy*. Westport (Conn.): Greenwood.
- Walton, John; Barondess, Jeremiah A. & Lock, Stephen (toim., 1994). *The Oxford Medical Companion*. Oxford: Oxford University Press.
- Weeks, Jeffrey (1986). *Sexuality and Its Discontents: Meanings, Myths & Modern Sexualities*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Werner, Roland (1993). *Toisenlainen rakkaus?: kristitty ja homoseksuaalisuus*. (Suom. Sakari Lintinen). Kauniainen: Perussanoma.
- White, John (1986). *Rakkauden rajalinjoja*. (Suom. Mirja Itkonen). Helsinki: Kirjaneliö.
- Worthen, Anita & Davies, Bob (1996). *Someone I Love Is Gay: How Family & Friends Can Respond?* Downers Grove, Illinois: InterVarsity Press.
- Ylikoski, Petri (1998). Kuinka argumentti voi epäonnistua? Teoksessa Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.). *Argumentti ja kritiikki: lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen keinot*. Helsinki: Gaudeamus, 158–175.

Painamattomat lähteet

Puonti, Ari (8.10.2006). Sähköpostiviesti. (Viestin osa julkaistu Puontin luvalla.)
Pro gradu –seminaari 30.11.2006 ja 2.5.2007.

Elektroniset lähteet

American Psychiatric Association (1998). *Position Statement*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: http://www.psych.org/psych_pract/copptherapyaddendum83100.cfm. (Luettu 24.4.2007).

Answers.com. *Argumentum ad iudicium*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.answers.com/topic/argumentum-ad-iudicium>. (Luettu 24.4.2007).

- Aslan ry / *Kiperiä kysymyksiä homoudesta*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.aslan.fi/Kiperia-kysymyksiä-homoudesta.doc>. (Luettu 24.4.2007).
- Aslan ry / *Lausunto*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.aslan.fi/Lausunt3.doc>. (Luettu 24.4.2007).
- Bergner, Mario (2006). *Pastoral Care for Homosexuality*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: http://www.jubilee-centre.org/online_documents/PastoralCareforHomosexuality.htm. (Luettu 24.4.2007).
- Bohlin, Sue (2005). *Helping Teens Understand Homosexuality*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.livehope.org/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=128&mode=thread&order=0&thold=0>. (Luettu 24.4.2007).
- Cameron, Paul & Playfair, William L. & Wellum, Stephen. *The Longevity of Homosexuals: Before and After the AIDS Epidemic*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.familyresearchinst.org/PublishedArticles/tabid/57/Reports/tabid/56/PublishedArticles/tabid/57/Default.aspx>. (Luettu 24.4.2007)
- Desert Stream Ministries*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.desertstream.org/>. (Luettu 24.4.2007).
- Exodus Global Alliance*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.exodusglobalalliance.org/>. (Luettu 24.4.2007).
- Exodus International*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.exodus.to/>. (Luettu 24.4.2007).
- Medinger, Alan P. (2003). *Myths About Homosexuality*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.exodusglobalalliance.org/mythsabouthomosexualityp32.php>. (Luettu 24.4.2007).
- Medinger Alan P. (1999). *Homosexuality And the Truth: The Tide May Be Turning*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.exodusglobalalliance.org/homosexualityandthetruththetidemaybeturningp18.php>. (Luettu 24.4.2007).
- Medinger, Alan P. (1988). *Is It Just Another Lifestyle?*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.exodusglobalalliance.org/isitjustanotherlifestylep35.php>. (Luettu 24.4.2007).
- NARTH*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.narth.com/>. (Luettu 24.4.2007).
- Nicolosi, Linda Ames (2006). *New Evidence Found for Childhood Factors Influencing Sexual Orientation*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.narth.com/influencing.html>. (Luettu 10.1.2007. Ilmeisesti poistettu internetistä sen jälkeen.)
- Puonti, Ari (a). *Kasvuprosessi ulos homoseksuaalisuudesta*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.aslan.fi/homoseksuaalisuus.htm>. (Luettu 24.4.2007).
- Puonti, Ari (b). *Kun läheinen ihminen on homoseksuaali*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.aslan.fi/Kun-laheinen-ihminen-on-homoseksuaali.doc>. (Luettu 24.4.2007).
- Robinson, B. A. (1997–2006). *Reparative Therapy: Statements by Professional Associations and Their Leaders*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: http://www.religioustolerance.org/hom_expr.htm. (Luettu 24.4.2007).
- Satama, Mikko. *Homoseksuaalisuus*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.vapaasatama.net/homoseksuaalisuus.html>. (Luettu 24.4.2007).
- Smid, John J. (2001). (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.loveinaction.org/default.aspx?pid=105>. (Luettu 24.4.2007).
- Stålström, Olli (2001). *Ehetytysliikkeen ideologi Warren Gadpaille*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: http://www.finnqueer.net/juttu.cgi?s=53_10_1. (Luettu 24.4.2007).
- Stålström, Olli (1997). *Homoseksuaalisuuden sairausleiman loppu*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.finnqueer.net/pdf/Homoseksuaalisuuden.pdf>. (Luettu 4.5.2007).
- Suomen ACC ry*. (WWW-dokumentti). Saatavissa: <http://www.accfinland.org/> (Luettu 24.4.2007).

TEO (2005). *TEO tiedottaa: Uudet kriteerit psykoterapeuttien ammattinimikesuojaukselle.* (WWW-dokumentti). Saatavissa: <<http://www.teo.fi/uusi/14m.htm>>. (Luettu 24.4.2007).

Turunen, Pasi. *Voiko rakkaus viedä harhaan?: Homoseksuaalisuus ja unohdettu moraalinäkökulma.* (WWW-dokumentti). Saatavissa:

<<http://www.patmos.fi/uskonpuolesta/artikkelit/rakkaus.htm>>. (Luettu 24.4.2007).

Worthen, Frank (2003). *Ex-gay: Fact, Fraud or Fantasy?* (WWW-dokumentti). Saatavissa:

<<http://www.exodusglobalalliance.org/exgayfactfraudorfantasyp49.php>>. (Luettu 24.4.2007).

s. l. (sine loco): ei paikkaa, julkaisupaikka tuntematon.

